

โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร
จังหวัดอุดรธานี

นายอนันต์ ศรีพันธุ์

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2562

**Agricultural Extension and Development Model for Farmer Senate Movement in
Udon Thani Province**

Mr. Anun Sripun

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Doctor of Philosophy in Agricultural Extension and Development

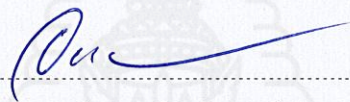
School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2019

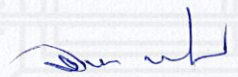
หัวข้อคุษฎีนิพนธ์ โหมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร
จังหวัดอุดรธานี
ชื่อและนามสกุล นายอนันต์ ศรีพันธุ์
วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง
2. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร

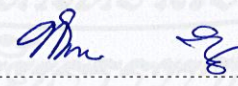
คุษฎีนิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาเอก เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2563

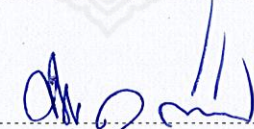
คณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.อภิชาติ พงษ์ศรีหุดลชัย)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก อุภัยห่วย)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา จันท์คง)

ชื่อคุณนิพนธ์ โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัย นายอนันต์ ศรีพันธุ์ รหัสนักศึกษา 4589000092

ปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง (2) รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ

(3) รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร ปีการศึกษา 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี ตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ และ พัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี

การวิจัยแบบผสม ประชากรที่ใช้ในการศึกษามี 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) คณะกรรมการสภาเกษตรกร (2) ภาครีเอช่ายที่เกี่ยวข้องใน จังหวัดอุดรธานี (3) เกษตรกรทั่วไป (4) สมาชิกสภาเกษตรกร และ (5) ผู้เชี่ยวชาญด้านสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรทั้งหมดของคณะกรรมการสภาเกษตรกร จำนวน 28 คน ภาครีเอช่ายฯ จำนวน 33 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี จำนวน 11 คน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรทั่วไป จำนวน 330 คน และสมาชิกสภาเกษตรกร จำนวน 330 คน โดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา สถิติทดสอบที และสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะการดำเนินงานตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ ของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี โดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี ระหว่าง คณะกรรมการสภาเกษตรกร กับภาครีเอช่าย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน ด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (การพัฒนาทรัพยากรบุคคลและความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร (Sig=0.007) และด้านยุทธศาสตร์(การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม (Sig=0.002) และ โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี ประกอบไปด้วย 1) การนำองค์กร มุ่งพัฒนาการเกษตร,พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ 2) การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ สอดคล้องกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และการพัฒนาองค์กร 3) การให้ความสำคัญกับเกษตรกร การเข้าถึงข้อมูลของเกษตรกรและการให้ความช่วยเหลือ 4) การวัด วิเคราะห์ และการจัดการข้อมูล ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 5) การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล พัฒนาบุคลากรของสภาเกษตรกรให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน รักและผูกพันกับองค์กร 6) การจัดการกระบวนการ ขับเคลื่อนการปฏิบัติงานบนพื้นฐานของการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม และ 7) ผลลัพธ์การดำเนินการ กำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานให้ชัดเจน

คำสำคัญ โมเดล ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สภาเกษตรกร แนวคิดองค์กรคุณภาพ จังหวัดอุดรธานี

Dissertation title: Agricultural Extension and Development Model for Farmer Senate Movement in Udon Thani Province

Researcher: Mr. Anun Sripun; **ID:** 4589000092;

Degree: Doctor of Philosophy (Agricultural Extension and Development);

Dissertation advisors: (1) Dr. Jinda Khibtong; Associate Professor;

(2) Dr. Chalernsak Tumhirun; Associate Professor;

(3) Dr. Tippawan Limunggura; Associate Professor; **Academic year:** 2019

Abstract

The objectives of this research were to study operational characteristics of farmer council, Udon Thani province according to quality organization approach and the development of agricultural extension and development model by farmer council, Udon Thani province

This research was a mixed research. The population in this study was classified into 5 groups including (1) farmer council committees (2) related network associates in Udon - Thani province (3) general farmers (4) members of farmer council and (5) experts on farmer council in Udon Thani province. Sample including of 28 farmer council committees, 33 network associates and 11 experts on farmer council in Udon Thani province by collecting the entire population and using stratified random sampling method. Other samples of 330 general farmers and 330 members of farmer council members were collected by conducting structured interview. Data was analyzed by using descriptive analysis and Independent t-test. In regards to qualitative research method, it determined the main informants to be experts on farmer council in Udon Thani province through group discussion. The data was later analyzed using content analysis.

The results of the study showed that the characteristics of the operations of farmer council, Udon Thani province according to quality organization. In the comparison with the opinions towards the operations of farmer council, Udon Thani province between farmer council committees and network associates revealed that there was .05 statistically significant value on the agricultural extension and development policies (human resource development and strength of a farmer organization (Sig=0.007) and strategies (preparation of agricultural development plans that are consistent with the social climate (Sig=0.002). and Agricultural extension and development models through farmer council movement in Udon Thani province consisted of 1) taking the organization to focus on agricultural development; developing new knowledge. 2) strategic planning conforms to the quality of life of farmers and the organizational development. 3) focus on farmers, the information accessibility of farmers, and the support giving. 4) the measurement, analysis, information management, information technology extension, and the impact consideration on environment. 5) the focus on human resources, human resource development of farmer council so that they will be ready for operations, love and loyal to the organization. 6) process management, operational movement based on learning and participation. And 7) operation performances; the determination of the identifiers for operation performance.

Keywords: Model, agricultural extension and development, farmer council, quality organization approach, Udon Thani province

กิตติกรรมประกาศ

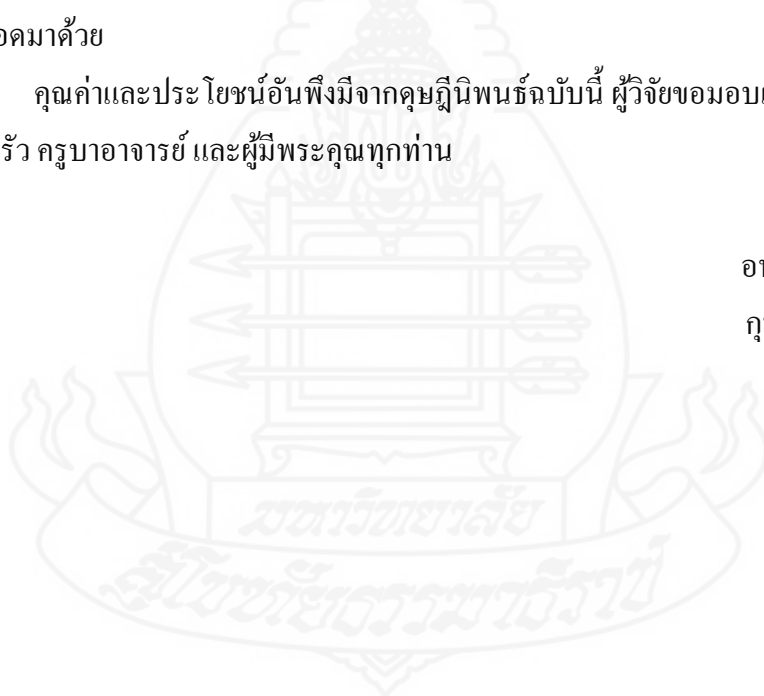
คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง จาก อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และรองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร ที่ให้คำแนะนำ ช่วยตรวจสอบแก้ไขจนประสบความสำเร็จ และศาสตราจารย์ ดร.ดิเรกฤกษ์ห่วยผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ ดร.อภิชาติ พงษ์ศรีหกุลชัย อธิการบดีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประธานกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ ที่ได้ชี้แนะแนวทางในการจัดทำ คุษฎีนิพนธ์ ให้มีเนื้อหาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็น อย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หลายท่านในหน่วยงาน ที่ได้เอื้อเฟื้อในเรื่องข้อมูลข่าวสารต่างๆ และ ที่ให้ความร่วมมือให้ข้อมูลในการทำ วิจัยครั้งนี้ ทุกท่านที่ให้ กำลังใจในการทำ คุษฎีนิพนธ์ตลอดมาด้วย

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูคุณเวทให้แก่ครอบครัว ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

อนันต์ ศรีพันธุ์

กุมภาพันธ์ 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
ยุทธศาสตร์การเกษตร	9
สภาเกษตรกรแห่งชาติ	12
ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี	16
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	21
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา โมเดล	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	52
รูปแบบการวิจัย	52
วิธีการดำเนินการวิจัย	52
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	52
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล	55
การวิเคราะห์ข้อมูล	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	58
ขั้นตอนที่ 1 สถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี	59
ขั้นตอนที่ 2 ลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี	71
ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	78
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	83
สรุปผลการวิจัย	83
อภิปรายผล	88
ข้อเสนอแนะ	95
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	103
ก แบบสอบถามสำหรับเกษตรกรทั่วไป สภาเกษตรกร คณะกรรมการสภาเกษตรกร และภาคีเครือข่ายด้านการเกษตร	104
ข การสนทนากลุ่ม	128
ค ตารางแนบท้าย	135
ประวัติผู้วิจัย	158

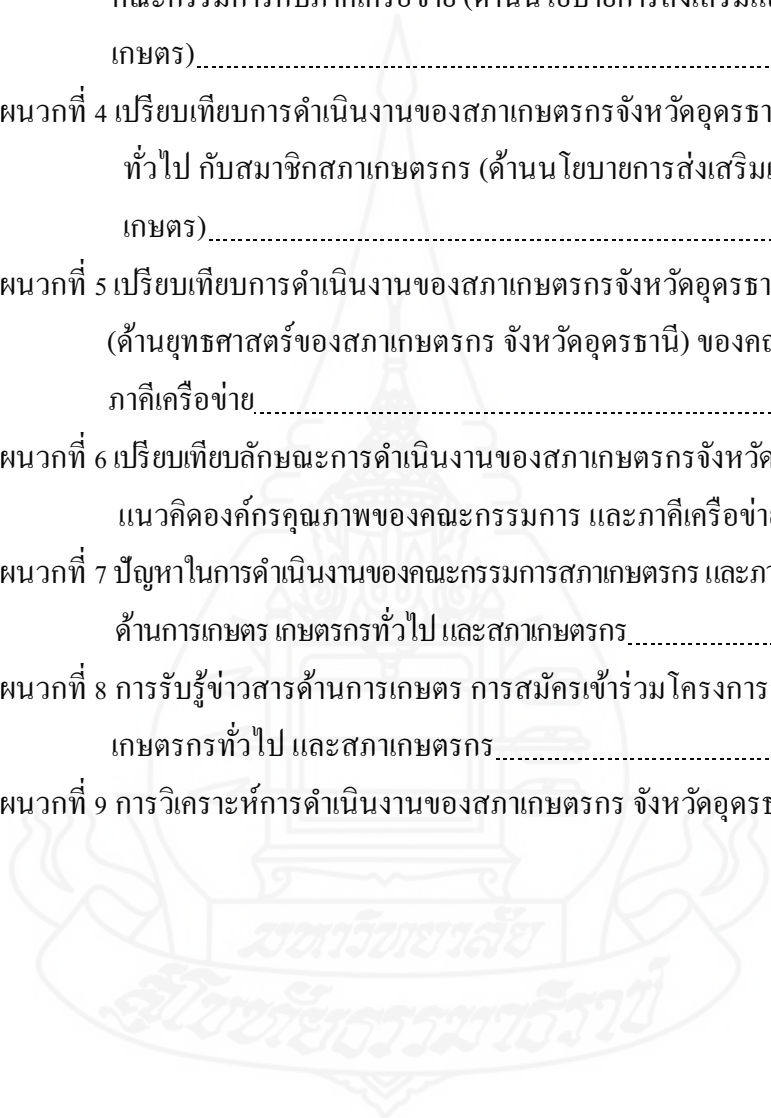
สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	สรุปวิธีดำเนินการวิจัย57
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ ในการทำงาน ของคณะกรรมการสภาเกษตรกร ภาาีเครือข่ายด้านการเกษตร เกษตรกร และสมาชิกสภาเกษตรกร59
ตารางที่ 4.2	สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร..... 64
ตารางที่ 4.3	ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการแหล่งและระดับการได้รับความรู้ของเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร..... 67
ตารางที่ 4.4	สถานการณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ด้านลักษณะการส่งเสริมการเกษตร ของคณะกรรมการ และภาาีเครือข่าย..... 68
ตารางที่ 4.5	สถานการณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ด้านความต้องการส่งเสริมการเกษตรของ เกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร..... 69
ตารางที่ 4.6	เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านนโยบายการ ส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร) ของคณะกรรมการ และภาาีเครือข่าย..... 71
ตารางที่ 4.7	เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านนโยบายการส่งเสริม และ พัฒนาการเกษตร) ของเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร.....72
ตารางที่ 4.8	เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านยุทธศาสตร์ของ สภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี) ของคณะกรรมการ และภาาีเครือข่าย 73
ตารางที่ 4.9	เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีตามแนวคิดองค์กร คุณภาพ 74
ตารางที่ 4.10	ปัญหา ในการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาเกษตรกรปัญหาในการทำการเกษตร ของเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร..... 75
ตารางที่ 4.11	การรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร การสมัครเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร.... 77
ตารางภาคผนวกที่ 1	สถานการณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ด้านลักษณะการส่งเสริมด้าน การเกษตรของ คณะกรรมการ และภาาีเครือข่าย..... 136
ตารางภาคผนวกที่ 2	สถานการณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ด้านความต้องการการส่งเสริม การเกษตรของเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร.....139

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางภาคผนวกที่ 3	เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีของ คณะกรรมการกับภาคีเครือข่าย (ด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาการ เกษตร).....	142
ตารางภาคผนวกที่ 4	เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีของเกษตรกร ทั่วไป กับสมาชิกสภาเกษตรกร (ด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาการ เกษตร).....	145
ตารางภาคผนวกที่ 5	เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านยุทธศาสตร์ของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี) ของคณะกรรมการ และ ภาคีเครือข่าย.....	148
ตารางภาคผนวกที่ 6	เปรียบเทียบลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีตาม แนวคิดองค์กรคุณภาพของคณะกรรมการ และภาคีเครือข่าย	150
ตารางภาคผนวกที่ 7	ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาเกษตรกร และภาคีเครือข่าย ด้านการเกษตร เกษตรกรทั่วไป และสภาเกษตรกร.....	153
ตารางภาคผนวกที่ 8	การรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร การสมัครเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรทั่วไป และสภาเกษตรกร.....	155
ตารางภาคผนวกที่ 9	การวิเคราะห์การดำเนินงานของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี.....	156

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1	ขั้นตอนของกระบวนการยอมรับ	29
ภาพที่ 2.2	พีระมิดลำดับ 8 ชั้นของความต้องการ	33
ภาพที่ 4.1	ร่างโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี	79
ภาพที่ 4.2	โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี	82
ภาพที่ 5.1	โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี	93

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคการเกษตรของไทย เป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ เป็นรากฐานของการสร้างความมั่นคงทางอาหารของประเทศและของโลก ประชากรส่วนใหญ่ ของประเทศอยู่ในภาคการผลิต ทางการเกษตร ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติ ความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมืองและการพัฒนาในระดับภูมิภาคต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการ เตรียมการเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ แผนพัฒนาการเกษตรในช่วง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้เน้นความต่อเนื่องกับแผนที่ผ่านมา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรกรให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างสมดุล มีการรวมกลุ่มเป็นสถาบัน เกษตรกรในชุมชนต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้สามารถดำเนินงาน ในรูปของธุรกิจที่สามารถพึ่งพาตนเอง ได้ โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลย เดชฯ มาขยายผลและประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง

สภาเกษตรกรแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาเกษตรกร แห่งชาติ พ.ศ.2553 ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ คือ พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกร และ องค์กรเกษตรกร ภายในจังหวัด ประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างองค์กรเกษตรกร เกษตรกร สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา และหน่วยงานของรัฐ ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่ม ขององค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และชุมชนเกษตรกรในจังหวัด ในรูปแบบต่าง ๆ เสนอแผนพัฒนา เกษตรกรรมระดับจังหวัดต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติ เพื่อบูรณาการเป็นแผนแม่บทเสนอต่อ คณะรัฐมนตรีต่อไป สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา การฝึกอบรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยี แก่ เกษตรกรและชุมชนเกษตรกร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างครบ วงจรและยั่งยืน เสนอนโยบายและแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับภาค เกษตรกรรม รวมทั้งราคาผลผลิตทางเกษตรกรรม ที่ไม่เป็นธรรมต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติ ให้ คำปรึกษา และข้อเสนอแนะแก่เกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกร ตามพระราชบัญญัติสภาเกษตรกร แห่งชาติ พ.ศ. 2553 (สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ, 2559, น. 89)

สภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี เป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐที่มีหน้าที่ รับฟังความคิดเห็น จากเกษตรกร และบูรณาการที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัด และเสนอสภาเกษตรกรแห่งชาติ เพื่อแก้ไข

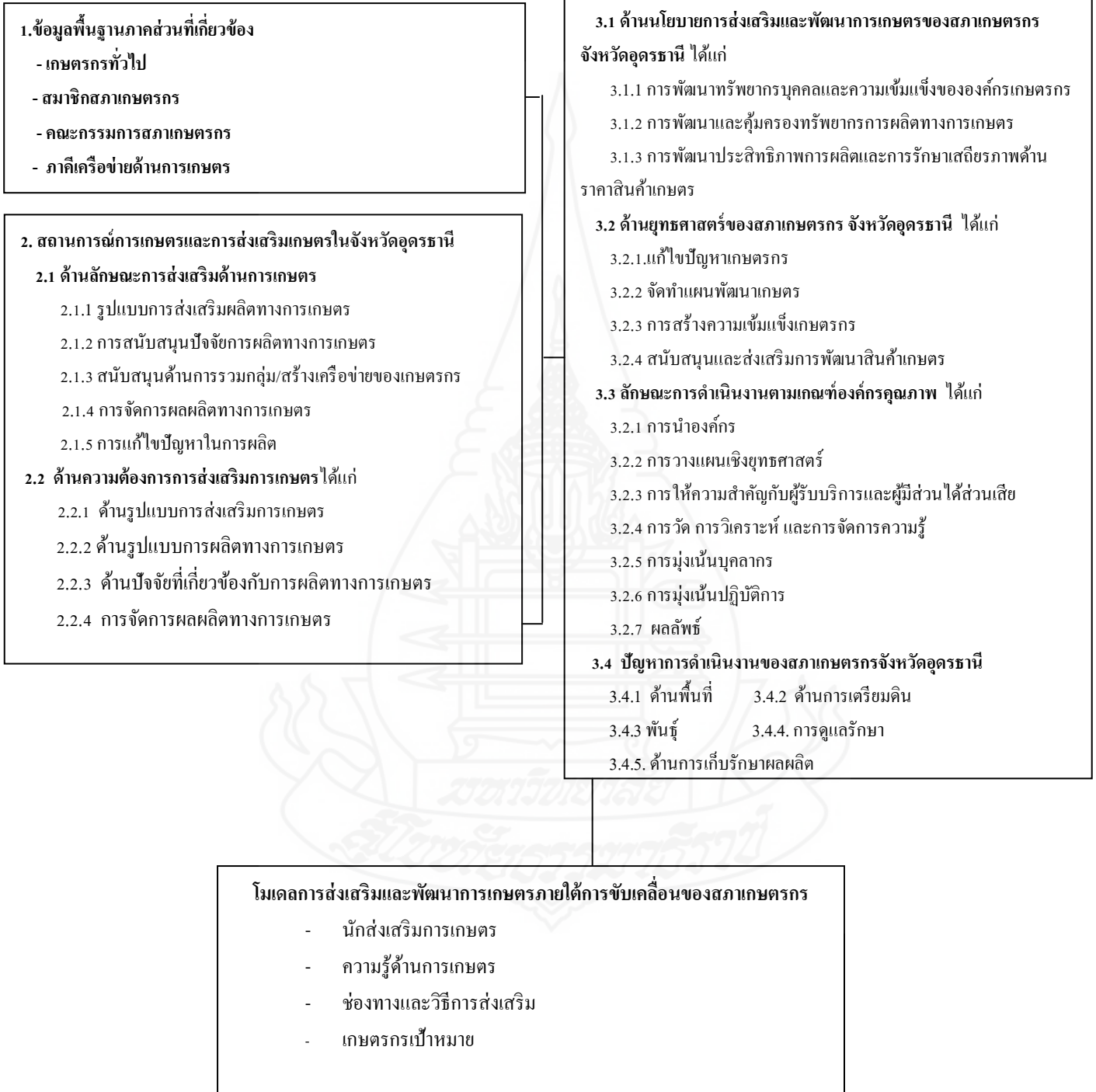
ปัญหาให้กับเกษตรกร ส่งผลให้ทุกขั้นตอนต้องใช้ระยะเวลา ดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามาร่วมในการคิด ร่วมปรับปรุงแก้ไข ร่วมกันผลักดัน และเป็นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 84 (8) “ กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองและรักษา ประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิต การแปรรูปและการตลาด ส่งเสริมให้เกษตรกร ได้รับ ผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร ในรูปของสภาเกษตรกร เพื่อวางแผน เกษตรกรรม และรักษาผลประโยชน์ร่วมของเกษตรกร แต่สภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี เป็น หน่วยงานใหม่ ที่ต้องประสานงานกับเกษตรกร องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้ความจำกัดของ บุคลากรและทรัพยากร และการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ยังเป็นองค์กร ที่ทำงานเชิงรับมากกว่าเชิงรุก อีกทั้งระบบข้อมูลการเกษตรยังไม่สมบูรณ์ ขาดความต่อเนื่องในการ ขับเคลื่อนการปฏิบัติงานในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้รับการส่งเสริม เกษตร ดังนั้นการศึกษา “โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภา เกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ” จะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับ สภาพการเกษตร ส่งเสริมสนับสนุนสภาเกษตรกรให้เป็นองค์กรที่มีคุณภาพ และเกิดการพัฒนาการ เกษตรอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี
- 2.2 เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ตามแนวคิด องค์กรคุณภาพ
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์และพัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยสภา เกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัยอธิบายได้ว่า

ในการวิจัยเรื่อง โมเดลการส่งเสริมและพัฒนากษेत्रโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี เกี่ยวข้องกับข้อมูล/ตัวแปรต่าง ๆ ตามกรอบ ดังนี้

3.1 ข้อมูลพื้นฐานของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานสภาเกษตรกร ได้แก่ เกษตรกรทั่วไป สมาชิกสภาเกษตรกร คณะกรรมการสภาเกษตรกร และภาคีเครือข่าย

3.2 สถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี

3.2.1 ด้านลักษณะการส่งเสริมด้านการเกษตร แบ่งได้เป็น 4 ด้านดังนี้

1) รูปแบบการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ผลิตพืชเพียงชนิดเดียว ผลิตสัตว์เพียงชนิดเดียว เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ ธุรกิจทางการเกษตร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตร ได้แก่ แรงงาน ทุน แหล่งน้ำ การปรับปรุงดิน พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ย สารเคมี เครื่องจักรกลทางการเกษตร

3) การจัดการผลผลิต ได้แก่ ช่องทางการจำหน่าย การแปรรูปผลผลิต

4) ปัญหาในการผลิต ได้แก่ ภัยธรรมชาติ ต้นทุนการผลิต การบริหารจัดการ ราคาผลผลิต

3.2.2 ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่

1) ด้านรูปแบบการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่เป็นรายบุคคล การประชุมกลุ่มย่อย การจัดนิทรรศการ ทัศนศึกษา / ดูงาน ฯลฯ

2) ด้านรูปแบบการผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ผลิตพืช ผลิตสัตว์ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ การแปรรูป ฯลฯ

3) ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตร ได้แก่ แรงงาน เงินทุน แหล่งน้ำ พันธุ์พืช ปุ๋ย ฯลฯ

4) การจัดการผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ส่งเสริมความรู้ด้านการแปรรูปผลผลิต บรรจุกัญช์ ช่องทางการจำหน่าย ส่งเสริมการขาย ฯลฯ

3.3 ลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

3.3.1 ด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนากษेत्रของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตร ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน การพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

3.3.2 **ด้านยุทธศาสตร์ของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี** ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 แก้ไขปัญหาเกษตรกรให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 2 จัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งเกษตรกร องค์กรเกษตรกร ยุวเกษตรกรและเครือข่าย และยุทธศาสตร์ที่ 4 สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาสินค้าเกษตรสู่อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวเกษตร ธุรกิจเกษตร มาตรฐานการเกษตร

3.3.3 **ลักษณะการดำเนินงานตามเกณฑ์องค์กรคุณภาพ**

1) **การนำองค์กร** ได้แก่ (1) การนำองค์กรโดยผู้บริหารของส่วนราชการ (2) การกำกับดูแลองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคม

2) **การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์** ได้แก่ 1) การจัดทำยุทธศาสตร์ 2) การนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ

3) **การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย** ได้แก่ (1) สารสนเทศผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (2) การสร้างความผูกพัน

4) **การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้** ได้แก่ (1) การวัด การวิเคราะห์และการปรับปรุงผลการดำเนินการของส่วนราชการ (2) การจัดการความรู้ สารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ

5) **การมุ่งเน้นบุคลากร** ได้แก่ (1) สภาพแวดล้อมด้านบุคลากร (2) ความผูกพันของบุคลากร

6) **การมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ** ได้แก่ (1) กระบวนการทำงาน (2) ประสิทธิภาพผลการปฏิบัติการ

7) **ผลลัพธ์** ได้แก่ (1) ด้านประสิทธิผลและการบรรลุพันธกิจ (2) ด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (3) ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร (4) ด้านการนำองค์กรและการกำกับดูแล (5) ด้านงบประมาณ การเงิน และการเติบโต (6) ด้านประสิทธิผลของกระบวนการและการจัดการห่วงโซ่อุปทาน

3.4 **ปัญหาการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี**

3.4.1 **ด้านพื้นที่** ได้แก่ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำขังระบายออกยาก ประสบภัยธรรมชาติ

3.4.2 **ด้านการเตรียมดิน** ได้แก่ ขาดแคลนแรงงาน ค่าไถเตรียมดินแพง รถไถรับจ้างหายาก

3.4.3 **สายพันธุ์**

3.4.4 **การดูแลรักษา** ได้แก่ วัชพืชมากยากต่อการกำจัด ขาดความรู้เรื่อง

การใช้ปุ๋ย แหล่งปุ๋ยอินทรีย์ หายาก ปุ๋ยเคมีราคาแพง โรคและแมลง

3.4.5 ด้านการเก็บรักษาผลผลิต ได้แก่ ไม่มีลานตากเมล็ด ไม่มีโรงเก็บผลผลิต

3.5 การพัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรภายใต้การขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร
การพัฒนาโมเดลใช้ตัวแปรตามองค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสาร ได้แก่ นักส่งเสริมการเกษตร (Sender) ความรู้ด้านการเกษตร (Message) ช่องทางและวิธีการส่งเสริม (Channel) และเกษตรกรเป้าหมาย (Receiver)

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาหารูปแบบการดำเนินงานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ สมาชิกสภาเกษตรกร เกษตรกรทั่วไป คณะกรรมการสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี และภาคีเครือข่ายด้านการเกษตร

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มีขอบเขตในการศึกษาด้านเนื้อหา ดังนี้

4.2.1 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของสภาเกษตรกรและเกษตรกรทั่วไป

4.2.2 การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

4.2.3 ลักษณะการดำเนินงานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีตามองค์กรคุณภาพ

4.2.4 องค์ประกอบของโมเดล ได้แก่ นักส่งเสริม ความรู้ รูปแบบ วิธีใช้

เกษตรกรเป้าหมาย

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษา คือ จังหวัดอุดรธานี

4.4 ขอบเขตเชิงเวลา

การวิจัยนี้มีระยะเวลาศึกษาตั้งแต่เดือน เมษายน 2561 ถึง กุมภาพันธ์ 2563 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ในปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 โมเดล (model) หมายถึง แบบจำลองที่สร้างขึ้นเป็นแบบอย่างย่อส่วนหรือของจริง มีองค์ประกอบเป็นเหตุปัจจัย ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการส่งเสริมการเกษตร

5.2 โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หมายถึง แบบจำลองที่แสดงเชื่อมโยงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ได้แก่ ช่องทางการสื่อสาร แหล่งวิชาการข่าวสารความรู้ ผ่านช่องทางในการส่งเสริม ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ คู่มือ ไปสเตอร์) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (วิทยุ โทรทัศน์ วีดีโอ อินเทอร์เน็ต) และวิธีการส่งเสริม ได้แก่ บรรยาย ฝึกปฏิบัติ สาธิต ทัศนศึกษา

5.3 การดำเนินงานตามองค์กรคุณภาพ หมายถึง การดำเนินงานของสภาเกษตรกรตามเกณฑ์องค์กรคุณภาพ ได้แก่ การนำองค์กร การวางแผน การมุ่งเน้นลูกค้าการวัดผล และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นบุคลากร การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน และ ผลลัพธ์

5.4 สภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี หมายถึง องค์กรที่มีหน้าที่รับฟังความคิดเห็นจากเกษตรกรและบูรณาการที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัด เสนอสภาเกษตรกรแห่งชาติ เพื่อแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกร และทำหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแก่เกษตรกร

5.5 เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในจังหวัดอุดรธานี

5.6 สถานการณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี หมายถึง ลักษณะการส่งเสริมการเกษตรและความต้องการการส่งเสริมการเกษตร ในรูปแบบการส่งเสริมการเกษตร รูปแบบการผลิตทางการเกษตร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตร การจัดการผลผลิต ปัญหาในการผลิต

5.7 ความต้องการส่งเสริมและแนวทางพัฒนาการเกษตร หมายถึง ความต้องการของเกษตรกร ในการส่งเสริม ด้านความรู้ด้านการเกษตร ช่องทางและวิธีการส่งเสริม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะได้รับประโยชน์ทั้งเชิงวิชาการและการนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

6.1 ประโยชน์ในเชิงวิชาการ

6.1.1 เจ้าหน้าที่ได้ทราบถึงสภาพและปัญหาสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี และสามารถนำโมเดลการดำเนินงานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับเกษตรกร

6.1.2 ผู้บริหารองค์กรได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี เพื่อใช้ประกอบการวางแผนในการบริหารจัดการองค์กร

6.2 ประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้

6.2.1 นักวิจัยหรือผู้ที่สนใจศึกษาใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิงต่อยอดงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ

6.2.2 ผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อเป็นข้อมูลกำหนดแนวทางและแก้ไข ปรับปรุงการปฏิบัติงานดำเนินงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ ตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ ในจังหวัดอื่น ที่มีการจัดกิจกรรมแบบเดียวกัน

6.2.3 สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ รวมทั้งหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง สามารถนำรูปแบบการดำเนินงานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ ที่ได้จากผลการวิจัยไปนำเสนอ และเผยแพร่แก่หน่วยงานเกษตร ต่างๆและผู้เกี่ยวข้องตามบทบาทและภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนขององค์กรเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ” ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและผลงานวิจัยอื่นๆไว้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งมีแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัย ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การเกษตร
2. สภาเกษตรกรแห่งชาติ
3. ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี
4. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
5. แนวคิดองค์กรคุณภาพ
6. แนวคิดและการพัฒนาโมเดล
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ยุทธศาสตร์การเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559, น. 39-42) ได้จัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

วิสัยทัศน์

ภาคเกษตรก้าวไกลด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลาดนำการผลิต ชีวิตเกษตรกรมีคุณภาพ ทรัพยากรการเกษตรมีความสมดุลและยั่งยืน

พันธกิจ

1. พัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้มีความมั่นคง
2. พัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ
3. ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพตลอดโซ่อุปทาน ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และส่งเสริมงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์
4. ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรม สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการถ่ายทอดความรู้ อย่างต่อเนื่อง เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรและเชื่อมโยงเครือข่ายกับภายนอกอย่างเข้มแข็งและ ลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้
2. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรยกระดับผลิตภาพ ประสิทธิภาพ คุณภาพ มาตรฐาน รวมทั้งสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร ให้ตอบสนองความต้องการของตลาด
3. เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร รวมทั้งพัฒนางานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม มาใช้ประโยชน์
4. เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวและสร้างภูมิคุ้มกันรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้

เป้าหมาย

1. ความผาสุกของเกษตรกรเพิ่มขึ้นอยู่ที่ระดับ 85 ในปี 2564
2. เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็น 59,460 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2564
3. เศรษฐกิจภาคเกษตรเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 3 ต่อปี
4. จำนวนงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการเกษตรถูกนำไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นอย่างน้อย ร้อยละ 5 ต่อปี
5. ทรัพยากรการเกษตร ได้รับการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืนเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด

1. ดัชนีชี้วัดความผาสุกของเกษตรกร
2. รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร
3. GDP ภาคเกษตร
4. จำนวนงานวิจัยเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์
5. ทรัพยากรการเกษตรที่มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร
- 1.1 ขยายผลการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.2 เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

เกษตรกรรม

- 1.3 ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืนให้เห็นผลในทางปฏิบัติ
- 1.4 พัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรสู่เกษตรกรมืออาชีพ
- 1.5 สร้างความเข้มแข็งและเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน
- 2.1 ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานรองรับความต้องการของตลาด
- 2.2 ส่งเสริมการบริหารจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตร
- 2.3 เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร
- 2.4 จัดตั้งศูนย์กลางและพัฒนาระบบตลาดสินค้าเกษตร
- 2.5 เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน
- 2.6 สนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน
- 2.7 สนับสนุนการจัดการความเสี่ยงที่จะกระทบต่อพืชผลทางการเกษตร
- 2.8 ส่งเสริมการค้าชายแดน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และความร่วมมือระหว่างประเทศ
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตร ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม
- 3.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการเกษตร
- 3.2 พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศการเกษตรและเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบ
- 3.3 ส่งเสริมการนำงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์
- ยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
- 4.1 ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตร
- 4.2 ส่งเสริมการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 4.3 บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
- 4.4 บริหารจัดการพื้นที่ทำกินทางการเกษตร
- 4.5 สร้างภูมิคุ้มกันการเกษตรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

5.1 พัฒนาบุคลากรการเกษตรภาครัฐ ปรับปรุงโครงสร้างส่วนราชการ และกระบวนการทำงาน

5.2 ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

2. สภาเกษตรกรแห่งชาติ

2.1 แนวคิดและหลักการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิต การแปรรูปและการตลาด ส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์ตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปของสภาเกษตรกร เพื่อวางแผนเกษตรกรรมและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร เพื่อสนับสนุนสิทธิและการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้รัฐรักษาเสถียรภาพด้านราคาและความมั่นคงในอาชีพเกษตรกร เพิ่มศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อย่างต่อเนื่องให้เป็นไป เพื่อเกษตรกรอย่างแท้จริง และมีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐด้านการปฏิบัติตามนโยบายเกษตรกรรมอันจะนำไปสู่การพัฒนาภาคเกษตรกรรมและระบบเศรษฐกิจ โดยรวมของประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต ดังนั้น เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 71 ก ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2553 เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับเกษตรกรรม (สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ, 2559, น.13)

ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ (2555) กล่าวว่าสภาเกษตรกรแห่งชาติตั้งขึ้นตามพ.ร.บ. สภาเกษตรกรแห่งชาติปี 2553 มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่วงดุลแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม เนื่องจากการพัฒนาประเทศให้น้ำหนักภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การเงินการธนาคารมากเกินไป ประเทศไทยมีประธานหอการค้า ประธานอุตสาหกรรม ประธานองค์กรเศรษฐกิจอื่นๆ แต่ไม่มีองค์กรเกษตรกร สังคมไทยทอดทิ้งภาคการเกษตร ทุกภาคส่วนยอมรับและพิสูจน์แล้วว่า เกษตรกรรายย่อยทั่วประเทศกำลังล่มสลายในเชิงยุทธศาสตร์เชิงโครงสร้าง แทบทุกครัวเรือนมีหนี้สิน ที่ดินการเกษตรไปอยู่ในมือนายทุน “การมีสภาเกษตรกรฯ สมมติฐานแรกก็คือต้องการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอโยบายภาคการเกษตรและทั่วถึงคัดค้านนโยบายไม่เหมาะสม ในอดีตไม่เคยมีโครงสร้างองค์กรนี้จึงทำให้เกษตรกรขาดโอกาสทางสังคม สภาเกษตรกรแห่งชาติจะเข้ามาทำหน้าที่นี้เพื่อเกษตรกรทั่วประเทศ ”

สอดคล้องกับสำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ (2559, น. 1) ระบุว่า สืบเนื่องจาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 84(8) ประกอบมาตรา 303(1) ได้บัญญัติ ให้รัฐจัดทำกฎหมายว่าด้วยสภาเกษตรกรให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ คณะรัฐมนตรีได้ แถลงนโยบายต่อรัฐสภา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการร่าง กฎหมาย ว่าด้วยสภาเกษตรกร โดยมีที่ปรึกษา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ใน ขณะนั้น ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพในการคุ้มครอง รักษาผลประโยชน์เกี่ยวกับการ ผลิต และการตลาดเพื่อให้ผลิตผลทางการเกษตร ได้รับผลตอบแทนสูงสุดและมีสภาพสำหรับ เกษตรกรในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนเสริมสร้างสมานฉันท์ของเกษตรกรทั้งประเทศ ทำ ให้เกษตรกรมีความเข้มแข็ง และมีการรวมตัวกันอย่างเป็นเอกภาพ โดยสร้างเครือข่ายเกษตรกร นอกจากนี้ เกษตรกรสามารถจัดทำแผนแม่บท เสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณากำหนดนโยบาย ให้ สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพปัญหาอันแท้จริง รวมทั้งให้เกษตรกรได้รับการพัฒนาส่งเสริม ให้ได้รับความรู้ และข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรรมด้านต่าง ๆ ในกรณีนี้จึงได้ออกพระราชบัญญัติสภา เกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 ในวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ซึ่งในบทเฉพาะกาลของร่าง พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติฯ ได้กำหนดให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทำหน้าที่ เลขาธิการของสภาเกษตรกรแห่งชาติ และให้เกษตรและสหกรณ์จังหวัด ทำหน้าที่หัวหน้าสำนักงาน สภาเกษตรกรจังหวัด ระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี รวมทั้งจะต้องดำเนินการรับขึ้นทะเบียนเกษตรกร ขึ้นทะเบียนองค์กรเกษตรกร และจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดชุดแรก ซึ่งประธานสภาเกษตรกรจังหวัด จะได้เป็นสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติโดยตำแหน่ง ภารกิจ ดังกล่าวมีความสำคัญ และต้องใช้อาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่ายในการจัดการให้การเลือกตั้ง สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ (2555) กล่าวถึงองค์ประกอบสมาชิก สภาเกษตรกรแห่งชาติ ประกอบด้วย 1. ตัวแทนเกษตรกร 77 จังหวัด 2. ตัวแทนองค์กรเกษตรกร จาก 4 ด้าน ด้านละ 4 คน ได้แก่ ด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง และเกษตรกรรมอื่น ๆ อาทิ เกษตรอินทรีย์ เกษตรชีวภาพ 3. ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้มีประสบการณ์และชำนาญด้านการเกษตร

สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ (2559, น. 1) ระบุว่า สภาเกษตรกรแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. เสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อกำหนดนโยบายการส่งเสริม และการพัฒนาความ เข้มแข็งแก่เกษตรกร และองค์กรเกษตรกร ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การผลิต การแปรรูป การตลาด และการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม

2. เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดนโยบาย และแนวทางการส่งเสริมและพัฒนา การทำการเกษตรแบบผสมผสาน ระบบวนเกษตร ระบบเกษตรธรรมชาติ ระบบไร่นาสวนผสม ระบบเกษตรอินทรีย์ และเกษตรกรรมรูปแบบอื่น
3. ให้คำปรึกษาและข้อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร การพัฒนาเกษตรกรรม รวมทั้งการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. เสนอแผนแม่บทต่อคณะรัฐมนตรี
5. เสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริม และสนับสนุนการวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านพันธุกรรมพืช และสัตว์ท้องถิ่น ผลผลิตทางเกษตรกรรม และผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปผลผลิตทางเกษตรกรรม
6. เสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อกำหนดแนวทางการประกันความเสี่ยงของราคา และผลผลิตทางเกษตรกรรม รวมทั้งการกำหนดสวัสดิการให้แก่เกษตรกร
7. เสริมสร้างความร่วมมือ และประสานงานกับภาครัฐ และเอกชนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาเกษตรกรรม
8. พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกร และองค์กรเกษตรกร
9. ให้ความเห็นต่อนโยบาย กฎหมาย หรือข้อตกลงที่เกี่ยวข้อง และมีผลกระทบต่อเกษตรกร
10. ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่เกษตรกร องค์กรเกษตรกร และตามที่สภาเกษตรกรจังหวัดเสนอ
11. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือที่ปรึกษาตามความจำเป็น
12. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสภาเกษตรกร แห่งชาติ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

2.2 ยุทธศาสตร์สภาเกษตรกรแห่งชาติ

สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ (2559, น. 89) ได้จัดทำยุทธศาสตร์สภาเกษตรกรแห่งชาติ ปี 2560 – 2564 สรุปได้ดังนี้

วิสัยทัศน์สภาเกษตรกรแห่งชาติ

“สภาเกษตรกรแห่งชาติ เป็นสถาบันแกนหลักประสานการพัฒนาภาคเกษตรกรรม มุ่งให้เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรมีความเข้มแข็งในอาชีพ”

พันธกิจสภาเกษตรกรแห่งชาติ

1. เพิ่มประสิทธิภาพพนักงาน สมาชิกสภาเกษตรกร และคณะผู้ปฏิบัติงานในการใช้เทคโนโลยี เครื่องมืออุปกรณ์สำรวจ/จัดเก็บข้อมูลปัญหา ความต้องการพัฒนาแก้ไข ปัญหา ด้านการเกษตร และสื่อสารคำแนะนำแนวทางแก้ไขปัญหา
2. เพิ่มศักยภาพพนักงาน สมาชิกสภาเกษตรกร และคณะผู้ปฏิบัติงานในการวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลด้านการเกษตร หรือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม แล้วแต่กรณี รวมทั้งวิธีการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายหรือวิธีการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมที่มีคุณภาพ
3. ประสานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษาภาคเอกชน และเกษตรกรเป้าหมายในการขับเคลื่อนงาน/โครงการที่ได้จากการจัดทำแผนไปสู่การปฏิบัติ
4. ส่งเสริมสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการจัดการฟาร์ม แก่เกษตรกรต้นแบบ ตั้งแต่การวางแผนการผลิต ดำเนินการผลิต แปรรูป และการตลาด รวมทั้งการกำหนดแนวทางแก้ไข ปัญหาและพัฒนาการเกษตร โดยใช้เทคโนโลยีเกิดผลผลิตที่แตกต่าง หรือเปลี่ยนแปลง วิธีการผลิตใหม่ทำให้ลดต้นทุน พัฒนาคุณภาพ และเพิ่มมูลค่าสินค้า
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวเป็นกลุ่ม/องค์กรเกษตรกรรายสินค้า ดำเนินการผลิตโดยใช้เทคโนโลยี หรือนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรจาก เดิมที่มุ่งขายวัตถุดิบไปสู่การแปรรูปเพิ่มมูลค่า
6. ประสานหน่วยงานพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการธุรกิจของกลุ่ม / องค์กรเกษตรกรรายสินค้าที่มุ่งผลิตสินค้าเกษตรแปรรูปเพิ่มมูลค่า

เป้าประสงค์สภาเกษตรกรแห่งชาติ

เกษตรกรและองค์กรเกษตรได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็ง

ประเด็นยุทธศาสตร์สภาเกษตรกรแห่งชาติ

1. สร้างระบบการแก้ไขปัญหาเกษตรกรให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
2. พัฒนาขีดความสามารถการจัดทำแผนพัฒนาเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม
3. การสร้างความเข้มแข็งเกษตรกร องค์กรเกษตรกร ยุวเกษตรกรและเครือข่าย
4. สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาสินค้าเกษตรสู่อุตสาหกรรม

กล่าวโดยสรุปว่า สภาเกษตรกรแห่งชาติ มีหน้าที่ต้องดำเนินการคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิต การแปรรูปและการตลาด ส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับ

ผลประโยชน์ตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อเพิ่มศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งให้มีกระบวนการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐด้านการปฏิบัติตามนโยบายเกษตรกรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาภาคเกษตรกรรมและระบบเศรษฐกิจ โดยรวมของประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต

3. ยุทธศาสตร์และการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

สภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีได้กำหนดยุทธศาสตร์และการดำเนินงานไว้ ดังนี้

3.1 ยุทธศาสตร์สภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (2558) ได้จัดทำวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ ดังนี้

วิสัยทัศน์

พัฒนาเกษตรกร องค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็ง เพิ่มประสิทธิภาพ โครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร เพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตการแปรรูปและการตลาดสินค้าเกษตรของจังหวัดอุดรธานี

พันธกิจ

1. พัฒนาศักยภาพ การส่งเสริมและการสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและยุวเกษตรกร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ส่งเสริมการพัฒนา การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม และการแก้ไขปัญหาดิน และที่ดิน โดยส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกรให้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมของตนเองอย่างทั่วถึง
3. สร้างความเป็นธรรมด้านราคาผลผลิตทางเกษตรกรรม โดยคำนึงการส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด
4. พัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบชลประทานเพื่อเกษตรกรรม
5. อนุรักษ์ การฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการเกษตร
6. ค้นคว้าวิจัย และพัฒนาภูมิปัญญา พันธุ์กรรมพืชและสัตว์ท้องถิ่น นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสมและการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าวิจัย และพัฒนาเพื่อประโยชน์ทางการเกษตรกรรม และเกษตรอุตสาหกรรม
7. เสนอแนะแนวทางในการเข้าถึงแหล่งทุน และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

8. ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกร และการเพิ่มสิทธิและบทบาทของเกษตรกร ที่เกี่ยวข้องกับทำกินและการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ

9. สร้างบทเครือข่ายองค์กรเกษตรกร เชื่อมโยงและพัฒนาความพัฒนาร่วมมือในด้านการผลิตทางเกษตรกรรม การแปรรูป การตลาด และการบริโภคเพื่อการยังชีพระหว่างเครือข่ายองค์กรเกษตรกรกับภาครัฐและเอกชน

10. สนับสนุน ส่งเสริมการให้การศึกษา อบรม ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีด้านการเกษตรกรรม และจัดการ แก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร

11. ปรับการบริหารจัดการกองทุนที่เกี่ยวกับการเกษตร ที่มีอยู่ให้สามารถรองรับการเกษตรอย่างครบวงจร และลดการซ้ำซ้อน รวมถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ดังนี้

- 1.1 พัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทาน เพื่อเกษตรกรรมที่ดีและทั่วถึง
- 1.2 การฟื้นฟูคุณภาพทรัพยากรดิน
- 1.3 สนับสนุนการคุ้มครองสิทธิเกษตรกร ให้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินทำกิน

1.4 สนับสนุนการคุ้มครองความเสี่ยงจากทุกภัยพิบัติให้กับเกษตรกร
ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาเกษตรกร องค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็ง ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ดังนี้

- 2.1 ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรและพัฒนาสถาบันเกษตรกร และยุวเกษตรกร
- 2.2 ส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้และขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่เกษตรกร

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ดังนี้

- 3.1 ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรหลัก (Mass Product) ของจังหวัด เช่น ข้าว ยางพารา อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และปศุสัตว์

3.2 ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรเฉพาะ (Niche Product) ที่สร้างมูลค่าเพิ่ม คุณภาพสินค้าเกษตรและอาหารได้มาตรฐานปลอดภัย เช่น มะม่วงน้ำดอกไม้ ผักอินทรีย์ ไม้ดอกไม้ประดับ โคนุน ปลาท๊อปทิม และอื่นๆ

3.3 ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรครัวเรือน (Family Product) เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ดังนี้

4.1 เสนอแนะแนวทางในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยผ่านสถาบันเกษตรกรหรือสหกรณ์

4.2 การแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างมูลค่าเพิ่ม และศึกษาวิจัยด้านการเกษตร ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ดังนี้

5.1 ส่งเสริมการแปรรูป และการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า

5.2 ส่งเสริมตลาดสินค้าเกษตรให้เกิดความหลากหลายและเป็นธรรม

5.3 ส่งเสริมการศึกษาวิจัยการบริหารจัดการระบบการเกษตร คู่เกษตรกรอัจฉริยะ

3.2 การดำเนินการของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

สภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ.2553 ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ คือ พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรภายในจังหวัด ประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างองค์กรเกษตรกร สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา และหน่วยงานของรัฐ ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มขององค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยุวเกษตรกรในจังหวัด ในรูปแบบต่างๆ เสนอแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับจังหวัดต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติเพื่อบูรณาการเป็นแผนแม่บทเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา การฝึกอบรม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างครบวงจรและยั่งยืน เสนอนโยบายและแนวทางในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม รวมทั้งราคาผลผลิตทางเกษตรกรรม ที่ไม่เป็นธรรมต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติ ให้คำปรึกษาและข้อแนะนำแก่เกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกร ตามพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 นั้น สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ (2559, น.17) ระบุว่า พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 หมวด 1 มาตรา 5 ให้มีสภาเกษตรกรแห่งชาติประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้

3.2.1 องค์ประกอบสภาเกษตรกรจังหวัด ประกอบด้วย

- 1) สมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้ง จำนวน 20 คน
- 2) สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งสมาชิกตาม (1) เลือกจาก ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านเกษตรกรรม จำนวน 5 คน โดยมาจากด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านประมง และด้าน เกษตรกรรมอื่น ๆ

3.2.2 อำนาจหน้าที่สภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

มาตรา 33 สภาเกษตรกรจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกร และองค์กร เกษตรกรภายในจังหวัด
- 2) ประสานนโยบายและดำเนินงานระหว่างองค์กรเกษตร สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา และหน่วยงานของรัฐ
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มขององค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยูวเกษตรกรในจังหวัด ในรูปแบบต่างๆ
- 4) เสนอแผนพัฒนาเกษตรกรรมระดับจังหวัดต่อสภาเกษตรกร แห่งชาติ เพื่อบูรณาการเป็นแผนแม่บทเสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป
- 5) สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา การฝึกอบรม และการถ่ายทอด เทคโนโลยีแก่เกษตรกรและยูวเกษตรกร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อย่างครบวงจรและยั่งยืน
- 6) เสนอนโยบายและแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง กับภาคเกษตรกรรมรวมทั้ง ราคาผลผลิตทางเกษตรกรรมที่ไม่เป็นธรรมต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติ
- 7) ให้คำปรึกษาและขอแนะนำแก่เกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกร
- 8) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการใดๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามพระราชบัญญัตินี้
- 9) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากสภาเกษตรกรแห่งชาติ

มาตรา 38 สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) รับผิดชอบงานด้านธุรการ และทำหน้าที่เป็นเลขานุการของสภา เกษตรกรจังหวัด
- 2) รวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน ของสภาเกษตรกรจังหวัด

- 3) ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกร และองค์กรเกษตรกร ได้ทราบถึงนโยบาย แผนพัฒนา เกษตรกรรมจังหวัด และการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัด
- 4) จัดให้มีระบบฐานข้อมูลและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลงานการวิจัยและองค์ความรู้ เกี่ยวกับการผลิต ผลผลิต การแปรรูป ผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม รวมทั้งการตลาดทั้งภายในประเทศและ ต่างประเทศ
- 5) ประสานการดำเนินงานกับเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 6) จัดทำรายงานประจำปีของสภาเกษตรกรจังหวัด
- 7) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่สภาเกษตรกรแห่งชาติ และสภาเกษตรกรจังหวัดมอบหมาย

มาตรา 41 ให้สภาเกษตรกรแห่งชาติจัดทำแผนแม่บท โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งเชื่อมโยงกับแผนแม่บทระดับจังหวัด และต้องมีสาระสำคัญดังนี้

- 1) การพัฒนาศักยภาพ การส่งเสริมและการสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร องค์กร เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยุวเกษตรกร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) การส่งเสริมการพัฒนาคู่มือครองพื้นที่เกษตรกรรมและการแก้ไขปัญหาที่ดินและที่ดิน โดย ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกรให้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมของตนเองอย่าง ทัวถึง
- 3) การสร้างความเป็นธรรมด้านราคาผลผลิตทางเกษตรกรรม โดยคำนึงถึงการส่งเสริมให้สินค้า เกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด
- 4) การพัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบชลประทานเพื่อเกษตรกรรม
- 5) การอนุรักษ์ ฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการเกษตร
- 6) การค้นคว้า วิจัยและพัฒนาภูมิปัญญา พันธุกรรมพืชและสัตว์ ท้องถิ่น นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า วิจัยและพัฒนา เพื่อประโยชน์ทางเกษตรกรรม และเกษตรอุตสาหกรรม
- 7) การเสนอแนะแนวทางในการเข้าถึงแหล่งทุน และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร
- 8) การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเกษตรกร และการเพิ่มประสิทธิภาพและบทบาทของเกษตรกร ที่เกี่ยวข้องกับการทำกินและการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่จำเป็นต่อการประกอบการเกษตร

9) การสร้างเครือข่ายขององค์กรเกษตรกร เชื่อมโยงและพัฒนาความร่วมมือในด้านการผลิตทางเกษตรกรรม การแปรรูป การตลาด และการบริโภคเพื่อการยังชีพระหว่างเครือข่ายขององค์กรเกษตรกรกับภาครัฐ และภาคเอกชน

10) การสนับสนุน ส่งเสริมให้การศึกษาอบรม ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีด้านเกษตรกรรมและ การจัดการแก่เกษตรกรและยุวเกษตรกร

11) การปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุน ที่เกี่ยวกับการเกษตร ที่มีอยู่ให้รองรับการช่วยเหลือ เกษตรกรอย่างครบวงจร รวมถึงการจัดตั้งกองทุนเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว

4. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

4.1 ความเป็นมา ความหมาย และบทบาทของการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตรมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย โดยมีการปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของระบบเกษตรกรรม คือ ริเริ่มด้วยระบบส่งเสริมเกษตรแบบธรรมชาติแล้วปรับเปลี่ยนเป็นแบบบริการ โดยเป็นทั้งกระบวนการให้การศึกษาอบรมและเป็นการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการให้บริการความรู้ทางเกษตร และเป็นการผสมผสานแนวคิดของการใช้ความรู้ด้านการเกษตร เทคโนโลยีที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมของเกษตรกร และความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน นำไปปรับใช้ในกระบวนการส่งเสริมการเกษตร ให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของเกษตรกร ซึ่งพงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2553 : 3-14) สรุปว่า การส่งเสริมการเกษตร (Agricultural Extension) คือ การบริการการศึกษาแบบเสริม หรือขยายออกไปสู่ประชาชนทั่วไป เป็นกระบวนการถ่ายทอดวิชาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และการบริการอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการผลิตทางการเกษตร โดยอาศัยการให้การศึกษาแบบนอกโรงเรียนแก่เกษตรกร ครอบครัวเกษตรกร และบุคคลอื่นที่สนใจ โดยวิธีการฝึกปฏิบัติจริง และเน้นถึงการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้เกษตรกรสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ในการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตและความเป็นอยู่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของเกษตรกร และพงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2553 : 3-25) ยังสรุปว่า การส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้เกษตรกรและครอบครัว ได้รับปัจจัยหรือ นำปัจจัยต่างๆ มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร โดยการส่งเสริมการเกษตรจะมีบทบาทในการนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติ ให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ นำผลงานวิจัยที่ได้ไปเผยแพร่สู่บุคคล เป้าหมายตามความเหมาะสม และ/หรือ นำปัญหาที่เกิดขึ้นจากบุคคลเป้าหมายในการทำการเกษตรไปสู่งานวิจัย มีบทบาทในการให้การศึกษาแบบนอกระบบ เพื่อ

ช่วยให้บุคคลเป้าหมายที่ขาดโอกาส ได้มีโอกาสในการพัฒนาอาชีพของตน ได้เรียนรู้ และรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ การส่งเสริมการเกษตรจะมีบทบาทในการที่จะทำให้มีการใช้ปัจจัยการผลิต อันได้แก่ที่ดิน แรงงาน และทุน อย่างมีประสิทธิภาพ และรู้จักพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นการอนุรักษ์ปัจจัยการผลิตเหล่านี้ไว้ มีบทบาทอย่างมากในการสร้างให้เกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมายมีเครดิต หรือเกิดการยอมรับจากสถาบันการเงินเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิต การเพิ่มผลผลิต การจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ โดยการให้ความรู้และคำแนะนำในเรื่องของสินเชื่อ และแม้ว่าการส่งเสริมการเกษตรจะมีได้มีบทบาทเกี่ยวกับการตลาดโดยตรง แต่ก็มีส่วนสำคัญในการที่จะให้ข้อมูลการตลาด หรือการจัดการด้านการตลาดแก่เกษตรกรเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจการผลิตของเกษตรกร

4.2 หลักการส่งเสริมการเกษตร

หลักการส่งเสริมการเกษตร หมายถึง แนวทางที่นักส่งเสริมการเกษตรควรปฏิบัติในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงานส่งเสริม พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ และ สุรพล เศรษฐบุตร (2553, น. 3-45) ระบุว่าประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่น่าจะนำมาพิจารณากำหนดเป็นหลักการส่งเสริมการเกษตรมีอยู่ 7 ประเด็นด้วยกันคือ

1. ลักษณะของระบบงานส่งเสริมการเกษตรเป็นอย่างไร
2. ใครคือผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตร
3. อะไรคือสิ่งที่จะนำไปส่งเสริมให้แก่บุคคลเป้าหมายนั้น
4. ทำอย่างไรจึงจะถ่ายทอดให้บุคคลเป้าหมาย รับรู้และเข้าใจในสิ่งที่เรานำไปส่งเสริม
5. ทำอย่างไรบุคคลเป้าหมายจึงจะยอมรับ ในสิ่งที่นำไปส่งเสริมและนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลในทางที่ดีในการพัฒนาตนเอง และการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
6. จะใช้สิ่งใดเป็นตัวชี้วัดว่างานส่งเสริมนั้นประสบความสำเร็จ
7. จะรักษาสภาพแห่งความสำเร็จนั้นให้ยืนนานได้อย่างไร

4.3 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2551, น. 223-232) กล่าวว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตร (agricultural extension methods) เป็นกระบวนการของการนำความรู้ วิชาการและเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร เป็นลักษณะของการถ่ายทอด ซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นวิธีการสอนหรือฝึกอบรม วัตถุประสงค์มุ่งที่จะให้เกษตรกรสามารถสร้างความสนใจ ความรู้และนำไปสู่การปฏิบัติของเกษตรกร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการส่งเสริมการเกษตร มีดังนี้

4.3.1 วิธีการส่งเสริมการเกษตร โดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์

1) วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (*individual method*) ให้เกษตรกรหรือบุคคล ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ตนเองอย่างเป็นอิสระ การถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรโดยตรงเป็นรายบุคคล

(1) การเยี่ยมไร่นาและบ้านของเกษตรกร (*farmer and home visit*) เจ้าหน้าที่ไปพบปะรับฟังปัญหา และถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรถึงฟาร์มหรือไร่นา โดยจะเห็นสภาพความเป็นจริงของเกษตรกร

(2) เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน (*office calls*) เกษตรกรมีความสนใจและเชื่อว่าเจ้าหน้าที่จะให้ข่าวสารหรือความรู้ได้

(3) การติดต่อทางโทรศัพท์ (*telephone calls*) สามารถช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว ลดเวลาและระยะทางการติดต่อ

(4) การติดต่อทางจดหมายส่วนตัว (*personal letter*) เขียนจดหมายเมื่อเกิดปัญหาและต้องการคำตอบ หรือเพื่อแจ้งข่าวสาร ติดตามผลการส่งเสริม

(5) การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ (*informal contact*) ได้พบเกษตรกรโดยบังเอิญ เพื่อพูดคุยซักถามปัญหา

2) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มบุคคล (*group method*)

(1) การประชุมกลุ่ม (*group meeting*) ช่วยในการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ต่างๆ ระหว่างทุกคนที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้เข้าประชุมได้มีโอกาสปรึกษาหารือกัน

(2) การฝึกอบรม (*training*) ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกระทั่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ (*learning*) หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์

(3) การสาธิต (*demonstration*) ใช้การบรรยายประกอบการแสดง ทำให้ผู้เรียนได้ฟังและได้เห็นไปพร้อมกัน การสาธิตแบ่งเป็น 2 แบบ

ก. การสาธิตวิธี (*method demonstration*) เป็นการแสดงให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนเป็นลำดับไป

ข. การสาธิตผล (*result demonstration*) การแสดงเพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าการปฏิบัติที่ได้ปรับปรุงหรือที่ได้มีการวิจัยค้นคว้า สามารถนำไปปฏิบัติได้ในท้องถิ่น

(4) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (*field trip or study tour*) มีโอกาสได้พบเห็นผลงานของผู้อื่นซึ่งได้ทำสำเร็จแล้ว มีผลในการเพิ่มความเชื่อมั่นให้ยอมรับสิ่งใหม่มากขึ้น

3) การส่งเสริมแบบมวลชน(*mass method*) โดยสื่อสารมวลชนจะช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม ใช้กับคนจำนวนมากๆได้อย่างกว้างขวาง

- (1) เอกสารหรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ (*printed metter*)
- (2) ภาพโฆษณาหรือโปสเตอร์ (*poster*)
- (3) หนังสือพิมพ์ (*newspapers*)
- (4) วิทยุ (*radio*)
- (5) โทรทัศน์ (*television*)
- (6) ภาพยนตร์(*motion pictures*)
- (7) การจัดนิทรรศการ(*exhibition or exposition*)

4.3.2 วิธีการส่งเสริมโดยอิงวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์

1) การส่งเสริมโดยการเลือกการส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว มีข้อสมมุติว่าถ้าผู้รับการเปลี่ยนแปลงพบว่าเขาปฏิบัติได้ผลเป็นการง่ายที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องอื่นๆภายหลัง

2) การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องที่จะส่งเสริมหลายๆเรื่อง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ส่งเสริมให้ผลผลิตอย่างใดอย่างหนึ่งโดยการปรับปรุงปัจจัยการผลิตหลายๆอย่างตามความจำเป็น

3) การส่งเสริมโดยการเลือกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับฟาร์มและบ้านเรือน คำนิยามว่าฟาร์มและบ้านรวมกันเป็นหน่วยเดียว และคำนิยามว่าทำอะไรจึงจะทำให้ฟาร์มและบ้านเรือนในลักษณะที่ครอบครัวยุคที่รายได้สุทธิสูง

4) การส่งเสริมโดยการเลือกท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นเป้าหมาย โดยการส่งเสริมเน้นเฉพาะพื้นที่ลักษณะของการผลิตและการเกษตรที่เฉพาะพื้นที่นั้น

4.3.3 วิธีการส่งเสริมโดยอิงเจ้าหน้าที่เป็นเกณฑ์

1) การใช้ *change agent* ที่มีความรู้แบบกว้าง โดยถ่ายทอดแบบทั่วไปไม่เป็นรายวิชา หรือเฉพาะอย่าง

2) การใช้ทีมนักวิชาการ(*team approach*) ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเข้าไปในหมู่บ้านเป็นทีม

3) การใช้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย (*interagency หรือ cooperative approach*) ร่วมกันทำงานพร้อมกันหรือประสานกันในการพัฒนาการเกษตร

4) การใช้เจ้าหน้าที่เป็นสื่อมวลชน(*change agent as mass media approach*) โดยการนำเอาสื่อมวลชนต่างๆ มาเป็นตัวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความคิดของเกษตรกร

4.3.4 วิธีการส่งเสริมโดยเทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology oriented)

วิวัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศ จะเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอดและเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

4.3.5 วิธีการส่งเสริมโดยอ้างอิงชุมชนเป็นเกณฑ์ (community oriented)

ประสานงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นลักษณะผสมผสานกันตามความต้องการและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งเรียกว่าศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร โดยจัดให้เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ของเกษตรกร ตลอดจนผู้สนใจในการพัฒนาเกษตรในลักษณะครบวงจร

4.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

4.4.1 ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม

การที่มนุษย์เราจะยอมรับสิ่งใดของสังคมจะมีกระบวนการ (Process) ที่คล้ายๆ กัน โดยเริ่มต้นจากเริ่มมีสิ่งใหม่เกิดขึ้นมา สิ่งใหม่เกิดขึ้นมานี้เราเรียกว่าเป็น “นวัตกรรม” (Innovation) โดยมีคนกลุ่มหนึ่งยอมรับและคิดว่าดีแล้ว และนำไปปฏิบัติก็จะเกิดการ “แพร่กระจาย” (Diffusion) ไปตามช่องทางการสื่อสาร (Channels) ต่างๆ ของคนกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่งในสังคมอยู่ที่สิ่งใหม่ หรือนวัตกรรม นั้นจะมีความดึงดูดใจความสนใจสูงก็จะทำให้การยอมรับสิ่งนั้นในสังคมโดยจะมีระยะเวลาในการยอมรับสั้นขึ้น มีผู้ให้ความหมายและคำจำกัดความของ “การแพร่กระจาย” และ “นวัตกรรม” ไว้หลายท่าน ดังนี้

เอฟเวอเรสต์ โรเจอร์ (Everett Rogers, 1983) ได้ให้ความหมายคำว่า “การแพร่กระจาย” หรือ “diffusion” ดังนี้ “การแพร่กระจาย คือ กระบวนการ ซึ่งนวัตกรรมถูกสื่อสารผ่านช่องทางในช่วงเวลาหนึ่งระหว่างสมาชิกต่างๆ ที่อยู่ในระบบสังคม (Diffusion is the process by which an innovation is communicated through certain channels overtime among the members of a social systems)

เอฟเวอเรสต์ โรเจอร์ (Everett Rogers, 1995) ให้ความหมาย “นวัตกรรม” ไว้ว่า นวัตกรรม คือ ความคิดหรือการค้นคว้า วิธีการปฏิบัติ หรือวัตถุสิ่งของที่บุคคลรับรู้ว่าเป็นสิ่งใหม่ๆ (Innovation is “an idea, practice, or object that is perceived to be new by an individual or other unit of adoption)

โรเจอร์ (Rogers, 1995) เป็นบุคคลที่คิดค้นและได้พิสูจน์ทฤษฎี การแพร่กระจายนวัตกรรม (diffusion of innovation theory) โดยทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายของสิ่งใหม่ ๆ จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง และสังคมนั้นรับเข้าไปใช้ สิ่งใหม่ ๆ นี้ คือ นวัตกรรม ซึ่งเป็นทั้งความรู้ ความคิด เทคนิควิธีการ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยได้อธิบายทฤษฎีกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรมนี้ว่ามีตัวแปรหรือองค์ประกอบหลัก ที่สำคัญ 4 ประการ (Four main elements in the diffusion of innovations) คือ

1. **นวัตกรรม** หรือสิ่งใหม่ที่จะแพร่กระจายไปสู่สังคมเกิดขึ้น นวัตกรรมที่จะแพร่กระจายและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมนั้น โดยทั่วไปประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นความคิด และส่วนที่เป็นวัตถุ นวัตกรรมใดจะถูกยอมรับหรือไม่นั้น นอกจากจะเกี่ยวกับตัวผู้รับ ระบบสังคมและรับการสื่อสารแล้ว ตัวของนวัตกรรมเองก็มีความสำคัญ ทั้งนี้นวัตกรรมที่ยอมรับได้ง่ายควรจะต้องมีลักษณะ 5 ประการ และนวัตกรรมที่มีลักษณะตรงกันข้ามกันกับ 5 ประการต่อไปนี้มักจะเป็นที่ยอมรับได้ยาก ได้ประโยชน์มากกว่าเดิมที่เข้ามาแทนที่ (relative advantage)

- 1.1 สอดคล้องกับวัฒนธรรมในสังคมที่จะรับ (compatibility)
- 1.2 การนำไปใช้ง่าย ไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก (simplicity)
- 1.3 สามารถแบ่งทดลองครั้งละน้อยได้ (trial ability)
- 1.4 สามารถมองเห็นหรือเข้าใจได้ง่าย (Observability)

2. **การสื่อสารโดยผ่านสื่อทางใดทางหนึ่ง** เพื่อให้คนในสังคมได้รับรู้ระบบการสื่อสาร การสื่อสาร คือ การติดต่อระหว่างผู้ส่งข่าวสารกับผู้รับข่าวสาร โดยผ่านสื่อหรือตัวกลางใดตัวกลางหนึ่ง การแพร่กระจายนวัตกรรม จึงเป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่ง ที่นวัตกรรมนั้นแพร่กระจายจากแหล่งกำเนิดไปสู่ผู้ใช้หรือผู้รับนวัตกรรม อันเป็นกระบวนการกระทำระหว่างกันของมนุษย์ การสื่อสารจึงมีความสำคัญต่อการรับนวัตกรรมมาก การแพร่กระจายนวัตกรรม หรือแนวความคิดใหม่เป็นกระบวนการที่เป็นไปตามขั้นตอน โดยผ่านสื่อทางใดทางหนึ่ง ซึ่งนวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่ จะถูกแพร่กระจายจากแหล่งเกิดหรือแหล่งที่มาไปยังผู้รับ โดยจุดสำคัญของกระบวนการนี้ก็คือ มีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ส่งและผู้รับสารหรือรับนวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่ (บุญธรรม จิตต์อนันต์, 2536 อ้างใน พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์ และ สุรพล เศรษฐบุตร, 2553, น.(4)35)

3. **เกิดในช่วงเวลาหนึ่ง** เพื่อให้คนในสังคมได้รู้จักนวัตกรรม แนวความคิดใหม่หรือมีการใช้ประโยชน์ จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และกระบวนการแพร่กระจายนวัตกรรมต้องอาศัยระยะเวลาและมีลำดับขั้นตอน เพื่อให้บุคคลปรับตัวและยอมรับนวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่ (a given time period)

4. **ระบบสังคม โดยการแพร่กระจายเข้าสู่สมาชิกของสังคม** ระบบสังคมจะมีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายและการรับนวัตกรรม กล่าวคือสังคมสมัยใหม่ระบบของสังคมจะเอื้อต่อการรับนวัตกรรมทั้งความเร็วและปริมาณที่จะรับ (rate of adoption) เพราะมีบรรทัดฐานและรับค่านิยมของสังคมที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นเมื่อมีการแพร่กระจายสิ่งใหม่เข้ามา สังคมก็จะยอมรับได้ง่าย ส่วนสังคมโบราณหรือสังคมที่ติดขัดกับความเชื่อ

ต่างๆ ซึ่งเป็นสังคมล้าหลังจะมีลักษณะตรงกันข้ามกับสังคมสมัยใหม่ ความรวดเร็วของการแพร่กระจายและปริมาณที่จะรับวัฒนธรรมจึงเกิดได้ช้ากว่าและน้อยกว่าหรืออาจจะไม่ยอมรับเลยก็ได้

4.4.2 ทฤษฎีการยอมรับ

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2536 อ้างใน พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ และ สุรพล เศรษฐบุตร, 2553, น. (4)36) ได้ให้คำจำกัดความของทฤษฎีการยอมรับหรือกระบวนการยอมรับว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการตัดสินใจของบุคคล ซึ่งจากการวิจัยพบว่าการที่บุคคลจะรับแนวความคิดใหม่ ไปปฏิบัติจะผ่านขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอนด้วยกัน โดยเริ่มเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ขั้นต้นตัว หรือเริ่มรับรู้
2. ขั้นสนใจ
3. ขั้นประเมินผล หรือการไตร่ตรอง
4. ขั้นทดลองทำ และ
5. ขั้นยอมรับ นำไปปฏิบัติ

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2538 อ้างใน พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ และ สุรพล เศรษฐบุตร 2553, น. (4)36 - 38) ได้อธิบายประเด็นสำคัญของ 5 ขั้นตอนกระบวนการยอมรับดังกล่าวในข้างต้น โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้คือ

ขั้นที่ 1 การตื่นตัวหรือเริ่มรับรู้ (awareness) เป็นขั้นตอนแรกที่กลุ่มบุคคลเป้าหมายหรือเกษตรกร อาจจะตื่นตัวเองหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะเป็นผู้กระตุ้นก็ได้ ผลของการตื่นตัวนั้น เกษตรกรต้องเกิดภาวะความไม่สมดุล (imbalance) และมองหาสิ่งใหม่ที่ดีกว่าเข้ามาทดแทนของเดิม ภายใต้พื้นฐานความคิดโดยทั่วไปนั้น มนุษย์จะมีการตื่นตัวอยู่แล้วโดยธรรมชาติ เพราะมนุษย์อยู่ในสังคมที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่มักจะพบว่าเกษตรกรที่มีวุฒิภาวะต่ำ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองต่ำ มักจำเป็นต้องได้รับการ “ชี้แนะ” จากเจ้าหน้าที่ฯ เสนอการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวโดยตนเองนั้น สื่อและช่องทางการสื่อสารจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะสื่อวิทยุโทรทัศน์

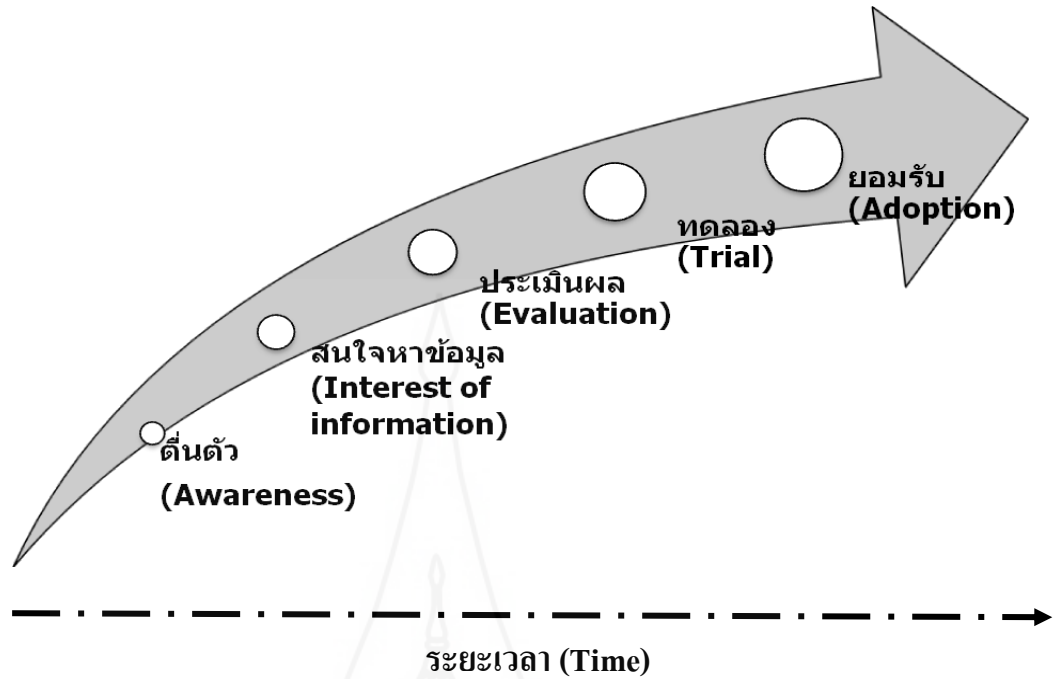
ขั้นที่ 2 ความสนใจหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม (interest of information) เมื่อเกษตรกรตื่นตัวเต็มที่ ก็จะสนใจหาข้อมูลข่าวสารมาเพิ่มเติม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะมีบทบาทมากในขั้นตอนนี้ในการชี้แนะว่าแหล่งข้อมูลมีที่ใดเพิ่มเติมจากที่กลุ่มบุคคลเป้าหมายรู้อยู่แต่เดิมแล้ว มิฉะนั้นแล้ว ข้อมูลที่ได้ก็จะมาจากเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นการเลียนแบบกันมากจนเกินไป โดยไม่ได้เปรียบเทียบกับข้อมูลจากแหล่งอื่น

ขั้นที่ 3 การประเมินผล หรือการไตร่ตรอง (evaluation) เป็นการประเมินหรือการไตร่ตรองว่าจะยอมรับเทคโนโลยีหรือไม่ ข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะต้องให้ในขั้นตอนนี้ก็คือ ข้อมูลที่จะทำให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นว่า เมื่อเกษตรกรรับไปแล้วจะเกิดผลประโยชน์แก่เขาอย่างเต็มที่ การที่จะรับการเปลี่ยนแปลงนั้น สามารถที่จะระดมปัจจัยการผลิต หรือมีสินเชื่อและบริการอื่น ๆ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการสนับสนุนได้อย่างเต็มที่ ในขั้นนี้บุคคลหรือเกษตรกรจะศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวความคิดใหม่ แล้วคิดเปรียบเทียบกับงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันว่า ถ้ารับเอาแนวความคิดใหม่มาปฏิบัติจะเกิดผลดีหรือไม่อย่างไรบ้างในขณะนี้และในอนาคต ควรหรือไม่ที่จะทดลองดูก่อน ถ้าเขาตั้งใจไตร่ตรองดูแล้วรู้สึกว่าจะมีมากกว่าผลเสีย เขาก็จะต้องตัดสินใจทดลองดู เพื่อให้เกิดความแน่ใจก่อนที่จะรับไปปฏิบัติจริง ๆ (บุญธรรม จิตต์อนันต์, 2536 อ้างใน พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ และ สุรพล เสริมฐบุตร, 2553, น. (4) 37)

ขั้นที่ 4 การทดลอง (trial) ขั้นตอนนี้เกษตรกรจะลองทำในพื้นที่ขนาดเล็กเพื่อดูว่าคุ้มกับการลงทุนหรือไม่เพียงใด มีความเสี่ยงอย่างไร แค่ไหน และจะกำจัดความเสี่ยง ในการประกอบการได้หรือไม่ การทดลองทำในขั้นตอนนี้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จะมีบทบาทในการช่วยยืนยันและจะต้องบ่งชี้ให้กลุ่มบุคคลเป้าหมายหรือเกษตรกรทราบอย่างชัดเจนได้ว่า มีความเป็นไปได้ในการประกอบการในพื้นที่นั้นตามสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับปัจจัยการผลิตที่มีอยู่หรือระดมเพิ่มเติมจากภายนอกได้ทันทั่วถึง

ขั้นที่ 5 การยอมรับนำไปปฏิบัติ (adoption) การยอมรับจะเกิดขึ้นเต็มที่และต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับปริมาณผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับในห้วงเวลาหนึ่ง ๆ และตราบเท่าที่ยังไม่มีนวัตกรรมใด ที่ดีกว่าสิ่งที่ยอมรับอยู่แล้วในปัจจุบัน นอกจากนั้น บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2536 อ้างใน พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ และ สุรพล เสริมฐบุตร, 2553, น. (4)37) ยังได้กล่าวว่า ในขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นที่บุคคลตัดสินใจรับแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติหลังจากที่ได้ทดลองปฏิบัติและทราบผลเป็นที่พอใจแล้ว จุดสำคัญของขั้นตอนนี้เป็นการพิจารณาผลการทดลองในขั้นที่ 4 และตัดสินใจแน่วแน่ ที่จะปฏิบัติต่อไปเต็มรูปแบบตามแนวความคิดใหม่หรือนวัตกรรมนั้น

ขั้นตอนของกระบวนการยอมรับตามแนวคิดของ ดิเรก ฤกษ์หรัาย (2538) แสดงไว้ดังภาพดังนี้

ภาพที่ 2.1 ขั้นตอนของกระบวนการยอมรับ (Adoption process ของ Rural a Sociology Association, 1952)

ที่มา: ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2538 อ้างใน พงษ์ศักดิ์ อังกลีทธิ และ สุรพล เศรษฐบุตร, 2553, น. (4) 38)

โดยสรุป กระบวนการยอมรับ เป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคลแต่ละคน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรม ไปจนถึงการยอมรับนวัตกรรมและนำไปใช้ อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และการตัดสินใจของบุคคล ดังนั้นกระบวนการยอมรับนวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่ ไปปฏิบัติตามนั้นจะเกิดขึ้นเป็นขั้นตอนในตัวบุคคลหรือเกษตรกรเริ่มตั้งแต่นั้นแรก คือ ขั้นตื่นตัวหรือรับรู้ไปสู่ขั้นสนใจหาข้อมูลขั้นประเมินผลหรือการไตร่ตรอง ขั้นทดลองทำ และขั้นสุดท้ายคือการยอมรับนำไปปฏิบัติ

4.4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้

พงษ์ศักดิ์ อังกลีทธิและสุรพล เศรษฐบุตร (2553, น. 3-11) กล่าวว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ (learning theory) ที่เป็นพื้นฐานในการอธิบายถึงกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์นั้นเป็นทฤษฎีที่ได้จากนักทฤษฎีทางการศึกษาและนักจิตวิทยา 2 กลุ่ม คือ

1) **ทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behavioral)** นักทฤษฎีทางการศึกษาและนักจิตวิทยากลุ่มนี้ เช่น Chafe Watson Pavlov, Torndike, Skinner ซึ่งทฤษฎีของนักจิตวิทยากลุ่มนี้ได้แก่ การวางเงื่อนไขหรือการเสริมแรง (conditioning theory) และทฤษฎีความต่อเนื่อง (connectionism theory)

(1) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขหรือการเสริมแรง (*conditioning theory*)
 เจ้าของทฤษฎีคือพอลอบ (Pavlov) กล่าวว่าไว้ว่า ปฏิกริยาตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งของร่างกาย
 ของคนไม่ได้มาจากสิ่งเร้า (stimulus) อย่างใดอย่างหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว สิ่งเร้านั้นก็อาจจะทำให้เกิด
 การตอบสนอง (response) เช่นนั้นได้ ถ้าหากมีการวางเงื่อนไขที่ถูกต้องเหมาะสม

(2) ทฤษฎีความต่อเนื่อง (*connectionism theory*) เจ้าของทฤษฎีคือ
 ทอนไดค์ (Torndike) ซึ่งกล่าวว่าไว้ว่า สิ่งเร้าหนึ่งๆย่อมทำให้เกิดการตอบสนองหลายๆอย่าง จนพบสิ่งที่
 ตอบสนองที่ดีที่สุด เขาได้ค้นพบกฎการเรียนรู้ที่สำคัญคือ

ก. กฎแห่งผล (*Low of effect*)

ข. กฎแห่งการฝึกหัด (*Low of exercise*)

ค. กฎแห่งความพร้อม (*Low of readiness*)

การนำทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพฤติกรรมมาใช้ในการงานส่งเสริมการเกษตร
 จะใช้ในการออกแบบกิจกรรมของแผนงาน โครงการส่งเสริมการเกษตรให้เข้ากับลักษณะของผู้เรียน
 หรือเกษตรกรดังต่อไปนี้

(1) การเรียนรู้เป็นขั้นตอน (*step by step*) การให้เรียนไปที่ละน้อย
 ตามลำดับขั้น ต้องให้ผู้เรียนทีละน้อย ตามลำดับขั้นที่เหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของ
 ผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ

(2) การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียน (*interection*) ซึ่งจะเปรียบ
 ได้กับทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยทฤษฎีนี้กล่าวว่า ความสามารถในการเรียนรู้
 ขึ้นกับความอยากเรียนรู้ก็จะมีมากขึ้น

(3) การฝึกฝน (*practice*) ได้แก่ การให้ทำแบบฝึกหัดหรือการฝึกซ้ำ
 เพื่อให้เกิดทักษะในการแก้ปัญหาที่สัมพันธ์กัน โดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติ

(4) การได้ทราบผลในการเรียนรู้ทันที (*feedback*) ควรให้ผู้เรียนหรือ
 เกษตรกรทราบผลย้อนหลังกลับทันที เมื่อให้เขาลงมือปฏิบัติหรือตัดสินใจทำอะไรลงไป ก็จะมีผล
 สะท้อนกลับให้ทราบว่าผู้เรียนหรือเกษตรกรตัดสินใจถูกหรือผิดโดยทันที

(5) การได้รับการเสริมแรง (*reinforcement*) จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิด
 การตอบสนอง หรือให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ตามที่ต้องการ เช่น การให้รางวัล หรือการทำโทษ
 หรือการชมเชยเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และแสดงพฤติกรรมนั้นอีก นักส่งเสริมควรหาวิธี ที่จะให้
 เกิดแรงจูงใจผู้เรียนหรือเกษตรกรในการอยากเรียนให้มากที่สุด

2) ทฤษฎีกลุ่มความรู้ (*connitive*) นักทฤษฎีทางการศึกษาและนักจิตวิทยา
 กลุ่มนี้ เน้นความสำคัญของส่วนรวม ดังนั้นแนวคิดของการสอนมุ่งให้ผู้เรียนหรือเกษตรกรมองเห็น

ส่วนรวมก่อน โดยเน้นเรียนจากประสบการณ์ ทฤษฎีทางจิตวิทยาของกลุ่มนี้ซึ่งมีชื่อว่า Cognitive Field Theory เช่น โคลเลอร์(Kohler) เลวิน (Lawin) วิทกิน(Witkin) แนวคิดของทฤษฎีนี้จะเน้นความพอใจของผู้เรียน ผู้สอนควรให้ผู้เรียนหรือเกษตรกรทำงานตามความสามารถของเขาและคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ การเรียนการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตัวเอง ผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ

3) **ทฤษฎีการเรียนรู้ 8 ขั้น ของกาเย่ (Gagne)** ได้แก่ การจูงใจ (motivation phase) การรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (apprehending phase) การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำ (acquisition phase) ความสามารถในการจำ (retention phase) ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว (recall phase) การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว (renormalization phase) และการแสดงออกพฤติกรรมที่เรียนรู้ (performance phase) การแสดงผลการเรียนรู้กลับไปยังผู้เรียน (feedback phase) กาเย่ (Gagne) ยังได้เสนอหลักที่สำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่า ไม่มีทฤษฎีหนึ่งหรือทฤษฎีใดสามารถอธิบายการเรียนรู้ของบุคคลได้สมบูรณ์ ดังนั้น กาเย่ จึงได้นำทฤษฎีการเรียนรู้แบบสิ่งเร้าและการตอบสนอง (S-R Theory) กับทฤษฎีความรู้ (Cognitive Field Theory) มาผสมผสานกันในลักษณะของการจัดลำดับการเรียนรู้ดังนี้

(1) **การเรียนรู้แบบสัญญาณ (Signal Learning)** เป็นการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไข เกิดจากความใกล้ชิดของสิ่งเร้าและการกระทำซ้ำผู้เรียนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเอง

(2) **การเรียนรู้แบบการตอบสนอง (S-R Learning)** คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมนั้นได้ การตอบสนองเป็นผลจากการเสริมแรงกับโอกาสการกระทำซ้ำ หรือฝึกฝน

(3) **การเรียนรู้แบบลูกโซ่ (Chaining Learning)** คือการเรียนรู้อันเนื่องมาจากการเชื่อมโยงสิ่งเร้ากับการตอบสนองติดต่อกันเป็นกิจกรรมต่อเนื่องโดยเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหว เช่นการขับรถ การใช้เครื่องมือ

(4) **การเรียนรู้แบบภาษาสัมพันธ์ (Verbal Association Learning)** มีลักษณะเช่นเดียวกับการเรียนรู้แบบลูกโซ่ หากแต่ใช้ภาษา หรือสัญลักษณ์แทน

(5) **การเรียนรู้แบบการจำแนก (Discrimination Learning)** ได้แก่ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นความแตกต่าง สามารถเลือกตอบสนองได้

(6) **การเรียนรู้มโนทัศน์ (Concept Learning)** ได้แก่ การเรียนรู้อันเนื่องมาจากความสามารถ ในการตอบสนองสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะที่เป็นส่วนรวมของสิ่งนั้น เช่น

วงกลมประกอบด้วยมโนทัศน์ย่อยที่เกี่ยวกับ ส่วนโค้ง ระยะทาง ศูนย์กลาง เป็นต้น

(7) การเรียนรู้กฎ (Principle Learning) เกิดจากความสามารถ เชื่อมโยงมโนทัศน์ เข้าด้วยกันสามารถนำไปตั้งเป็นกฎเกณฑ์ได้

(8) การเรียนรู้แบบปัญหา (Problem Solving) ได้แก่ การเรียนรู้ในระดับที่ ผู้เรียนสามารถรวมกฎเกณฑ์ รู้จักการแสวงหาความรู้ รู้จักสร้างสรรค์ นำความรู้ไป แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้จากลำดับการเรียนรู้นี้แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ แบบต้นๆ จะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ระดับสูง

การนำทฤษฎีการเรียนรู้ทั้ง 3 ทฤษฎีมาบูรณาการ ไปใช้ในงานส่งเสริม การเกษตร เป็นการนำแนวคิดของนักทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีกลุ่มความรู้ และทฤษฎีการ เรียนรู้ 8 ชั้น ของกาเย มาประสานสัมพันธ์กัน มาใช้ การจัดการเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนหรือเกษตรกร ได้รับความรู้จากประสาทสัมผัส เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้การเรียนการสอน จะบรรลุผลได้ต้องทำให้ ผู้เรียนเกิดความสามารถในการบูรณาการการเรียนรู้หลายอย่าง ผสมกลมกลืนในการนำไปใช้ และ จากแนวคิดนักการศึกษา กาเย (Gagne) ประกอบด้วย ผู้เรียน (learner) สิ่งเร้า (stimulus) การ ตอบสนอง (response) ได้รับความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นบอกวัตถุประสงค์ผู้เรียน กระตุ้นความจำ ผู้เรียน เสนอ การยกตัวอย่าง การฝึกปฏิบัติ การให้คำแนะนำเพิ่มเติม การสอบ และการนำไปใช้กับ งานที่ทำ

4.4.4. ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

แอบราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) เป็นนักจิตวิทยาและนัก มานุษยวิทยา ซึ่งได้นำประสบการณ์ที่ได้จากการเป็นนักจิตวิทยาและผู้ให้คำปรึกษา มาเป็นพื้นฐานใน การเสนอทฤษฎี ที่อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ว่าจะมีความต้องการเป็นระดับต่างๆ ลาเฮย์ (Lahey, 2004 อ้างใน เมธา หริมเทพาธิป, 2559) กล่าวถึงกรอบความคิดที่สำคัญของทฤษฎีมาสโลว์ ซึ่งระบุว่า บุคคลมีความต้องการเรียงลำดับจากพื้นฐาน ไปยังระดับสูงสุด ซึ่งถือเป็นฐานคิดหรือสมมติฐานของ ทฤษฎี กล่าวคือ

1. มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการอยู่เสมอและไม่มีวันสิ้นสุด และ มากขึ้นเรื่อยๆ สิ่งที่มนุษย์ต้องการขึ้นอยู่กับสิ่งที่เขาได้รับ หรือมีอยู่แล้ว เมื่อความต้องการอย่างใด อย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วก็ยังมีความต้องการนั้นต่อไป เช่น ความต้องการในปัจจุบันที่จำเป็น ในการดำรงชีวิต เป็นต้น

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจพฤติกรรม ของมนุษย์อีก แต่ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจะเป็นสิ่งจูงใจต่อไป

3. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับของความสำคัญแตกต่างกัน ความต้องการมีหลายด้านบุคคลมีการแบ่งระดับความสำคัญ ความเร่งด่วนต่อชีวิตแตกต่างกัน และจะแสดงพฤติกรรมที่นำไปสู่ความต้องการที่มีความสำคัญมากกว่าก่อนเสมอ

แต่เดิมนั้น ทฤษฎีของมาสโลว์แบ่งออกเป็น 5 ชั้น (อนเนก สุวรรณบัณฑิต, 2550) ได้แก่

1. ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs)
2. ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (safety and security needs)
3. ความต้องการทางสังคมและความรัก (social and love needs)
4. ความต้องการการยกย่อง (esteem needs)
5. ความต้องการความเป็นจริงในชีวิต (self-actualization needs)

ในปัจจุบัน ความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของมาสโลว์ได้ถูกแบ่งออกเป็น 8 ชั้น โดยที่ เดอพอยและกิลสัน (DePoy&Gilson, 2012) แสดงภาพพีระมิดลำดับ 8 ชั้นของความ ต้องการ (Maslow's Hierarchy of Needs pyramid) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเสริมคุณค่าความเป็น มนุษย์

ภาพที่ 2.2 แสดงภาพพีระมิดลำดับ 8 ชั้นของความ ต้องการ (Maslow's Hierarchy of Needs pyramid) ที่มา : เดอพอยและกิลสัน (DePoy&Gilson, 2012, pp. 121-122)

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการลำดับต่ำสุดและเป็นพื้นฐานของชีวิต เป็นแรงผลักดันทางชีวภาพ เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย ตลอดทั้งมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม เช่น ความสะอาด ความสว่าง การระบายอากาศที่ดี การบริการสุขภาพ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (need for safety) เป็นความต้องการที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างไม่ขาดแคลนแล้ว หมายถึง ความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอันตรายทั้งทางกายและจิตใจ ความมั่นคงในงาน ในชีวิต และสุขภาพ การสนองในลักษณะนี้ทำได้หลายอย่าง เช่น การประกันชีวิตและสุขภาพ กฎระเบียบ ข้อบังคับที่ยุติธรรม การให้มีสภาพแรงงาน ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ฯลฯ

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและการยอมรับ (need for love and acceptance) เมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตและมั่นคงในการทำงานแล้ว คนเราจะต้องความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิด ผูกพัน ความต้องการเพื่อน การมีโอกาสเข้าสมาคมสังสรรค์กับผู้อื่น ได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ความต้องการนับถือตนเองและได้รับการเคารพจากผู้อื่น (need for self-esteem) เมื่อความต้องการความรักและการยอมรับ ได้รับการตอบสนองแล้ว คนเราจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงเด่น มีความภูมิใจและสร้างความนับถือตนเอง ชื่นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ ความรู้สึกมั่นใจในตนเองและมีเกียรติ ความต้องการเหล่านี้เช่น ยศ ตำแหน่ง ระดับเงินเดือนที่สูง งานที่ท้าทาย ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงาน โอกาสแห่งความก้าวหน้าในงานอาชีพ ฯลฯ

ขั้นที่ 5 ความต้องการรู้และเข้าใจตนเอง (knowledge and understanding needs) ในด้านความสามารถ ความสนใจ สิ่งที่ชอบ สิ่งที่ทำแล้วเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมอย่างแท้จริง โดยไม่ยึดติดกับตำแหน่งหน้าที่ในการทำงาน แต่ทำทุกอย่างที่เป็นความสบายใจของตนเองและเกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 6 ความต้องการเข้าถึงสุนทรียะความงามของชีวิต (need for aesthetics/beauty) มีความสามารถในการมองเห็นสิ่งสวยงามที่อยู่รอบตัวที่คนอื่นมองไม่เห็น เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งว่าตนเองและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก ทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนสวยงามและมีคุณค่าในตนเอง

ขั้นที่ 7 ความต้องการเข้าถึงศักยภาพแห่งตน (self-actualization needs) คือ ต้องการจะเติมเต็มศักยภาพของตนเอง ต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาของตนเอง ความเจริญก้าวหน้า

ในการพัฒนาทักษะความสามารถให้ถึงขีดสุดยอด มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นในอาชีพและการทำงาน

ขั้นที่ 8 ความเป็นบุคคลที่ขุดเชื่อมในการอุทิศตนเพื่อมวลมนุษยชาติ (transcendence) เป็นอัจฉริยะบุคคลที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับมนุษยชาติอย่างถึงที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ มีชีวิตอยู่เพื่อผู้อื่น

ความต้องการทั้ง 8 อย่างเหล่านี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ความต้องการที่เกิดจากความขาดแคลน (deficiency needs) เป็นความต้องการระดับพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการทางกายและความต้องการความปลอดภัย ปัจจุบันนับว่าความต้องการใช้อินเทอร์เน็ต การเข้าถึงโซเชียลมีเดีย น่าจะรวมอยู่ขั้นนี้ อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการความก้าวหน้าและพัฒนาตนเอง (growth needs) ได้แก่ ความต้องการทางสังคม เกียรติยศ ชื่อเสียง และความต้องการเติมความสมบูรณ์ให้ชีวิต จัดเป็นความต้องการระดับสูง และอธิบายว่าความต้องการระดับต่ำ จะได้รับการตอบสนองจากปัจจัยภายในตัวบุคคลเอง ในการอธิบายองค์ประกอบของแรงจูงใจ ซึ่งมีการพัฒนาในระยะหลังๆ จนถึงความต้องการเป็นบุคคลที่ขุดเชื่อมในการอุทิศตนเพื่อมวลมนุษยชาติ การแบ่งลำดับขั้นความต้องการเป็น 8 ขั้นนี้ ก่อให้เกิดประเด็นโต้แย้งจากนักจิตวิทยาหลายท่าน ที่ไม่เห็นด้วยกับการจัดลำดับแบบนี้ เพราะคิดว่า self-actualization เป็นกระบวนการที่คนเราทุกคนที่ได้รับความพอใจในความต้องการพื้นฐาน 4 ประเภทแล้วเสาะแสวงหาอยู่เสมอโดยไม่มีจุดจบ จึงเป็นการยากที่จะเชื่อว่าคนเราจะต้องถึงขั้น self-actualization อย่างสมบูรณ์ก่อนที่จะมีความต้องการทางสติปัญญาหรือความต้องการรู้และเข้าใจตนเอง (knowledge and understanding needs/ขั้นที่ 5) (Newman & Newman, 1983 และ Di Capprio, 1984 อ้างใน อเนก สุวรรณบัณฑิต, 2550) อีกประการหนึ่ง มาสโลว์ได้เขียนไว้ในหนังสือของท่านว่า ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ (ความอิสระที่จะสำรวจสิ่งแวดล้อมหาข้อมูล) เป็นความต้องการที่จำเป็นที่จะมีก่อน (Precondition) เพื่อจะมีพฤติกรรมสนองตอบความต้องการพื้นฐานอย่างอื่น ดังนั้นในหนังสือที่เขียนเกี่ยวกับความต้องการทฤษฎีของมาสโลว์ในทศวรรษที่แล้วเป็นต้นมา (Maslow, 1970) จึงใส่ self-actualization เป็นลำดับขั้นสูงสุดของความต้องการตามทฤษฎีของมาสโลว์

5. แนวคิดองค์กรคุณภาพ

เฉลิมศักดิ์ คุ้มศิริ และจินดา ขลิบทอง (2560) ได้สรุปการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ ตามตัวบ่งชี้ของสำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (2558) ดังนี้

องค์กรคุณภาพ หมายถึง องค์กรที่มีการดำเนินการที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการคุณภาพ โดยมีความสอดคล้องกับเกณฑ์การวัด 7 หมวดด้วยกัน ได้แก่ 1) การนำองค์กรหรือคุณภาพของผู้นำ/ผู้บริหาร 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นลูกค้า 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร 6) การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน และ 7) ผลลัพธ์

ในการพิจารณาเกณฑ์ของการประเมินองค์กร มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรในทุกประเภทธุรกิจ และในทุกขนาดขององค์กรนั้น เพื่อให้องค์กรได้บรรลุถึงเป้าหมาย ปรับปรุงผลลัพธ์ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างความสอดคล้องให้ไปในทางเดียวกับแผนงาน กระบวนการ การตัดสินใจ บุคลากร การปฏิบัติการ และผลลัพธ์ โดยมององค์กรในภาพรวมทั้งหมด สำหรับเกณฑ์การวัดทั้ง 7 หมวดนั้น มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 การนำหรือคุณภาพของผู้นำ

ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่เป็นศูนย์กลางทางความคิดในการริเริ่มการตัดสินใจ กำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมขององค์กรให้เป็นไปตามทิศทางที่องค์กรต้องการ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำในองค์กรและสมาชิกในองค์กร ตลอดจนเป็นผู้มีอิทธิพลที่ทำให้สมาชิกคล้อยตาม ทั้งในด้านความคิดและการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (ดัดแปลงจาก จินดา ขลิบทอง 2556)

จินดา ขลิบทอง (2556: 3-6) ได้อธิบายสรุปถึงองค์ประกอบของผู้นำไว้ 4 ประการ คือ 1) ต้องมีความรู้ในเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่องค์กรต้องการ 2) ต้องมีผู้ตามหรือสมาชิกองค์กร 3) ต้องมีจุดมุ่งหมายในการทำงานร่วมกับสมาชิกในองค์กรอย่างชัดเจน 4) ต้องมีหลักและวิธีการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร 5) ต้องมีความมุ่งมั่นในการทำงาน และ 6) ต้องมีสถานการณ์ที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถนั้น

ในการพิจารณาคุณภาพของผู้นำ มีความสำคัญในการชี้วัดว่าผู้นำในองค์กรนั้นมีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้ หรือไม่และเป็นเช่นใด ได้แก่ 1) การชี้นำให้องค์กรมีความยั่งยืน 2) ระบบการกำกับดูแลองค์กร (governance system) 3) วิธีการที่ทำให้องค์กรใช้เพื่อบรรลุผล และ 4) การรับผิชอบและสนับสนุนต่อสังคม/ชุมชน จากเหตุผลข้างต้นสามารถสรุปเป็นแนวทางการประเมินผู้นำหรือคุณภาพของผู้นำได้ดังนี้ (ดัดแปลงจาก สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ 2558)

1.1 ผู้นำ (leader) นำองค์กรอย่างไร โดยมีประเด็นพิจารณา คือ

1.1.1 วิสัยทัศน์และค่านิยม (Vision and Values)

1.1.2 การส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติตามกฎหมายและการประพฤติปฏิบัติอย่างมีจริยธรรม (Promoting Legal and Ethical Behavior)

1.1.3 การสร้างองค์กรที่ยั่งยืน (Creating a Sustainable Organization) ได้แก่

การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงาน การสร้างวัฒนธรรมการทำงานของบุคลากร (Workforce) การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรม ร่วมในการวางแผนและพัฒนาผู้นำในอนาคต

1.1.4 การสื่อสาร (Communication)

1.1.5 การทำให้เกิดการปฏิบัติกรอย่างจริงจัง (Focus on Action)

1.2 การกำกับดูแลองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีประเด็นพิจารณา คือ ระบบการกำกับดูแลองค์กร (Governance System) เช่น ความรับผิดชอบต่อในการกระทำของผู้บริหาร ความรับผิดชอบต่อการเงิน ความโปร่งใสในการดำเนินการ การตรวจสอบภายในและภายนอก และการปกป้องผลประโยชน์ เป็นต้น

1.2.1 การประเมินผลการดำเนินการ (Performance Evaluation)

1.2.2 การประพฤติปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ (Legal and Regulatory Behavior)

1.2.3 การประพฤติปฏิบัติอย่างมีจริยธรรม (Ethical Behavior)

1.2.4 ความผาสุกของสังคมในวงกว้าง (Societal Well-Being)

1.2.5 การสนับสนุนชุมชน (Community Support)

5.2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์

ดิเรก ฤกษ์ห่วย และจินดา ขลิบทอง (2554) ได้อธิบายว่า แผน (plan) คือ การปฏิบัติหรือความมุ่งหมายที่ผู้นำตั้งใจที่จะใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือเจตนาที่ผู้นำต้องการให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยแบ่งได้เป็น ตามตามระยะเวลา (แผนระยะสั้น แผนระยะกลาง แผนระยะยาว) แผนตามขอบเขตกิจกรรม (แผนกลยุทธ์ และแผนดำเนินงาน) แผนตามการนำไปใช้ (แผนใช้ครั้งเดียว และแผนประจำ) และแผนที่มีลักษณะเฉพาะ โดยได้ให้ความหมายของแผนกลยุทธ์ว่า เป็นแผนที่ทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการในระยะยาว และรวมกิจกรรมทุกอย่างขององค์กร เช่น วัตถุประสงค์ ทรัพยากรที่ใช้ เป็นต้น เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ในการพิจารณาด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ขององค์กร มีแนวทางการประเมิน ดังนี้

1.1 องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการจัดทำกลยุทธ์ ได้แก่

1.1.1 กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ (Strategy Development Process)

1.1.2 นวัตกรรม (Innovation) มีวิธีการอย่างไรในการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม

- 1.1.3 การวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Considerations) วิธีการ
อย่างไรในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล และพัฒนาสารสนเทศเพื่อการวางแผน
- 1.1.4 ระบบงานและสมรรถนะหลักขององค์กร (Work Systems and Core
Competencies)
- 1.1.5 วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่สำคัญ (Key Strategic Objectives)
- 1.1.6 การจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan Development)
- 1.1.7 การนำแผนปฏิบัติการไปปฏิบัติ (Action Plan Implementation)
- 1.1.8 การจัดสรรทรัพยากร (Resource Allocation)
- 1.1.9 แผนด้านบุคลากร (Workforce Plans)
- 1.1.9 ตัววัดผลการดำเนินการ (Performance Measures)
- 1.1.10 การปรับเปลี่ยนแผนปฏิบัติการ (Action Plan Modification)
- 1.1.11 การคาดการณ์ผลการดำเนินการ (Performance Projections)

5.3 การมุ่งเน้นลูกค้า

ลูกค้า (Customers) หมายถึง บุคคล หรือ องค์กร ที่มาซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งหากพิจารณาตลาดลูกค้า (Customer market) แล้วสามารถแบ่งออก เป็น 5 ประเภท คือ 1) ตลาดผู้บริโภค (Consumer markets) หมายถึง บุคคลหรือครัวเรือนที่ซื้อสินค้าหรือบริการ ไปเพื่อการบริโภคส่วนบุคคล 2) ตลาดธุรกิจ (Business markets) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ซื้อสินค้าหรือบริการเพื่อนำไปผลิตต่อ หรือนำไปใช้ในกระบวนการผลิต 3) ตลาดผู้ขายต่อ (Reseller markets) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ซื้อสินค้าหรือบริการเพื่อขายต่อ 4) ตลาดรัฐบาล (Government markets) หมายถึง หน่วยงานของรัฐที่ซื้อสินค้าหรือบริการ เพื่อนำไปให้บริการแก่สาธารณชน 5) กลุ่มสาธารณชน (Publics) หมายถึง กลุ่มที่มีความสนใจหรือมีผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินงาน และการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

ในการพิจารณาถึงกลุ่มลูกค้า มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบว่าองค์กรมีวิธีการอย่างไรในการสร้างความผูกพันกับลูกค้า เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านตลาดในระยะยาว และครอบคลุมถึงวิธีการที่องค์กรรับฟังเสียงของลูกค้า การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และใช้สารสนเทศลูกค้าเพื่อปรับปรุงและค้นหาโอกาสในการสร้างนวัตกรรม โดยมีประเด็นพิจารณา ดังนี้

5.3.1 การรับฟังลูกค้าในปัจจุบัน (Listening to Current Customers) องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการรับฟัง มีปฏิสัมพันธ์ และสังเกตลูกค้า เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ได้

5.3.2 การรับฟังลูกค้าในอนาคต (Listening to Potential Customers) องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการรับฟังลูกค้าในอดีต ลูกค้าในอนาคตและลูกค้าของกลุ่มคู่แข่ง เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ได้

5.3.3 ความพึงพอใจและความผูกพัน (Satisfaction and Engagement) องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการประเมินความพึงพอใจและความผูกพันของลูกค้า

5.3.4 ความพึงพอใจเปรียบเทียบกับคู่แข่ง (Satisfaction Relative to Competitors) องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการเสาะหาสารสนเทศด้านความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อองค์กรเปรียบเทียบกับความพึงพอใจของลูกค้าของตนที่มีต่อคู่แข่ง

5.3.5 ความไม่พึงพอใจ (Dissatisfaction) องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการประเมินความไม่พึงพอใจของลูกค้า การวัดดังกล่าวให้สารสนเทศที่สามารถนำไปใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า และทำให้เหนือกว่าความคาดหวังในอนาคตของลูกค้าได้อย่างไร

5.3.6 ผลิตภัณฑ์ (Product Offerings) องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการกำหนดความต้องการของลูกค้าและตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์และบริการ องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการกำหนดและสร้างนวัตกรรมให้ผลิตภัณฑ์ เพื่อตอบสนองความต้องการและทำให้เหนือกว่าความคาดหวังของกลุ่มลูกค้าและส่วนตลาด (Market Segments)

5.3.7 การสนับสนุนลูกค้า (Customer Support) องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการทำให้ลูกค้าสามารถสืบค้นสารสนเทศและได้รับการสนับสนุน องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการทำให้ลูกค้าสามารถทำธุรกรรมกับองค์กรและให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และการสนับสนุนลูกค้ารูปแบบและกลไกการสื่อสารที่สำคัญในการสนับสนุนลูกค้ามีอะไรบ้าง

5.3.8 การจำแนกลูกค้า (Customer Segmentation) องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการใช้สารสนเทศเกี่ยวกับลูกค้า ตลาด และผลิตภัณฑ์เพื่อจำแนกกลุ่มลูกค้าและส่วนตลาดในปัจจุบันและในอนาคต องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการนำลูกค้าของกลุ่มคู่แข่ง และลูกค้าและตลาดอื่นๆ ที่พึงมีในอนาคต

5.3.9 การจัดการความสัมพันธ์ (Relationship Management) องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการทำตลาด สร้าง และจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า

5.3.10 การจัดการกับข้อร้องเรียน (Complaint Management) องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการจัดการกับข้อร้องเรียนของลูกค้าและทำให้มั่นใจว่ากระบวนการจัดการข้อร้องเรียนทำให้ข้อร้องเรียนได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิผล

5.4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้

การวัด (measurement) การวิเคราะห์ (analysis) และการจัดการความรู้ (knowledge management) เป็นกิจกรรมที่สำคัญขององค์กร นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ได้ให้ความหมายของคำว่า

“การจัดการความรู้” คือ เครื่องมือ เพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการ ไปพร้อมๆ กัน ได้แก่
 1) บรรลุเป้าหมายของงาน 2) บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน 3) บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กรไป
 เป็นองค์กรเรียนรู้ และ 4) บรรลุความเป็นชุมชน เป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน

ในหมวดการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ จะมีเกณฑ์พิจารณาว่าองค์กรมี
 วิธีการอย่างไรในการเลือก รวบรวมวิเคราะห์ จัดการ และปรับปรุงข้อมูล สารสนเทศและสินทรัพย์
 ทางความรู้ (Knowledge Assets) องค์กรมีการเรียนรู้ และบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างไร
 นอกจากนี้ เกณฑ์ยังถามว่าองค์กรใช้ผลการทบทวนเพื่อปรับปรุงผลการดำเนินการ (Performance)
 อย่างไร โดยมีข้อพิจารณาต่างๆ ดังนี้

5.4.1 ตัววัดผลการดำเนินการ (Performance Measures) องค์กรมีวิธีการอย่างไรใน
 การเลือก รวบรวม ปรับให้สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน

5.4.2 ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Data) องค์กรมีวิธีการเลือกและสร้าง
 ความมั่นใจได้อย่างไรว่าได้ใช้ข้อมูลและสารสนเทศเชิงเปรียบเทียบที่สำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4.3 ข้อมูลลูกค้า (Customer Data) องค์กรมีวิธีการเลือกและสร้างความมั่นใจได้
 รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องร้องเรียน อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างวัฒนธรรมที่มุ่งเน้น
 ลูกค้ายิ่งขึ้น

5.4.4 ความคล่องตัวของการวัดผล (Measurement Agility) องค์กรทำให้มั่นใจว่า
 ระบบการวัดผลการดำเนินการ สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หรือที่
 ไม่ได้คาดคิดทั้งภายในหรือภายนอกองค์กร

5.4.5 การวิเคราะห์ และทบทวนผลการดำเนินการ (Performance Analysis and
 Review) องค์กรมีวิธีการอย่างไร ในการทบทวนผลการดำเนินการและขีดความสามารถขององค์กร
 อย่างไร

5.4.6 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) องค์กรมีวิธีการ
 ใดในการค้นหาหน่วยงานหรือหน่วยปฏิบัติการ ที่มีผลการดำเนินการที่ดี

5.4.7 ผลการดำเนินการในอนาคต (Future Performance) องค์กรมีวิธีการอย่างไร
 ในการใช้ผลการทบทวนผลการดำเนินการ

5.4.8 การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและสร้างนวัตกรรม (Continuous Improvement
 and Innovation) องค์กรมีวิธีการอย่างไร ในการใช้ผลการทบทวนผลการ

5.4.9 การจัดการความรู้ (Knowledge Management) องค์กรมีวิธีการอย่างไร

5.4.10 การเรียนรู้ระดับองค์กร (Organizational Learning) องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการใช้องค์ความรู้และทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้การเรียนรู้ฝังลึกลงไปในการปฏิบัติงานขององค์กร

5.4.11 คุณลักษณะของข้อมูลและสารสนเทศ (Data and Information Properties) องค์กรมีวิธีการอย่างไร เพื่อให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลและสารสนเทศขององค์กร มีความแม่นยำ ถูกต้อง และเชื่อถือได้ ทันกาล ปลอดภัยและเป็นความลับ

5.4.12 ความพร้อมใช้งานของข้อมูลและสารสนเทศ (Data and Information Availability) องค์กรมีวิธีการอย่างไร เพื่อให้ข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็นมีความพร้อมใช้งานด้วยรูปแบบที่ใช้งานง่ายสำหรับบุคลากร ผู้ส่งมอบ พันธมิตร ผู้ให้ความร่วมมือ รวมทั้งลูกค้า

5.4.13 คุณลักษณะของฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ (Hardware and Software Properties) องค์กรมีวิธีการอย่างไร เพื่อให้มั่นใจได้ว่าฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ มีความเชื่อถือได้ ปลอดภัย และใช้งานง่าย

5.4.14 ความพร้อมใช้งานในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Availability) ในกรณีฉุกเฉิน องค์กรมีวิธีการอย่างไร ในการทำให้มั่นใจว่าระบบฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ มีความพร้อมใช้งานอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองลูกค้าและความจำเป็นทางทางธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

5.5 การมุ่งเน้นบุคลากร

บุคลากร หรือสมาชิกในองค์กร เป็นทรัพยากรที่สำคัญขององค์กร และเป็นหนึ่งในหลักของการบริหาร POSDCoRB ที่ผู้บริหารหรือผู้นำจำเป็นต้องรู้ และมีทักษะเพื่อสร้างสรรค์ให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ ในการประเมินด้านบุคลากรขององค์กรคุณภาพ มีเกณฑ์เพื่อทราบองค์กรมีวิธีการอย่างไร ในการประเมินความต้องการด้านขีดความสามารถและอัตรากำลังบุคลากร และในการสร้างสภาพแวดล้อมของบุคลากรที่ก่อให้เกิดผลการดำเนินการที่ดี โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

5.5.1 ขีดความสามารถและอัตรากำลัง (Capability and Capacity)

5.5.2 บุคลากรใหม่ (New Workforce Members)

5.5.3 การทำงานให้บรรลุผล (Work Accomplishment)

5.5.4 การจัดการการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลากร (Workforce Change Management)

5.5.5 สภาพแวดล้อมการทำงาน (Workplace Environment)

5.5.6 นโยบายการบริการและสิทธิประโยชน์ (Workforce Benefits and Policies)

5.5.7 องค์ประกอบของความผูกพัน (Elements of Engagement)

5.5.8 วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture)

5.5.9 การจัดการผลการปฏิบัติงาน (Performance Management)

5.5.10 การประเมินความผูกพัน (Assessment of Engagement)

5.5.11 ความเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ทางธุรกิจ/กิจการ (Correlation with Business Results)

5.5.12 ระบบการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Development System)

5.5.13 ประสิทธิภาพของการเรียนรู้และการพัฒนา (Effectiveness of Learning and Development)

5.5.14 ความก้าวหน้าในอาชีพการงาน (Career Progression)

5.6 การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน

ในการปฏิบัติงาน การประเมินองค์กรคุณภาพ จะมีประเด็นว่าองค์กรมีวิธีการอย่างไรในการออกแบบ จัดการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน รวมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติการ เพื่อส่งมอบคุณค่าแก่ลูกค้า และทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและยั่งยืน โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

5.6.1 แนวคิดในการออกแบบ (Design Concepts)

5.6.2 ข้อกำหนดของผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงาน (Product and Process Requirements)

5.6.3 การนำกระบวนการไปปฏิบัติ (Process Implementation)

5.6.4 กระบวนการสนับสนุน (Support Processes)

5.6.5 การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และกระบวนการ (Product and Process Improvement)

5.6.6 การควบคุมต้นทุน (Cost Control)

5.6.7 การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply-Chain Management)

5.6.8 การเตรียมพร้อมด้านความปลอดภัย (Safety)

5.6.9 การเตรียมพร้อมต่อภาวะฉุกเฉิน (Emergency Preparedness)

5.6.10 การจัดการนวัตกรรม (Innovation Management)

5.7 ผลลัพธ์

ผลลัพธ์ (outcome) หมายถึง ผลผลิตสุดท้ายที่องค์กรได้ผลิตออกมาซึ่งอาจเป็นความรู้ หรือผลิตภัณฑ์ ในการพิจารณาผลลัพธ์ขององค์กรคุณภาพ จะมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบว่า

องค์กรมีวิธีการอย่างไรในการประเมินผลการดำเนินการและการปรับปรุงในด้านที่สำคัญทุกด้านขององค์กร ได้อย่างไร ข้อพิจารณามีดังนี้

5.7.1 ผลลัพธ์ด้านผลิตภัณฑ์และกระบวนการที่มุ่งเน้นลูกค้า (Customer Focused Product and Process Results)

5.7.2 ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการ (Process Effectiveness and Efficiency)

5.7.3 การเตรียมพร้อมต่อภาวะฉุกเฉิน (Emergency Preparedness)

5.7.4 ผลลัพธ์ด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply-Chain Management Results)

5.7.5 ความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction)

5.7.6 ความผูกพันของลูกค้า (Customer Engagement)

5.7.7 จีตความสามารถและอัตรากำลังบุคลากร (Workforce Capability and Capacity)

5.7.8 บรรยากาศการทำงาน (Workforce Climate)

5.7.9 การทำให้บุคลากรมีความผูกพัน (Workforce Engagement)

5.7.10 การพัฒนาบุคลากร (Workforce Development)

5.7.11 การนำองค์กร (Leadership)

5.7.12 การกำกับดูแลองค์กร (Governance)

5.7.13 กฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับ (Law and Regulation)

5.7.14 จริยธรรม (Ethics)

5.7.15 สังคม (Society)

5.7.16 ผลการดำเนินการด้านการเงิน (Financial Performance)

5.7.17 ผลการดำเนินการด้านตลาด (Marketplace Performance)

โดยสรุปการประเมินองค์กร เพื่อให้เกิดการพัฒนาให้เป็นองค์กรคุณภาพ ผู้นำและสมาชิกควรทราบถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการเป็นองค์กรคุณภาพเพื่อให้องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้เป็นองค์กรทางการเกษตรที่มีคุณภาพต่อไป

6. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโมเดล

การพัฒนาโมเดล พัฒนาขึ้นจากแนวความคิดที่เน้นระบบการเรียนรู้ในงานส่งเสริม คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักส่งเสริม (S) กับเกษตรกรเป้าหมาย (R) โดยมีประเด็น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสม (M) ผ่านช่องทางการเรียนรู้ต่างๆ (C) จากการ ค้นคว้า มีดังนี้

6.1 กระบวนทัศน์และกลยุทธ์การส่งเสริมการเกษตร

ดิเรก อุทัยห่วยและจินดา ขลิบทอง (2554, น.(5)-2) ได้ให้ความหมายของ กระบวน ทัศน์และกลยุทธ์การส่งเสริมการเกษตร คือ ชุดของแนวความคิดความรู้ ประสบการณ์ที่บุคคล กลุ่มบุคคล หรือหน่วยงานใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

6.2 การนำสารสนเทศและสื่อไปใช้ในการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการเกษตร

จินดา ขลิบทอง (2554) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ คือ การรวบรวม 1) การจัดระบบ การจัดเก็บ และการเข้าถึงข้อมูล 2) การจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยน ความรู้ 3) การจัดการความรู้ต้องอาศัยผู้รู้ในการตีความและประยุกต์ใช้ความรู้ 4) การเพิ่มประสิทธิผล ขององค์กร

6.3 ผู้นำในการส่งเสริมการเกษตร

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐและจินดา ขลิบทอง (2551) ได้ให้ความหมายของผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกของกลุ่มให้เป็นตัวแทน และเป็นผู้ดำเนินการวางแผน ตัดสินใจ อำนวยการประสานงาน และควบคุมการปฏิบัติงานของสมาชิกในกลุ่ม ให้ไปสู่ วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ โดยผู้นำจะมีอิทธิพลทำให้บุคคลอื่นคล้อยตาม ทั้งในด้าน ความคิด และการปฏิบัติ

6.4 การวางแผนบริหารการส่งเสริมการเกษตร

ดิเรก อุทัยห่วย และจินดา ขลิบทอง (2554, น. (7)-2) ได้ให้ความหมายของ แผน คือ การปฏิบัติหรือความมุ่งหมายที่ผู้บริหารตั้งใจที่จะใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือ เจตนาที่ผู้บริหารต้องการให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายแผน จึงเป็นพิมพ์เขียวที่ระบุถึงการจัดสรร ทรัพยากรที่จำเป็นกำหนดเวลา ภาระงานและการปฏิบัติอื่นๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ในแต่ละองค์กร จะต้องมีการมีแผนเพื่อเป็นทิศทางในการดำเนินงานตามบทบาทหรือภารกิจขององค์กร

6.5 การบริหารความขัดแย้งในการส่งเสริมการเกษตร

ดิเรก อุทัยห่วยและ จินดา ขลิบทอง (2554, น.(12)-5) ได้ให้ความหมายของ ความขัดแย้ง (Conflict) หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือชุมชน ที่

เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายหรือวิธีการที่มักเกิดการแข่งขัน จนฝ่ายใดฝ่ายคิดว่าถูกขัดขวางหรือไม่ลงรอย ในผลประโยชน์ความขัดแย้งเป็นเสมือนดาบสองคม หากไม่แก้ไข ก็จะเกิดผลเสียต่อฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย แต่หากมีการแก้ไขด้วยความร่วมมือร่วมใจ จากการประสานสนับสุนนของคนกลาง ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย การเจรจาต่อรอง การตัดสิน ในรูปแบบชนะ-ชนะ และมีฉันทามติหรือข้อตกลงร่วม (consensus) จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางบวก เกิดพลังร่วม (synergy)

6.6 ศูนย์เรียนรู้ชุมชน ความหมายและความสำคัญของการเรียนรู้

จินดา ขลิบทอง (2554, น.5-5) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ ตามความหมายทางจิตวิทยา คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอย่างค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากการฝึกฝนหรือการมีประสบการณ์ หรือจากการที่ผู้เรียนได้รับมาจากผู้สอนด้วยการอธิบายสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ทราบและผู้เรียนรับฟังด้วยความเข้าใจ การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด นอกจากนี้คนสามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของบุคคลจะแตกต่างกัน โดยพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้จะต้องมีลักษณะสำคัญ คือ 1) พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจะต้องเกิดจากการฝึกฝนหรือเคยมีประสบการณ์นั้นๆ มาก่อน 2) พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวร

6.7 สารสนเทศเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการส่งเสริมการเกษตร

จินดา ขลิบทองและพัชรินทร์ นาคะประวิง (2554, น.(7)-5) ได้ให้ความหมายของสารสนเทศ คือ ข้อมูล ข่าวสารรูปแบบต่างๆ ที่มีการบันทึก ประมวล หรือดำเนินการด้วยวิธีการใดๆ เพื่อเพิ่มคุณค่าต่อผู้รับในการนำไปเผยแพร่หรือใช้ประโยชน์ ในการส่งเสริมการเกษตร สารสนเทศจึงเป็นส่วนสำคัญเนื่องจากบทบาทหนึ่งของการส่งเสริมการเกษตร คือ การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรได้รับความรู้และเกิดการนำวิทยาการความรู้ และนวัตกรรมด้านการเกษตรที่ได้รับการถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติ การดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรนั้น นักส่งเสริมการเกษตรต้องอาศัยเครื่องมือและวิธีการต่างๆ เพื่อให้การถ่ายทอดสามารถบรรลุวัตถุประสงค์สู่ความสำเร็จในการเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติตามของเกษตรกร ปัจจุบันสารสนเทศมีความก้าวหน้าเป็นอย่างยิ่ง สามารถพบเห็นการประยุกต์ใช้สารสนเทศได้อย่างแพร่หลาย เช่น หนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ สื่อประสม การเรียนรู้ออนไลน์ การประยุกต์ใช้สังคมออนไลน์หรือชุมชนออนไลน์ เป็นต้น

6.8 แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำในงานส่งเสริมการเกษตร

จินดา ขลิบทอง และเฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2555, น.(6)-2) ได้ให้ความหมายของความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำในงานส่งเสริมการเกษตร คือ

1. บุคคลที่เป็นศูนย์กลางในการริเริ่มคิด ตัดสินใจ กำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมทางส่งเสริมการเกษตรให้เป็นไปตามทิศทางที่กลุ่มต้องการ
2. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่สร้างพลังของความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิกของกลุ่ม รวมทั้งส่งเสริมและกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกและกลุ่ม
3. บุคคลที่มีอิทธิพลทำให้สมาชิกกลุ่มคล้อยตาม ทั้งในด้านความคิดและการปฏิบัติ เพื่อให้กลุ่มดำเนินกิจกรรมไปตามวัตถุประสงค์มากที่สุด บทบาทของผู้นำในงานส่งเสริมการเกษตร บทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่มีต่องานส่งเสริมการเกษตร คือ การที่ผู้นำท้องถิ่น สามารถทำหน้าที่บริการ ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน การปฏิบัติงานในท้องถิ่นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่น บุคคลในท้องถิ่นที่อยู่ในข่ายที่จะเป็นผู้นำท้องถิ่นได้นั้น ถ้าได้รับการฝึกอบรมในเรื่องต่าง ๆ เพื่อยกระดับความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และความเชื่อมั่นตนเองให้สามารถเป็นผู้นำตามแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นได้ จะทำให้สามารถสร้างผู้นำท้องถิ่นที่มีคุณภาพได้

6.9 เครือข่าย (Network) คือ การเชื่อมโยงของกลุ่มองค์กร ที่สมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ช่งกัน และกัน

6.10 คลัสเตอร์กับนวัตกรรม

ธีรวุฒิ สุทธิประภา (2550, น. 2) ได้ให้ความหมายของคลัสเตอร์ คือ เป็นการรวมกลุ่มกันตามลักษณะของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ระบบคลัสเตอร์กระบวนการส่งเสริมนวัตกรรมในระบบคลัสเตอร์นั้น สามารถเห็นผลเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนกว่า เนื่องจาก “นวัตกรรม” ก็คือ “ผลประโยชน์” ที่สมาชิกในคลัสเตอร์สามารถแบ่งปันส่วนกันได้โดยการส่งเสริมนวัตกรรม

6.11 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยพัฒนารูปแบบ

ในการสร้างและพัฒนารูปแบบที่ดี จะต้องได้มาจากแนวคิดของทฤษฎี ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรต่างๆ เพื่ออธิบายถึงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่อง que ศึกษาได้ครอบคลุมและชัดเจน ซึ่งรูปแบบที่ดีจะต้องผ่านการทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นมาว่ามีความถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับการนำรูปแบบไปใช้ประโยชน์ต่อไปหรือไม่ โดยมีผู้กล่าวถึงวิธีการในการทดสอบรูปแบบดังต่อไปนี้

6.11.1 การทดสอบรูปแบบ โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่ง อีสเนอร์ (Eisner ,1976, p. 192-193) กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

1) การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา ขึ้นอยู่กับวิจารณ์ของของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2) การประเมินที่เป็นความเฉพาะทางในเรื่องที่จะประเมินเนื่องจากการวัดคุณค่าที่ไม่อาจวัดด้วยเครื่องมือใดๆ จะต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง

3) การใช้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินจะต้องเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิผู้นั้น มีความเที่ยงตรงและมีเหตุผลที่ดี

4) การใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จะต้องยอมรับในความยืดหยุ่นของกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งการกำหนดประเด็นสำคัญ ที่จะนำมาพิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตรงตามการนำเสนอ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องมาเป็นลำดับ สามารถสรุปได้ว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นมาก่อนที่จะนำไปใช้จริงควรได้รับการประเมิน ทดสอบความเหมาะสม โดยการใช้การประเมินในลักษณะต่างๆ รวมทั้งการทดสอบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมิน เพื่อเป็นการรับรองคุณภาพของรูปแบบก่อนนำไปใช้จริง

6.11.2 ความหมายของการออกแบบวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบหรือโมเดล การออกแบบวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบหรือโมเดล เป็นการจัดทำแผนหรือการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ทั้งในทางทฤษฎีและจากงานวิจัยเชิงประจักษ์ในอดีตหรือเป็นการวางแผนวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ในเชิงเหตุและผล จากทฤษฎีและองค์ความรู้ที่ได้จากผลงานที่มีผู้ศึกษาไว้ในอดีต เพื่อจัดระบบโครงสร้างรูปแบบหรือกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ตามทฤษฎีและองค์ความรู้ที่ได้ศึกษามาโดยสามารถพิสูจน์ได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า ระบบโครงสร้าง รูปแบบหรือกระบวนการที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากบริบทของสังคมที่เป็นอยู่หรือไม่ (กาญจนา วัฒนสุนทร, 2550, น.(3)-11)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 ข้อมูลสภาพทางสังคม เศรษฐกิจของเกษตรกร

เพ็ญทิศา เอี่ยมชม เถลิมพล จตุพร พัฒนา สุขประเสริฐ และสุวิสา พัฒนเกียรติ (2560, น. 5) ได้ศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อสถานการณ์ภัยแล้งในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 198 คน (ร้อยละ 55.62) เกษตรกรมี อายุเฉลี่ย 52.94 และจำนวนสมาชิกใน ครัวเรือนเฉลี่ย 3.92 คน รายได้เฉลี่ย จากการปลูกข้าว 157,050.00 บาท พื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 38.21 ไร่ต่อครัวเรือน และหนี้ ครัวเรือน เฉลี่ย 208,939.60 บาทต่อครัวเรือน

7.2 การส่งเสริมการเกษตร

สดศรี ทูมมาเกตุ (2559, น. 6) ความต้องการการส่งเสริม พบว่า สมาชิกต้องการ ความรู้ด้านเทคนิคเกษตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยต้องการความรู้มากที่สุดในด้านการลดรายจ่าย ในครัวเรือน การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน การแปรรูปและถนอมอาหาร และการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ ส่วนวิธีการส่งเสริม พบว่า ต้องการการฝึกปฏิบัติและการสาธิตระดับมาก ส่วน การศึกษา คู่มือและการบรรยายต้องการในระดับปานกลาง ประเด็นที่ต้องการระดับมากที่สุดด้วยการ ฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การแปรรูปและถนอมอาหาร การลดรายจ่ายในครัวเรือน การบริหารร่างกายและการ เพิ่มรายได้ในครัวเรือน และต้องการระดับมากที่สุดด้วยการสาธิต คือ การแปรรูปและถนอมอาหาร ในด้านช่องทางการส่งเสริมที่ต้องมากที่สุดคือบุคคลราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ต้องการระดับมาก คือ คู่มือ โดยความรู้ที่ต้องการผ่านคู่มือระดับมากที่สุด ได้แก่ การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ การแปรรูปและถนอมอาหาร การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือนและการจัดสุขอนามัยในบ้าน ส่วนสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ต้องการในระดับน้อย โดยต้องการสื่อวิทยุ น้อยที่สุด

ทัศนีย์ เอี่ยมฤทธิ์ (2559, น. 8) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และความ ต้องการได้รับพัฒนาของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความต้องการได้รับการพัฒนาของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เกือบทั้งหมดมีความต้องการได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในภาพรวมระดับมาก ได้แก่ 1) การพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ด้านพืช 2) การพัฒนาความรู้เรื่องการป้องกัน โรคแมลงศัตรูพืช และการกำจัดศัตรูพืช 3) การพัฒนา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 4) พัฒนาด้านทักษะในการเป็นผู้นำเกษตรกร 5) การพัฒนาด้านการ จัดเก็บข้อมูลด้านการเกษตร 6) การพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ด้านสัตว์ 7) การพัฒนาด้านการติดต่อสื่อสารและการประสานงาน 8) การพัฒนาด้านการตลาด การ

จัดการสินค้าเกษตร 9) การพัฒนาความสามารถในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือให้คำแนะนำปรึกษากับผู้อื่น 10) การพัฒนาเรื่องการปรับทัศนคติต่อการปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน และ 11) การพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมด้านประมง

Bryan J.Hains(2020, p. 34) กล่าวถึงการสื่อสารเพื่อสร้างนวัตกรรม ตามทฤษฎีของ Roger พบว่า การสื่อสารจะเป็นปัจจัยในการสร้างความเข้มแข็งขององค์กร และช่วยสนับสนุน การสร้างเครือข่าย ที่เข้มแข็งขององค์กรต่อไป

M Randa R. Sandlin J.Thomas Wynn (2014, pp. 64) ได้กล่าวถึงระบบนวัตกรรม เกษตร : แหล่งทุน ซึ่งการพัฒนาระบบที่สำคัญ คือ การวางแผนที่มีประสิทธิภาพด้านการส่งเสริม แนวคิดริเริ่ม โดยการให้ความสำคัญและเปิดโอกาส ให้กับสิ่งที่ต้องการพัฒนา

Kristin Davis David Dolly Alexa J. Lamm Kevan W.Lamm (2018, pp. 40) ได้ศึกษาถึงการส่งเสริมเกษตรในอนาคต ซึ่งการส่งเสริมการเกษตรในอนาคตต้องอาศัยการเชื่อมโยง เครือข่าย ที่เข้มแข็งภายใต้ความสัมพันธ์ องค์ความรู้ และส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้อง จะส่งผลต่อการ ถ่ายทอดเทคโนโลยี และเผยแพร่ข้อมูลทางการเกษตรในวงกว้าง

Kristin Davis (2016, p. 7) ได้กล่าวถึงทำอะไรให้มีการส่งเสริมสนับสนุน ผู้การ พัฒนาอย่างยั่งยืน ภายใต้การขับเคลื่อนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงาน พบว่ากลยุทธ์ในการส่งเสริม นวัตกรรมเกษตรสมัยใหม่ และการพัฒนา การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าด้านการเกษตร ตลอดจนกลยุทธ์การพัฒนาองค์กร โดยโมเดล GFRAS

7.3 การดำเนินงานของสภาเกษตรกร

ทัศนีย์ เขียวเหล็ก (2559, น. 75-76) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้แทนสภาเกษตรกร ต่อการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ สภาเกษตรกรแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2556-2559: กรณีศึกษาจังหวัด สระแก้วผลการศึกษาโดยรวม พบว่า ผู้แทนสภาเกษตรกร มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงาน ตามยุทธศาสตร์สภาเกษตรกรแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2556-2559 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อทำการจัดอันดับพบว่า ยุทธศาสตร์ที่ 3 บูรณาการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมระดับชาติจากล่างสู่บน เป็นอันดับ หนึ่ง รองลงมาได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อสภาเกษตรกร และองค์กร เกษตรกร และอันดับสุดท้าย คือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างความมั่งคั่งมั่นคง และยั่งยืน ในอาชีพ เกษตรกรรม

ภาคิน ชัยวงศา (2560, น. 68) ได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงาน ของสำนักงานสภาเกษตรกร จังหวัดหนองคาย ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นของ

เกษตรกรต่อการดำเนินงานของ สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดหนองคาย ที่มีอำเภอที่อาศัย ต่างกัน พบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานแตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .05

ศุภกานต์ วงศ์เนตร(2559, น. 91-93) ได้ศึกษาสภาเกษตรกรเกษตรกรจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ปัจจัยการบริหารงานของสภาเกษตรกรเกษตรกรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาพรวมมีการบริหารงานอยู่ในระดับมาก และมีปัจจัยบริหารงานในแต่ละด้านตามลำดับ คือ ด้านการจัดองค์การ รองลงมา ด้านการวางแผน ด้านการบริหารบุคลากร ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการควบคุมกำกับ

ชญากัทร์ กี่อาริโอ (2557, น. 142-144) ได้ศึกษาแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง พบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ต้องมีการพัฒนาด้านการจัดทำแผนวิสาหกิจชุมชน และด้านความรู้ความเชี่ยวชาญและการพัฒนาตนเอง

ศิริลักษณ์ ศรีสังข์งาม (2551, น. 77) ได้ศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอคอนเด้ย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การจัดทำแผนปฏิบัติงาน การถ่ายทอดแผนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

7.4 การดำเนินงานตามองค์กรคุณภาพ

พนวิทย์ ศรีสังข์งาม (2560, น. 5-7) ได้ศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ ผลการศึกษาจากการประเมินโดยใช้องค์ประกอบตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ พบว่า ประกอบด้วย กลุ่มระดับดี และกลุ่มระดับปานกลาง มีการดำเนินงานตามแนวคิดองค์กรคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มระดับต้องปรับปรุง มีการดำเนินงานตามแนวคิดองค์กรคุณภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งแบ่งออก 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการนำองค์กร มีการนำองค์กรในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.05เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อชุมชน การสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมการทำงานที่ดีการส่งเสริมและปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การกำกับดูแลองค์กรและวิสัยทัศน์และเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.75 3.42 3.25 3.14 และ 2.97 ตามลำดับ 2) ด้านการวางแผน มีการวางแผนในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.55เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพสินค้า/บริการ การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตสินค้า/บริการ การวางแผนการดำเนินงาน การพัฒนาด้านบุคลากร และการจัดทำและการนำแผนไปปฏิบัติ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.00 2.53 2.44 2.42 และ 2.36 ตามลำดับ 3) ด้านการมุ่งเน้นลูกค้า มีการมุ่งเน้นลูกค้าในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.42เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การดำเนินงานด้วยความยุติธรรมไม่เบียดเบียนสังคม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า การรับฟังลูกค้าในปัจจุบันและอนาคต การประเมินความพึงพอใจและความผูกพันของลูกค้า การกำหนดเป้าหมายทางตลาด

สำหรับสินค้า/บริการ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.94 3.75 3.36 3.08 และ 2.97 4) ด้านการวัดผลและการจัดการความรู้ มีการวัดผลและการจัดการความรู้ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.77เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การใช้องค์ความรู้และทรัพยากรเพื่อการทำงาน การจัดการข้อมูลด้านการเงิน และกลุ่มมีการวัดผล การปรับปรุงผลการดำเนินงาน การวัดผลการดำเนินการ และการบริหารข้อมูลให้ทันสมัย โดยมีค่าเฉลี่ย 3.47 3.08 2.44 2.42 และ 2.42 ตามลำดับ 5) ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร มีการมุ่งเน้นบุคลากรในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.97เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี การกำหนดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ ผลตอบแทนและการจัดสวัสดิการ ระบบการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากร และการจัดการผลการปฏิบัติงานและการปรับปรุง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.42 3.25 3.00 2.64 และ 2.50 ตามลำดับ 6) ด้านการมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน มีการมุ่งเน้นการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.07เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กระบวนการผลิตเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การจัดการด้านวัตถุดิบ การควบคุมคุณภาพและต้นทุนการออกแบบและการปรับปรุงสินค้า/บริการ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.86 3.17 3.06 2.67 และ 2.58 ตามลำดับ 7) ด้านผลลัพธ์ มีผลลัพธ์การดำเนินงานในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.13เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผลการดำเนินการด้านตลาด ด้านผลิตภัณฑ์และกระบวนการที่มุ่งเน้นลูกค้า ผลการดำเนินการด้านการเงินการนำและการบริหารทรัพยากรบุคคล และการจัดการด้านกระบวนการผลิต โดยมีค่าเฉลี่ย 3.25 3.19 3.08 3.06 และ 3.06 ตามลำดับ

Wehrich & Koontz (1993, pp. 12) ซึ่งได้กำหนดองค์ประกอบของกระบวนการบริหารไว้ 5 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การบริหารบุคลากร หรือการจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง โมเดลการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมโดยการขับเคลื่อนขององค์กรเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีรูปแบบ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวม ข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method) ซึ่งเป็นการใช้เทคนิค วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คือ ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ การทบทวนวรรณกรรม งานวิจัย หนังสือ บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและจากประเด็นสนทนากลุ่มนำมาร่วมกันศึกษาหาคำตอบ ของงานวิจัย โดยมีขั้นตอนการศึกษาวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี

ขั้นตอนที่ 2 ลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และพัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรม โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ศึกษาเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

2.1.1 คณะกรรมการสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี เก็บจากประชากรทั้งหมด จากคณะกรรมการมาจากการเลือกตั้ง 20 คน ประธานสภาเกษตรกร 1 คน รองประธานสภาเกษตรกร 2 คน และผู้เชี่ยวชาญ ด้านพืช สัตว์ ประมง ภาคเกษตรอื่นๆ 5 คน รวม 28 คน

2.1.2 หน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการเกษตร จังหวัดอุดรธานี เก็บจากประชากรทั้งหมด จำนวน 33 คน จากผู้แทนหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการเกษตรจังหวัดอุดรธานี

2.1.3 สมาชิกสภาเกษตรกร จำนวน 1,880 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน

จำนวน 1,880 คน

2.1.4 เกษตรกรทั่วไป จำนวน 1,880 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน จำนวน 1,880 คน

2.15 ผู้เชี่ยวชาญด้านสภาเกษตรกรและภาคีเครือข่าย จังหวัดอุดรธานี สำหรับจัด
สนทนากลุ่มเพื่อพัฒนาโมเดล เก็บจากประชากรทั้งหมด คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านสภาเกษตรกรจังหวัด
อุดรธานี จำนวน 2 คน และตัวแทนภาคีเครือข่ายจังหวัดอุดรธานี จำนวน 9 คน รวมจำนวน 11 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ดังนี้

2.2.1 สมาชิกสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี จำนวน 1,880 คน ผู้วิจัยได้กำหนด
ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (1973) กำหนด
ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ .05 (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2546, น. 101) ขนาด
ประชากรมากกว่า 100,000 ราย ขนาดตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ คือ

$$n = \frac{N}{1 + N e^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

แทนค่า

$$n = \frac{1,880}{1 + (1,880 \times (0.05)^2)}$$

$$n = 330 \text{ คน}$$

2.2.3 เกษตรกรทั่วไป จำนวน 1,880 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
โดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (1973) กำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้
เท่ากับ .05 (อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2546: 101) ขนาดประชากรมากกว่า 100,000 ราย ขนาด
ตัวอย่างตามความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ คือ

$$n = \frac{N}{1 + N e^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{1,880}{1 + (1,880 \times (0.05)^2)} \\ n &= 330 \text{ คน} \end{aligned}$$

สุ่มตัวอย่างสมาชิกสภาเกษตรกรและเกษตรกรทั่วไป ที่ทำการศึกษจากจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละตำบล คำนวณตามสูตรการหาจำนวนตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) (สุรินทร์ นิยมามงูร , 2556) โดยเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง จากขนาดของประชากรใน 143 ตำบล เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลแล้ว จึงสุ่มรายชื่อในแต่ละตำบลดังกล่าว โดยวิธีการอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบจับฉลากไม่ใส่กลับ จนได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนด (1) ลักษณะของเครื่องมือการวิจัย (2) วิธีสร้างเครื่องมือการวิจัย (3) ความเหมาะสมของเครื่องมือการวิจัย และ (4) การทดสอบเครื่องมือการวิจัย ไว้ดังนี้

2.3.1 ลักษณะของเครื่องมือการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์คณะกรรมการสภาเกษตรกร และผู้แทนหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการเกษตรจังหวัดอุดรธานี เกี่ยวกับการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี และการดำเนินงานตามเกณฑ์องค์กรคุณภาพ แบ่งออกได้ 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทั่วไปทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สถานการณ์การส่งเสริมเกษตรในจังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 3 ลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 4 ปัญหาการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

ขั้นตอนที่ 2 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์สมาชิกสภาเกษตรกรและเกษตรกรทั่วไป จังหวัดอุดรธานี แบ่งออกได้ 3 ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทั่วไปทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความต้องการส่งเสริมการเกษตร

ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ใช้การวิเคราะห์ยกกว้างโมเดลตามกรอบของการวิเคราะห์องค์ประกอบที่เชื่อมโยงกับนักส่งเสริม โดยใช้ประเด็นการสนทนากลุ่ม

2.3.2 การสร้างเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

- 1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย
- 2) การสร้างแบบสัมภาษณ์ ประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยกำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อความให้สอดคล้องกับแนวคิดการวิจัย
- 3) นำเครื่องมือที่จัดสร้างเสนอต่ออาจารย์ ที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์ร่วม ตรวจสอบให้คำแนะนำ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ
- 4) นำแบบสัมภาษณ์ฉบับปรับปรุง ไปทดลองกับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 ราย เพื่อหาค่าความเที่ยง และค่าความเชื่อมั่น ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.3 การตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อให้เครื่องมือการวิจัยมีความถูกต้องสมบูรณ์ผู้วิจัยได้นำแบบไปให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและให้คำแนะนำแก้ไข

2.3.4 การทดสอบเครื่องมือการวิจัย โดยนำเครื่องมือไปทำการทดสอบ (pre - test) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 ราย นำผลการทดสอบคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (reliability consistency) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach,1990, pp.204) ผลการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์สมาชิกสภาเกษตรกรสภาเกษตรกรระดับหมู่บ้านได้ค่าแอลฟา เท่ากับ 0.893 และแบบสัมภาษณ์เกษตรกรทั่วไปสภาเกษตรกรระดับหมู่บ้านได้ค่าแอลฟา เท่ากับ 0.815 แสดงว่าแบบสัมภาษณ์สามารถนำไปใช้ได้

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 -2 ศึกษาสถานการณ์การเกษตร ลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

- 1) จัดทำแผนการสัมภาษณ์ โดยกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

- 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนที่กำหนดไว้
- 3) ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลหลังปฏิบัติงาน
- 4) วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอข้อมูลต่อคณะอาจารย์ที่ปรึกษาคุษฎีนิพนธ์

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อน

ของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี วิเคราะห์โครง้งโมเดล ตามกรอบของการวิเคราะห์องค์ประกอบที่เชื่อมโยงนักส่งเสริม ช่องทาง วิธีการส่งเสริม และบุคคลเป้าหมาย แล้วจัดการสนทนากลุ่ม

1) จัดทำแผนการสนทนากลุ่ม โดยกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการจัดการสนทนากลุ่ม โดยจัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้พร้อมและเพียงพอ

- 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนที่กำหนดไว้
- 3) ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลหลังปฏิบัติงาน
- 4) วิเคราะห์ข้อมูล และเสนอข้อมูลต่อคณะอาจารย์ที่ปรึกษาคุษฎีนิพนธ์

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการและสถิติ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1-2 ศึกษาสถานการณ์การเกษตร และลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณสามารถกำหนดเกณฑ์สำหรับแปลผลข้อมูลการประเมินของ บุญชุม ศรีสะอาด (2545, น. 82 – 83) ดังนี้

4.21 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วย มากที่สุด
3.41 - 4.20	หมายถึง	เห็นด้วย มาก
2.61 – 3.40	หมายถึง	เห็นด้วย ปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง	เห็นด้วย น้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง	เห็นด้วย น้อยที่สุด

2) การวิเคราะห์หาความแตกต่าง

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อยกร่างโมเดลตามกรอบของการวิเคราะห์องค์ประกอบที่เชื่อมโยงกัน

ตารางที่ 3.1 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	ขั้นตอนการศึกษา	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี	ศึกษาสถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี	- คณะกรรมการสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี จำนวน 28 คน - หน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการเกษตรจังหวัดอุดรธานีจำนวน 33 คน - สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี จำนวน 1,880 ราย - เกษตรกรทั่วไป ในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 1,880 ราย	จำนวน 330 คน จำนวน 330 คน	การสัมภาษณ์	สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)
2. เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรตามแนวคิดองค์กรคุณภาพจังหวัดอุดรธานี	ศึกษาลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรตามแนวคิดองค์กรคุณภาพจังหวัดอุดรธานี	- คณะกรรมการสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี จำนวน 28 คน - หน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการเกษตรจังหวัดอุดรธานีจำนวน 33 คน		การสัมภาษณ์	สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) การวิเคราะห์ หาความแตกต่าง 3) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
3. เพื่อวิเคราะห์และพัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี	การพัฒนาโมเดล	ผู้เชี่ยวชาญด้านสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 คน และตัวแทนจากภาคี เครือข่าย จำนวน 9 คน รวมจำนวน 11 คน		- กระบวนการเรียนรู้ในงานส่งเสริม SMCR - ประเด็นการสนทนา กลุ่ม	การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และวิเคราะห์องค์ประกอบ

บทที่ 4

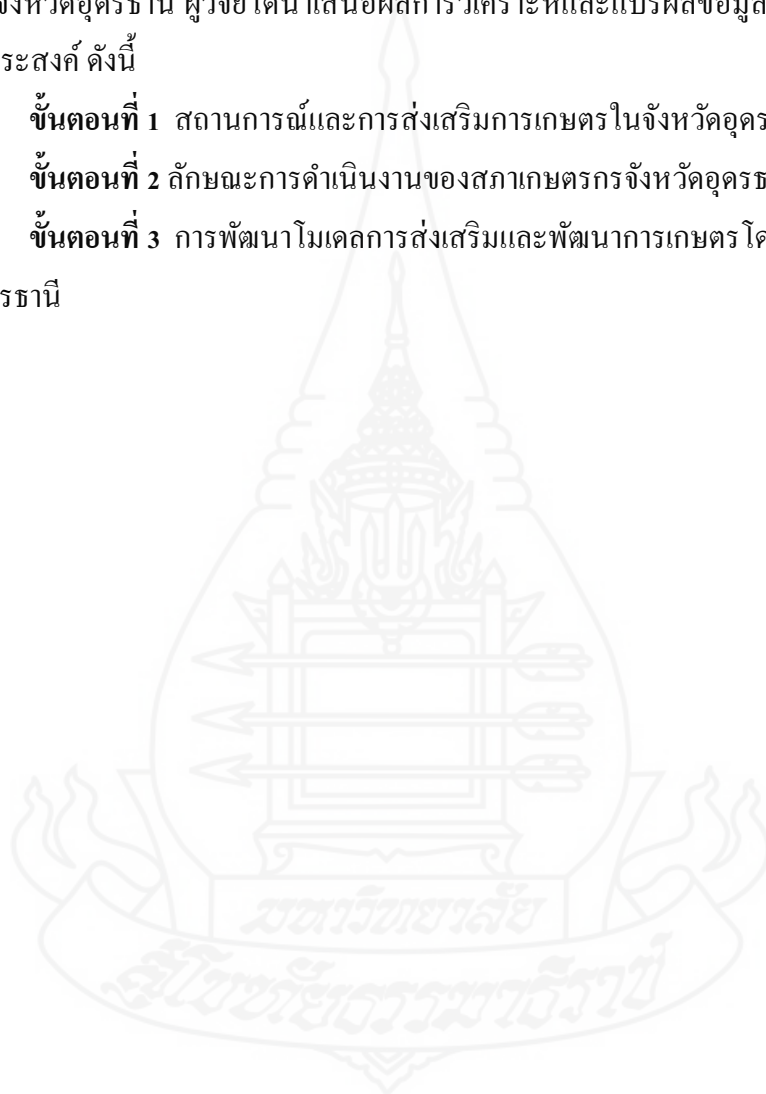
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัย เรื่องโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากศษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์และแปรผลข้อมูลออกเป็น 3 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี

ขั้นตอนที่ 2 ลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากศษตร โดยสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

ขั้นตอนที่ 1 สถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี

1.1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ของคณะกรรมการสภาเกษตรกร ภาคีเครือข่ายด้านการเกษตร เกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลสภาพพื้นฐานเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
ของคณะกรรมการสภาเกษตรกร ภาคีเครือข่ายด้านการเกษตร เกษตรกรทั่วไป
และสมาชิกสภาเกษตรกร

ข้อมูลสภาพ พื้นฐาน	คณะกรรมการ (n= 28)	ภาคีเครือข่าย (n= 33)	เกษตรกรทั่วไป (n= 330)	สมาชิกสภาเกษตรกร (n= 330)
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. เพศ				
ชาย	23 (82.1)	25 (75.8)	229 (69.4)	274 (83.0)
หญิง	5 (17.9)	8 (24.2)	101 (30.6)	56 (17.0)
2. อายุ				
ต่ำกว่าหรือ เท่ากับ 40 ปี	1 (3.6)	-	31 (8.4)	-
41-50 ปี	2 (7.1)	2 (6.1)	80 (24.2)	71 (21.5)
51-60 ปี	16 (57.1)	31 (93.9)	146 (44.6)	165 (50.0)
มากกว่าหรือ เท่ากับ 61ปี	9 (32.1)	-	73 (22.1)	94 (28.5)
	ต่ำสุด = 34 ปี	ต่ำสุด = 42 ปี	ต่ำสุด = 27 ปี	ต่ำสุด = 42 ปี
	สูงสุด = 74 ปี	สูงสุด = 60 ปี	สูงสุด = 75 ปี	สูงสุด = 66 ปี
	\bar{x} = 59.29	\bar{x} = 56.42	\bar{x} = 54.16	\bar{x} = 56.30
	SD =9.695	SD = 3.800	SD =9.060	SD = 6.110

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลสภาพ พื้นฐาน	คณะกรรมการ	ภาคีเครือข่าย	เกษตรกรทั่วไป	สมาชิกสภาเกษตรกร
	(n= 28)	(n= 33)	(n= 330)	(n= 330)
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
3. ระดับการศึกษา				
ไม่ได้เรียนหนังสือ	-	-	3 (0.9)	-
ประถมศึกษา	-	-	144 (43.6)	130 (39.4)
มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-	109 (33.0)	92 (27.9)
มัธยมศึกษาตอน	-	-	56 (17.0)	74 (22.4)
ปลาย/ปวช.				
อนุปริญญา/ปวส.	8 (28.6)	-	8 (2.4)	16 (4.8)
ปริญญาตรี	18 (64)	15 (45.5)	10 (3.0)	16 (4.8)
ปริญญาโท	1 (3.6)	17 (51.5)	-	2 (0.6)
ปริญญาเอก	1 (3.6)	1 (3.0)	-	-
4. ประสบการณ์ในการทำงานส่งเสริมการเกษตร				
ต่ำกว่าหรือ	19 (67.86)	-	55 (16.7)	13 (3.9)
เท่ากับ 10 ปี				
11-20 ปี	7 (25)	4 (12.12)	73 (22.1)	74 (22.4)
21-40 ปี	2 (7.14)	29 (87.88)	155 (47.0)	165 (50.0)
มากกว่าหรือ	-	-	47 (14.2)	78 (23.6)
เท่ากับ 41ปี				
	ต่ำสุด = 3 ปี	ต่ำสุด = 15 ปี	ต่ำสุด = 2 ปี	ต่ำสุด = 5 ปี
	สูงสุด = 30 ปี	สูงสุด = 39 ปี	สูงสุด = 57 ปี	สูงสุด = 50 ปี
	\bar{x} = 11.20	\bar{x} = 32.00	\bar{x} = 27.32	\bar{x} = 31.48
	SD = 6.232	SD = 6.180	SD = 13.52	SD = 6.110

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคม	เกษตรกรทั่วไป (n= 330)	สมาชิกสภาเกษตรกร(n= 330)
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
5. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบัน		
เกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
5.1 กลุ่มเกษตรกร	77 (23.3)	70 (21.2)
5.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	29 (8.8)	17 (5.2)
5.3 สหกรณ์การเกษตร	18 (5.5)	37 (11.2)
5.4 กลุ่มลูกค้า ธกส	211 (63.9)	196 (59.4)
5.5 กลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนา	4 (1.2)	13 (3.9)
เกษตรกร		
5.6 สภาเกษตรกร	-	330 (100.0)
6. การมีตำแหน่งทางสังคม (ตอบได้		
มากกว่า 1 ข้อ)		
กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน	31 (9.4)	39(11.8)
สมาชิก อบต	16 (4.8)	27(8.2)
กรรมการหมู่บ้าน / กลุ่มต่าง ๆ	129 (39.1)	190(57.6)

จากตาราง 4.1 พบว่า

1. เพศ พบว่า คณะกรรมการสภาเกษตรกร ร้อยละ 82.1 เป็นชายและ ร้อยละ 17.9 เป็นหญิง ภาชีเครือข่าย ร้อยละ 75.8 เป็นชายและ ร้อยละ 24.2 เป็นหญิง เกษตรกรทั่วไป ร้อยละ 69.4 เป็นชายและ ร้อยละ 30.6 เป็นหญิง และสมาชิกสภาเกษตรกรเกษตร ร้อยละ 83.0 เป็นชาย และ ร้อยละ 17.0 เป็นหญิง

2. อายุ พบว่า คณะกรรมการสภาเกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 59.29 ปี ร้อยละ 57.1 มีอายุในช่วง 51 – 60 ปี ร้อยละ 32.1มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 61ปี ร้อยละ 7.1 มีอายุในช่วง 41-50 ปี และ ร้อยละ 3.6 มีอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี เรียงตามลำดับ ภาชีเครือข่าย มีอายุเฉลี่ย 56.42 ปี ร้อยละ 93.9 มีอายุในช่วง 51 – 60 ปี ร้อยละ 6.1 มีอายุในช่วง 41-50 ปี เรียงตามลำดับ เกษตรกรทั่วไป

มีอายุเฉลี่ย 54.16 ปี ร้อยละ 44.2 มีอายุในช่วง 51 – 60 ปี ร้อยละ 24.2 มีอายุในช่วง 41 – 50 ปี ร้อยละ 22.1 มีอายุมากกว่า 61 ปี ร้อยละ 7.9 มีอายุในช่วง 31 – 40 ปี และร้อยละ 1.5 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี เรียงตามลำดับ และสมาชิกสภาเกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 56.30 ปี ร้อยละ 50 มีอายุในช่วง 51 – 60 ปี ร้อยละ 28.5 มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 61ปี ร้อยละ 21.1 มีอายุในช่วง 41-50 ปี เรียงตามลำดับ

3. ระดับการศึกษา

3.1 คณะกรรมการสภาเกษตรกร ร้อยละ 64.3 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 28.6 สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 3.6 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท และปริญญาเอก เรียงตามลำดับ

3.2 ภาศึเครือข่ายด้านการเกษตร พบว่า ร้อยละ 51.5 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 45.5 สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และร้อยละ 3.0 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก เรียงตามลำดับ

3.3 เกษตรกรทั่วไป พบว่า ร้อยละ 43.6 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 33.0 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 17.0 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช ร้อยละ 3.0 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 2.4 สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. และเกษตรกรร้อยละ 0.9 ไม่ได้เรียนหนังสือ เรียงตามลำดับ

3.4 สมาชิกสภาเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 39.4 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 27.9 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 22.4 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช ร้อยละ 4.8 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและสำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. และเกษตรกรร้อยละ 0.6 ปริญญาโท เรียงตามลำดับ

4. ประสบการณ์การทำงาน

4.1 คณะกรรมการสภาเกษตรกร พบว่า มีประสบการณ์การทำงานส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 11.20 ปี โดย ร้อยละ 67.86 มีประสบการณ์ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี ร้อยละ 25 มีประสบการณ์ ในช่วง 11-20 ปี และร้อยละ 7.14 มีประสบการณ์ ในช่วง 21-40 ปี เรียงตามลำดับ

4.2 ภาศึเครือข่ายด้านการเกษตร พบว่า มีประสบการณ์การทำงานส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 32 ปี ร้อยละ 12.12 มีประสบการณ์ในช่วง 11-20 ปี และร้อยละ 87.88 ประสบการณ์ ในช่วง 21-40 ปี เรียงตามลำดับ

4.3 เกษตรกรทั่วไป พบว่ามีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 27.32 ปี ร้อยละ 47.0 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรในช่วง 21-40 ปี ร้อยละ 22.1 มีประสบการณ์ในการทำ

การเกษตรในช่วง 11-20 ปี ร้อยละ 16.7 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร ต่ำกว่า 10 ปี และร้อยละ 14.2 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร มากกว่า 41 ปี เรียงตามลำดับ

4.4 สมาชิกสภาเกษตรกร พบว่า มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 31.48 ปี ร้อยละ 50.0 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรในช่วง 21-40 ปี ร้อยละ 23.6 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร มากกว่า 41 ปี ร้อยละ 22.4 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรในช่วง 11-20 ปี และร้อยละ 3.9 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร ต่ำกว่า 10 ปี เรียงตามลำดับ

5. การเป็นสมาชิกในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรทั่วไป ร้อยละ 63.9 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส ร้อยละ 23.3 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 8.8 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ร้อยละ 5.5 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 1.2 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร เรียงตามลำดับ ส่วนสมาชิกสภาเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.0 สภาเกษตรกร ร้อยละ 59.4 เป็นสมาชิก กลุ่มลูกค้า ธกส ร้อยละ 31.2 กลุ่มอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ร้อยละ 21.2 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 11.2 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 5.2 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และร้อยละ 3.9 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร เรียงตามลำดับ

6. การมีตำแหน่งทางสังคม พบว่า เกษตรกรทั่วไป ร้อยละ 39.1 เป็นกรรมการหมู่บ้าน/กลุ่มต่าง ๆ ร้อยละ 9.4 เป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และร้อยละ 4.8 เป็นสมาชิก อบต. เรียงตามลำดับ ส่วนสมาชิกสภาเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 57.6 เป็นกรรมการหมู่บ้าน / กลุ่มต่าง ๆ ร้อยละ 11.8 เป็นกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน และร้อยละ 8.4 เป็นสมาชิก อบต. เรียงตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ของเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร

ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	เกษตรกรทั่วไป (n= 330)	สมาชิกสภาเกษตรกร(n= 330)
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. การประกอบอาชีพในครัวเรือนของเกษตรกร		
1.1 อาชีพหลัก		
การเกษตร	330 (100.0)	330 (100.0)
1.2 อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
รับจ้าง	173 (52.4)	177(53.6)
ค้าขาย	51 (15.5)	50(15.2)
รับราชการ	11 (3.3)	-
	ต่ำสุด = 1 คน สูงสุด = 10 คน $\bar{x} = 4.33$ SD = 1.523	ต่ำสุด = 2 ปี สูงสุด = 7 ปี $\bar{x} = 4.05$ SD = 1.145
2. จำนวนแรงงานในครัวเรือน		
ต่ำกว่า 3 คน	230 (69.7)	208 (63.0)
4-5 คน	88 (26.7)	113 (34.2)
มากกว่า 6 คน	8 (2.4)	9 (2.7)
	ต่ำสุด = 1 สูงสุด = 7 $\bar{x} = 3.01$ SD = 1.095	ต่ำสุด = 1 สูงสุด = 6 $\bar{x} = 3.23$ SD = 1.087

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคม	เกษตรกรทั่วไป (n= 330)	สมาชิกสภาเกษตรกร(n= 330)
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
3. รายได้รวมทั้งปี		
ต่ำกว่า100,000	177 (53.6)	229 (69.4)
100,001 – 200,000	106 (32.1)	79 (23.9)
200,001 – 300,000	30 (9.1)	12 (3.6)
300,001 – 400,000	10 (3.0)	3 (0.9)
มากกว่า 400,001	1 (0.3)	5 (1.5)
	ต่ำสุด = 5000 บาท	ต่ำสุด = 5000 บาท
	สูงสุด = 595,000 บาท	สูงสุด = 520,000 บาท
	\bar{x} = 115,231.64	\bar{x} = 92,801.60
	SD = 82648.669	SD = 74182.032
4. หนี้สินของครัวเรือนรวม		
ต่ำกว่า100,000	172 (52.1)	99 (29.7)
100,001 – 250,000	73 (22.1)	111 (33.6)
250,001 – 400,000	14 (4.2)	22 (6.7)
400,001 – 550,000	6 (1.8)	9 (2.7)
550,001 – 700,000	7 (2.1)	4 (1.2)
มากกว่า 700,001	3 (0.9)	4 (1.2)
	ต่ำสุด = 5,000 บาท	ต่ำสุด = 5,000 บาท
	สูงสุด 820,000 บาท	สูงสุด 1,850,000 บาท
	\bar{x} = 133,249.09	\bar{x} = 175,469.80
	SD = 141,476.961	SD = 190,763.485

จากตารางที่ 4.2 พบว่า

1. การประกอบอาชีพในครัวเรือนเกษตรกร พบว่า เกษตรกรทั่วไป ร้อยละ 100 ประกอบอาชีพการเกษตรหลักส่วนอาชีพรองพบว่า ร้อยละ 52.4 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 15.5 อาชีพค้าขาย และร้อยละ 3.3 ประกอบอาชีพรับราชการ เรียงตามลำดับ ส่วนสมาชิกสภาเกษตรกร

ร้อยละ 100 ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก และอาชีพรอง พบว่าร้อยละ 53.6 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 15.2 อาชีพค้าขาย และร้อยละ 3.3 ประกอบอาชีพรับราชการ เรียงตามลำดับ

2. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรทั่วไปมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.33 คน ร้อยละ 62.4 มีจำนวนสมาชิกในช่วง 4-6 คน ร้อยละ 29.7 มีจำนวนสมาชิก ต่ำกว่า 3 คน และร้อยละ 7.9 มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 7 คน เรียงตามลำดับ ส่วนสมาชิกสภาเกษตรกร พบว่า มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.05 คน ร้อยละ 65.8 มีจำนวนสมาชิกในช่วง 4-6 คน ร้อยละ 32.7 มีจำนวนสมาชิกต่ำกว่า 3 คน และร้อยละ 1.5 มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 7 คน เรียงตามลำดับ

3. จำนวนแรงงานในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรทั่วไป มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 3.01 คน ร้อยละ 69.7 มีจำนวนแรงงานต่ำกว่า 3 คน ร้อยละ 26.6 มีจำนวนแรงงานในช่วง 4-5 คนและร้อยละ 2.4 มีจำนวนแรงงานมากกว่า 6 คน เรียงตามลำดับ ส่วนสมาชิกสภาเกษตรกร มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 3.23 คน ร้อยละ 63 มีจำนวนแรงงานต่ำกว่า 3 คน ร้อยละ 34.2 มีจำนวนแรงงานในช่วง 4-5 คนและร้อยละ 2.7 มีจำนวนแรงงานมากกว่า 6 คน เรียงตามลำดับ

4. รายได้รวมทั้งปี พบว่า เกษตรกรทั่วไป มีรายได้รวมทั้งปี เฉลี่ย 115,231.64 บาท ร้อยละ 53.6 มีรายได้ต่ำกว่า100,000 บาท ร้อยละ 32.1 มีรายได้ระหว่าง 100,001 – 200,000 บาท ร้อยละ 9.1 มีรายได้ระหว่าง 200,001 – 300,000 บาท ร้อยละ 3.0 มีรายได้ระหว่าง 300,001 – 400,000 และร้อยละ 0.3 มีรายได้ มากกว่า 400,001 บาท โดย รายได้รวมทั้งปี ต่ำสุด 5,000 บาท สูงสุด 595,000 บาท ส่วนสมาชิกสภาเกษตรกร มีรายได้รวมทั้งปี เฉลี่ย 92,801.60 บาท ร้อยละ 69.4 มีรายได้ต่ำกว่า100,000 บาท ร้อยละ 23.9 มีรายได้ระหว่าง 100,001 – 200,000 บาท ร้อยละ 3.6 มีรายได้ระหว่าง 200,001 – 300,000 บาท ร้อยละ 1.5 มีรายได้ มากกว่า 400,001 บาท และร้อยละ 0.9 มีรายได้ระหว่าง 300,001 – 400,000 โดย รายได้รวมทั้งปี ต่ำสุดเท่ากับ 5,000 บาท สูงสุด 520,000 บาท

5. หนี้สินของครัวเรือนรวม พบว่า เกษตรกรทั่วไป มีหนี้สินของครัวเรือนรวม เฉลี่ย 133,249.09 บาท ร้อยละ 52.1 มีหนี้สินระหว่าง ต่ำกว่า100,000 บาท ร้อยละ 22.1 หนี้สินระหว่าง 100,001 – 250,000 บาท ร้อยละ 4.2 หนี้สินระหว่าง 250,001 – 400,000 บาท ร้อยละ 2.1 หนี้สินระหว่าง 550,001 – 700,000 ร้อยละ 1.8 หนี้สินระหว่าง 400,001 – 550,000 บาท ร้อยละ 0.9 มีหนี้ มากกว่า 700,001บาท โดยมีหนี้ต่ำสุดเท่ากับ 5,000 สูงสุด 820,000 บาท ส่วนสมาชิกสภาเกษตรกร หนี้สินของครัวเรือนรวม เฉลี่ย 175,469.80 บาท ร้อยละ 33.6 หนี้สินระหว่าง 100,001 – 250,000 บาท ร้อยละ 29.7 มีหนี้สิน ต่ำกว่า100,000 บาท ร้อยละ 6.7 หนี้สินระหว่าง 250,001 – 400,000

บาท ร้อยละ 2.7 มีหนี้สินระหว่าง 400,001 – 550,000 บาท ร้อยละ 1.2 มีหนี้สินระหว่าง 550,001 – 700,000 บาท และมีหนี้มากกว่า 700,001บาท โดยมีหนี้ต่ำสุด เท่ากับ 5,000 สูงสุด 1,850,000 บาท

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมเกี่ยวกับแหล่งและระดับการได้รับความรู้ของเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร

ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคม	เกษตรกรทั่วไป (n= 330)		สมาชิกสภาเกษตรกร (n= 330)	
	\bar{x} (SD)	แปลผล	\bar{x} (SD)	แปลผล
แหล่งและระดับการได้รับความรู้				
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	4.12 (0.887)	มาก	3.96 (0.828)	มาก
สื่อมวลชน				
โทรทัศน์	3.66 (0.924)	มาก	3.63 (0.919)	มาก
หนังสือพิมพ์	2.64 (0.891)	ปานกลาง	2.79(0.931)	ปานกลาง
เว็บไซต์ด้านการเกษตร	2.84 (1.137)	ปานกลาง	2.97(1.062)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 พบว่า เกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกรได้รับความรู้ในระดับมาก จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ($\bar{x} = 4.12$), ($\bar{x} = 3.96$) และจากสื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ ที่ระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$), ($\bar{x} = 3.63$) เว็บไซต์ด้านการเกษตร ที่ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.84$), ($\bar{x} = 2.97$) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ ($\bar{x} = 2.64$), ($\bar{x} = 2.79$)

1.2 สถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ของคณะกรรมการสภา
เกษตรกร ภาคีเครือข่ายด้านการเกษตร เกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร

ตารางที่ 4.4 สถานการณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ด้านลักษณะการส่งเสริมด้านการเกษตร
ของ คณะกรรมการ และภาคีเครือข่าย

การส่งเสริมด้านการเกษตร	คณะกรรมการ (28)		ภาคีเครือข่าย (33)	
	\bar{X} (SD)	แปลผล	\bar{X} (SD)	แปลผล
1. รูปแบบการส่งเสริมการผลิตทาง การเกษตร	2.67 (0.909)	ปานกลาง	3.00 (1.124)	ปานกลาง
2. การสนับสนุนปัจจัยการผลิตทาง การเกษตร	1.65 (0.852)	น้อยที่สุด	2.42 (0.902)	น้อย
3. สนับสนุนด้านการรวมกลุ่ม/สร้าง เครือข่ายของเกษตรกร	2.34 (1.015)	น้อย	2.36 (1.17)	น้อย
4. การจัดการผลผลิตทางการเกษตร	2.41 (0.650)	น้อย	2.64 (1.029)	ปานกลาง
5. การแก้ไขปัญหาในการผลิต	2.10 (0.978)	น้อย	2.77 (0.992)	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	2.22 (0.514)	น้อย	2.65 (0.855)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 สถานการณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ในด้านลักษณะการ
ส่งเสริมด้านการเกษตร ของคณะกรรมการและภาคีเครือข่าย ดังนี้ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มย่อยอยู่ที่ภาคผนวก
ค หน้า 134 - 136)

คณะกรรมการ พบว่า ค่าเฉลี่ยที่ระดับความคิดเห็นต่อลักษณะการส่งเสริมด้าน
การเกษตรของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.22$) ซึ่งมีประเด็นอยู่ในระดับปาน
กลาง 1 ประเด็น ได้แก่ 1) รูปแบบการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 2.67$) พิจารณาตามข้อ
ข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ การผลิตพืชเพียงชนิดเดียว ($\bar{x} = 3.00$) และเกษตรกรอินทรีย์ ($\bar{x} = 2.40$)
มี 3 ประเด็นอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ 2) การจัดการผลผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 2.41$) พิจารณาตาม
ข้อข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ ส่งเสริมความรู้ด้านช่องทางการจำหน่าย ($\bar{x} = 2.58$) และ ส่งเสริม
ด้านบรรจุภัณฑ์ ($\bar{x} = 2.17$) 3) สนับสนุนด้านการรวมกลุ่ม/สร้างเครือข่ายของเกษตรกร ($\bar{x} =$
2.34) พิจารณาตามข้อข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ วิสาหกิจชุมชน ($\bar{x} = 2.57$) และยุวเกษตรกร ($\bar{x} =$
2.14) 4) การแก้ไขปัญหาในการผลิต ($\bar{x} = 2.10$) พิจารณาตามข้อข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่

ภัยธรรมชาติ ($\bar{x} = 2.17$) และการจัดการต้นทุนการผลิต ($\bar{x} = 2.03$) และมี 1 ประเด็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ 5) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 1.65$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ วัสดุปรับปรุงดิน ($\bar{x} = 2.50$) และโรงเรือนหรือคอก ($\bar{x} = 2.12$)

ส่วนภาคีเครือข่าย พบว่า ค่าเฉลี่ยที่ระดับความคิดเห็นต่อลักษณะการส่งเสริมด้านการเกษตรของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.65$) ซึ่งมี 3 ประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ 1) รูปแบบการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.00$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ เกษตรผสมผสาน ($\bar{x} = 3.36$) และการผลิตสัตว์เพียงชนิดเดียว ($\bar{x} = 2.40$) 2) การแก้ไขปัญหาในการผลิต ($\bar{x} = 2.77$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ การจัดการต้นทุนการผลิต ($\bar{x} = 2.86$) และภัยธรรมชาติ ($\bar{x} = 2.63$) 3) การจัดการผลผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 2.64$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ ส่งเสริมความรู้ด้านการเก็บเกี่ยว ($\bar{x} = 2.80$) แลส่งเสริมด้านบรรจุภัณฑ์ ($\bar{x} = 2.60$) และมี 2 ประเด็นที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ 4) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 2.42$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ ชีวิตวิถีกำจัดศัตรูพืช ($\bar{x} = 3.00$) และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ($\bar{x} = 1.77$) และ 5) สนับสนุนด้านการรวมกลุ่ม/สร้างเครือข่ายของเกษตรกร ($\bar{x} = 2.36$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ วิสาหกิจชุมชน ($\bar{x} = 2.65$) และสหกรณ์ ($\bar{x} = 2.09$)

ตารางที่ 4.5 สถานการณ์การส่งเสริมเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี ของเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร

การส่งเสริมการเกษตร	เกษตรกรทั่วไป (28)		สมาชิกสภาเกษตรกร (33)	
	\bar{x} (SD)	แปลผล	\bar{x} (SD)	แปลผล
1. ด้านรูปแบบการส่งเสริมการเกษตร	3.35 (0.750)	ปานกลาง	3.24 (0.692)	ปานกลาง
2. ด้านรูปแบบการผลิตทางการเกษตร	3.18 (0.743)	ปานกลาง	3.53 (0.427)	มาก
3. ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตร	3.01 (0.749)	ปานกลาง	3.17 (0.397)	ปานกลาง
4. การจัดการผลผลิตทางการเกษตร	3.45 (0.937)	มาก	3.58 (0.425)	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.25 (0.651)	ปานกลาง	3.38 (0.355)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 แสดงสถานการณ์การส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ในด้านลักษณะการส่งเสริมด้านการเกษตร ของเกษตรกรทั่วไปและสมาชิกสภาเกษตรกร ดังนี้ (ค่าเฉลี่ยกลุ่มย่อยอยู่ที่ภาคผนวก ค หน้า 137 - 139)

เกษตรกรทั่วไป มีความคิดเห็นต่อลักษณะการส่งเสริมด้านการเกษตรของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.25$) ซึ่งมีประเด็นอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ 1) การจัดการผลผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.45$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ ส่งเสริมให้มีการประกันภัยพืชผลทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.45$) และส่งเสริมความรู้ด้านบรรจุภัณฑ์ ($\bar{x} = 3.32$) และมี 4 ประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ 2) ด้านรูปแบบการส่งเสริมการเกษตร ($\bar{x} = 3.18$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ การเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่เป็นรายบุคคล ($\bar{x} = 3.61$) และการจัดงานวันรณรงค์ ($\bar{x} = 3.09$) 3) ด้านรูปแบบการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.18$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ เกษตรผสมผสาน ($\bar{x} = 3.34$) และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ($\bar{x} = 3.02$) 4) ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.01$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ แหล่งน้ำ ($\bar{x} = 3.38$) และการตอน การเคลื่อนย้ายสัตว์ ($\bar{x} = 2.72$)

สมาชิกสภาเกษตรกร มีความคิดเห็นต่อลักษณะการส่งเสริมด้านการเกษตรของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.38$) ซึ่งมีประเด็นอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การจัดการผลผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.58$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ ส่งเสริมให้มีการประกันภัยพืชผลทางการเกษตร ($\bar{x} = 4.30$) และส่งเสริมความรู้ด้านการแปรรูปผลผลิต ($\bar{x} = 3.09$) 2) ด้านรูปแบบการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.53$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ ผลิตพืชเพียงอย่างเดียว ($\bar{x} = 4.62$) และการผลิตสัตว์เพียงอย่างเดียว ($\bar{x} = 2.95$) และมี 2 ประเด็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ 3) ด้านรูปแบบการส่งเสริมการเกษตร ($\bar{x} = 3.24$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ การเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่เป็นรายบุคคล ($\bar{x} = 3.43$) และการจัดนิทรรศการ ($\bar{x} = 2.97$) 4) ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.17$) พิจารณาตามข้อย่อยสูงสุดและต่ำสุด ได้แก่ เงินทุน ($\bar{x} = 4.64$) และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ($\bar{x} = 2.68$)

ขั้นตอนที่ 2 ลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 4.6 เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านนโยบายการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร) ของคณะกรรมการและภาคีเครือข่าย

การดำเนินงานของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี	คณะกรรมการ (n= 28)		ภาคีเครือข่าย (n= 33)		t	sig
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
	1. การพัฒนาทรัพยากรบุคคลและความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร	2.89	0.605	3.00		
2. การพัฒนาและคุ้มครองทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร	2.77	0.666	3.01	0.890	0.842	0.363
3.การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการรักษาเสถียรภาพด้านราคาสินค้าเกษตร	2.48	0.712	3.13	1.087	5.034	0.029*
ค่าเฉลี่ยรวม	2.71	0.558	3.04	0.926	5.897	0.018*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.6 จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการกับภาคีเครือข่ายต่อการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านนโยบายการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร) พบว่าในภาพรวมทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ($t=5.897, Sig=0.018$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 1) การพัฒนาทรัพยากรบุคคลและความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร ($t=7.975, Sig=0.007$) และ 3) การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการรักษาเสถียรภาพด้านราคาสินค้าเกษตร ($t=5.034, Sig=0.029$) ค่า t จำนวนได้มีค่าน้อยกว่าค่า t วิฤติ (0.05) และค่า Sig (2-tailed) แสดงว่า คณะกรรมการและภาคีเครือข่ายมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านนโยบายการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร) ที่แตกต่างกัน ในประเด็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าเฉลี่ยกลุ่มย่อยอยู่ที่ภาคผนวก ค หน้า 140 - 141)

ตารางที่ 4.7 เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านนโยบายการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร) ของเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร

การดำเนินงานของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี	เกษตรกรทั่วไป		สมาชิกสภาเกษตรกร		t	sig
	(n= 330)		(n= 330)			
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
1. การพัฒนาทรัพยากรบุคคลและความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร	3.55	1.103	3.51	0.917	0.335	0.563
2. การพัฒนาและคุ้มครองทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร	3.44	0.974	3.43	0.948	0.001	0.980
3.การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการรักษาเสถียรภาพด้านราคาสินค้าเกษตร	3.38	0.973	3.38	0.888	0.388	0.533
ค่าเฉลี่ยรวม	3.44	0.933	3.43	0.949	0.388	0.533

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.7 จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรทั่วไปกับสมาชิกสภาเกษตรกร ต่อการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านนโยบายการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร) พบว่า ในภาพรวมไม่มีความแตกต่าง ($t=0.388, Sig=0.533$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า 1) สร้างความเข้มแข็งบนพื้นฐานการพัฒนาตนเองของกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร/สถาบันเกษตรกรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($t=8.774, Sig=0.003$) 2) สร้างความเข้มแข็งของกลุ่มยุวเกษตรกร โดยการสนับสนุนของภาคีภาคส่วนต่างๆในพื้นที่ ($t=13.073, Sig=0.000$) และ 3) สนับสนุนเยาวชนรุ่นใหม่ให้เข้าสู่ภาคเกษตรเพิ่มขึ้น ($t=13.036, Sig=0.000$) ค่า t จำนวนได้มีค่าน้อยกว่าค่า t วิฤติ (0.05) และค่า Sig (2-tailed) แสดงว่า เกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านนโยบายการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตร) ที่แตกต่างกัน ในประเด็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าเฉลี่ยกลุ่มย่อยอยู่ที่ภาคผนวก ค หน้า 143 - 145)

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านยุทธศาสตร์ของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี) ของคณะกรรมการ และภาคีเครือข่าย

การดำเนินงานของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี	คณะกรรมการ (n= 28)		ภาคีเครือข่าย (n= 33)		t	sig
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
	1 การแก้ไขปัญหาเกษตรกรให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ	2.74	0.729	3.13		
2. การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม	2.77	0.666	3.46	0.955	3.193	0.002*
3. การสร้างความเข้มแข็งเกษตรกร องค์กรเกษตรกร ยุวเกษตรกรและเครือข่าย	2.48	0.712	3.02	0.966	2.347	0.022*
4. สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาสินค้าของเกษตรกรสู่เกษตรอุตสาหกรรม	2.52	0.582	2.68	0.966	0.781	0.438
ค่าเฉลี่ยรวม	2.62	0.572	3.07	0.839	2.359	0.022*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.8 จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการ และภาคีเครือข่ายต่อการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านยุทธศาสตร์ของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี) พบว่า ในภาพรวมมีความแตกต่างกัน ($t=2.359, Sig=0.022$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีเพียง 2 ด้านที่มีความแตกต่างกัน คือ 2) การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม ($t=3.193, Sig=0.002$) 3) การสร้างความเข้มแข็งเกษตรกร องค์กรเกษตรกร ยุวเกษตรกรและเครือข่าย ($t=2.347, Sig=0.022$) ค่า t คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าค่า t วิกฤติ (0.05) และค่า Sig (2-tailed) แสดงว่า คณะกรรมการและภาคีเครือข่ายมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ในด้านยุทธศาสตร์ของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี ที่แตกต่างกัน ในประเด็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าเฉลี่ยกลุ่มย่อยอยู่ที่ภาคผนวก ก หน้า 146 - 147)

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีตามแนวคิดองค์กร
คุณภาพ

การดำเนินงานของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี	คณะกรรมการ		ภาคีเครือข่าย		t	sig
	(n= 28)		(n= 33)			
	X	SD	X	SD		
หมวดที่ 1. การนำองค์กร	2.75	0.922	3.35	1.052	2.17	0.039*
หมวดที่ 2. การวางแผนเชิง ยุทธศาสตร์	3.13	0.857	3.32	0.869	0.749	0.457
หมวด 3 การให้ความสำคัญกับ ผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้เสีย	2.71	0.899	3.39	0.834	2.778	0.008*
หมวด 4 การวัดการวิเคราะห์และการ จัดการความรู้	2.86	0.975	3.20	0.822	0.320	0.179
หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล	2.89	0.885	3.26	0.861	1.526	0.133
หมวด 6 การจัดการกระบวนการ	2.88	0.774	3.14	0.973	1.079	0.286
หมวด 7 ผลลัพธ์	3.07	0.587	3.40	0.746	1.472	0.147
ค่าเฉลี่ยรวม	2.88	0.803	3.24	0.842	1.603	0.115

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.9 จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการและภาคีเครือข่ายต่อการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ พบว่า ในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน ($t=1.603, Sig=0.115$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีเพียง 2 ด้านที่มีความแตกต่างกัน คือ 1) การนำองค์กร ($t=2.17, Sig=0.039$) 3) การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้เสีย ($t=2.778, Sig=0.008$) ค่า t จำนวนได้มีค่าน้อยกว่าค่า t วิฤติ (0.05) และค่า Sig (2-tailed) แสดงว่า คณะกรรมการและภาคีเครือข่ายมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ ที่แตกต่างกัน ในประเด็นดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าเฉลี่ยกลุ่มย่อยอยู่ที่ภาคผนวก ค หน้า 148- 150)

ตารางที่ 4.10 ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาเกษตรกรปัญหาในการทำการเกษตร
ของเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร

ประเด็นปัญหา	คณะกรรมการ (n= 28)	ภาคีเครือข่าย (n= 33)	เกษตรกรทั่วไป(n= 330)	สมาชิกสภาเกษตรกร (n= 330)
	\bar{X} (SD) แปลผล	\bar{X} (SD) แปล ผล	\bar{X} (SD) แปลผล	\bar{X} (SD) แปลผล
1. ด้านพื้นที่	3.12 (0.633) ปานกลาง	3.08(0.601) ปานกลาง	3.10 (0931) ปานกลาง	3.15 (0.735) ปานกลาง
2. ด้านการเตรียม ดิน	3.08 (0.629) ปานกลาง	3.28(0.589) ปานกลาง	2.86 (0.949) ปานกลาง	2.67 (0.852) ปานกลาง
3. ด้านสายพันธุ์	2.88 (0.665) ปานกลาง	2.96 (0.922) ปานกลาง	2.91(1.063) ปานกลาง	2.57(0.987) น้อย
4. ด้านการดูแล รักษา	3.34 (0.624) ปานกลาง	3.14(0.663) ปานกลาง	3.47 (1.063) มาก	2.91 (0.726) ปานกลาง
5. ด้านการเก็บ รักษาผลผลิต	3.35 (0.960) ปานกลาง	3.72(1.005) มาก	2.86 (1.097) ปานกลาง	2.58(1.27) น้อย
6. ด้านการตลาด	3.58(1.412) มาก	4.51(0.737) มากที่สุด	4.33 (0.884) มากที่สุด	4.71 (0.527) มากที่สุด
7. ด้านอื่น ๆ ขาดแหล่งเงินทุน การติดต่อสื่อสาร การคมนาคม ขนส่ง การบันทึก ข้อมูล	2.85(0.740) ปานกลาง	2.97 (0.861) ปานกลาง	2.93 (0.938) ปานกลาง	2.81 (0.837) ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.15(0.564) ปานกลาง	3.30(0.635) ปานกลาง	3.19(0.702) ปานกลาง	2.94 (0.670) ปานกลาง

จากตารางที่ 4.10 ปัญหา ในการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาเกษตรกร (ค่าเฉลี่ยกลุ่มย่อยอยู่ที่ภาคผนวก ค หน้า 151 - 152) พบว่า

คณะกรรมการ มีความเห็นว่า ปัญหาในการดำเนินงานของสภาเกษตรกรกร ในภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.15$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านการดูแลรักษา ข้อที่ 5 ปุ๋ยเคมีราคาแพง ($\bar{x} = 4.00$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ใน ด้านการเตรียมดิน ข้อที่ 5 ค่าไถเตรียมดินแพง ($\bar{x} = 3.42$) ส่วนปัญหาในการดำเนินงานที่อยู่ในระดับปานกลาง 14 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านพื้นที่ ข้อที่ 3 ประสพภัยธรรมชาติ ($\bar{x} = 3.35$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ใน ด้านอื่น ๆ ข้อที่ 2 การติดต่อสื่อสาร ($\bar{x} = 2.75$) และยังพบว่าปัญหาในการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อย 1 ข้อ ซึ่งอยู่ในด้านพื้นที่ ข้อที่ 3 การคมนาคมขนส่ง ($\bar{x} = 2.50$)

ภาคีเครือข่าย มีความเห็นว่า ปัญหาในการดำเนินงานของสภาเกษตรกรกร ในภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ซึ่งอยู่ในด้านการตลาด ข้อที่ 1 ราคาผลผลิตต่ำ ($\bar{x} = 4.51$) ส่วนปัญหาในการดำเนินงานที่อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านการดูแลรักษา ข้อที่ 5 ปุ๋ยเคมีราคาแพง ($\bar{x} = 4.03$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ใน ด้านการเตรียมดิน ข้อที่ 5 รถไถรับจ้างหายาก ($\bar{x} = 3.52$) สำหรับปัญหาในการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง 6 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านการดูแลรักษา ข้อที่ 2 วัชพืชมากยากต่อการกำจัด ($\bar{x} = 3.32$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในด้านการดูแลรักษา ข้อที่ 4 แหล่งปุ๋ยอินทรีย์หายาก ($\bar{x} = 2.68$) และยังพบว่า ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาเกษตรกร มีระดับปัญหาอยู่ในระดับน้อย 5 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านการเตรียมดิน ข้อที่ 3 รถไถรับจ้างหายาก ($\bar{x} = 2.59$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในด้านพื้นที่ ข้อที่ 2 มีน้ำขังระบายออกยาก ($\bar{x} = 2.29$)

เกษตรกรทั่วไป มีความเห็นว่า ปัญหาในการทำการเกษตร ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.19$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาในการทำการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านการดูแลรักษา ข้อที่ 5 ปุ๋ยเคมีราคาแพง ($\bar{x} = 4.41$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ใน ด้านด้านการตลาด ข้อที่ 1 ราคาผลผลิตต่ำ ($\bar{x} = 4.33$) ส่วนปัญหาในการทำการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง 16 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านพื้นที่ ข้อที่ 1 ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ($\bar{x} = 3.37$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ใน ด้านการเก็บรักษาผลผลิต ข้อที่ 1 ไม่มีลานตากเมล็ด ($\bar{x} = 2.61$)

สมาชิกสภาเกษตรกร มีความเห็นว่า ปัญหาในการทำการเกษตร ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.94$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาในการทำการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านด้านการตลาด ข้อที่ 1 ราคาผลผลิตต่ำ ($\bar{x} = 4.71$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ใน ด้านการดูแลรักษา ข้อที่ 5 ปุ๋ยเคมีราคาแพง ($\bar{x} = 4.39$) ส่วนปัญหาในการทำการเกษตรอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ซึ่งอยู่ในด้านพื้นที่ ข้อที่ 1 ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ($\bar{x} = 3.94$) ยังพบว่าปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกสภาเกษตรกร มีระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 10 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านการดูแลรักษา ข้อที่ 1 วัชพืชมากยากต่อการกำจัด ($\bar{x} = 3.23$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ใน ด้านการเตรียมดิน ข้อที่ 1 ขาดแคลนแรงงาน ($\bar{x} = 2.64$) และยังพบว่าปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกสภาเกษตรกร มีระดับปัญหาอยู่ในระดับน้อย 5 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านการเตรียมดิน ข้อที่ 3 รถไถรับจ้างหายาก ($\bar{x} = 2.60$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ใน ด้านหาพันธุ์ดียาก ($\bar{x} = 2.57$)

ตารางที่ 4.11 การรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร การสมัครเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร

ข่าวสารด้านการเกษตร	เกษตรกรทั่วไป(n= 330)	สมาชิกสภาเกษตรกร (n= 330)
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร และความรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการเกษตร		
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	283 (85.8)	288(87.3)
วิธีเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรกับสภาเกษตรกร		
อื่นๆ ไม่ได้เข้าร่วม	214 (64.8)	30(9.1)
รูปแบบเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรกับสภาเกษตรกร (กรณีเข้าร่วม)		
1) แบบเดี่ยว	12 (3.6)	95(28.8)
2) แบบกลุ่ม	33 (10.0)	91(27.6)

จากตารางที่ 4.11 การรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร และความรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการเกษตรของกลุ่มตัวอย่าง (รายละเอียดกลุ่มย่อยอยู่ที่ภาคผนวก ก หน้า 153) พบว่า

เกษตรกรทั่วไป รับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรและรับความรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการเกษตร มากที่สุดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ร้อยละ 85.8) รองลงมาผู้นำท้องถิ่น (ร้อยละ 71.5) และน้อยที่สุด จากหนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 9.1) สำหรับการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรทั่วไป มากที่สุดได้แก่ ไม่ได้เข้าร่วม (ร้อยละ 64.8) รองลงมา เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ (ร้อยละ 13.3) และน้อยที่สุดได้แก่ เพื่อนบ้านชักชวน (ร้อยละ 10.0) สำหรับรูปแบบเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรกับสภาเกษตรกรมากที่สุด ได้แก่ แบบกลุ่ม (ร้อยละ 10.0) รองลงมาแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม (ร้อยละ 9.7) และน้อยที่สุดได้แก่ แบบเดี่ยว (ร้อยละ 3.6)

สมาชิกสภาเกษตรกรรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรและรับความรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการเกษตร มากที่สุดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ร้อยละ 60.9) รองลงมาการฝึกอบรม (ร้อยละ 58.5) และน้อยที่สุด จากเจ้าหน้าที่ภาคเอกชน (ร้อยละ 11.5) สำหรับการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร ของสมาชิกสภาเกษตรกรมากที่สุด ได้แก่ เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ (ร้อยละ 60.3) รองลงมาเพื่อนบ้านชักชวน (ร้อยละ 11.6) และน้อยที่สุดได้แก่ ไม่ได้เข้าร่วม (ร้อยละ 11.6) สำหรับรูปแบบเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรกับสภาเกษตรกรมากที่สุด ได้แก่ แบบเดี่ยว (ร้อยละ 28.8) รองลงมาแบบกลุ่ม (ร้อยละ 27.6) และน้อยที่สุดได้แก่ แบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม (ร้อยละ 15.7)

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภา

เกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

จากผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มีประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) เพื่อสร้างโมเดล โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยต่ำสุด และค่าความแตกต่าง ดังนี้ ขั้นที่ 1.การส่งเสริมเกษตร ประกอบด้วย 1.1) รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่ต้องมีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 1.2) การส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม 1.3) สนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร และ 1.4) การถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการผลผลิตทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง และขั้นที่ 2 ลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 2.1) ด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 2.2) ด้านยุทธศาสตร์ของสภาเกษตรกร และ 2.3) ด้านการดำเนินงานของสภาเกษตรกรตามแนวคิดองค์กร นำประเด็นจากผลการวิจัยวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) เพื่อกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี ผลจากการวิเคราะห์ SWOT พบว่ามีตัวแปรที่มีความสำคัญ ในการนำมา

กำหนดกลยุทธ์เพื่อสร้างโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ (1) พัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง (2) แก้ไขปัญหาการผลิต การแปรรูป และการตลาด (3) การพัฒนาผู้องค์กรแห่งการเรียนรู้สร้างนวัตกรรมใหม่ที่สนับสนุนการผลิตสินค้าทางการเกษตร ตัวแปรที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT สามารถนำมาสร้างโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ได้ดังภาพที่ 4.1 (รายละเอียด SWOT Analysis อยู่ที่ภาคผนวก ค หน้า 154 - 155)

ภาพที่ 4.1 ร่างโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

จากนั้นนำโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี มา Focus group และระดมสมอง/จัดเวที โดยนำข้อมูลเชิงคุณภาพ มาร่วมกันวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ซึ่งการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร

จังหวัดอุดรธานี ตามประเด็นการสนทนากลุ่ม จากผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการเกษตร มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง

1.1 พัฒนาศักยภาพของเกษตรกร

1.1.1 การมุ่งเน้นพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (กลุ่มคนที่ปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตร ที่มีอายุไม่มากและมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรน้อย) ให้มีความพร้อม และความสามารถในการเป็นเกษตรกร สามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง ตั้งแต่ผลิตจนจำหน่าย โดยได้รับการส่งเสริมและพัฒนาในรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเกษตร เพื่อพัฒนาต่อยอดเป็นต้นแบบให้กับรุ่นอื่นๆต่อไป

1.1.2 การพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาด ความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือสนับสนุนนวัตกรรมที่เกษตรกรคิดค้นขึ้นมา ที่สอดคล้องกับสภาพกิจกรรมการเกษตรที่ตนทำอยู่ และสามารถถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรรายอื่นๆ

1.1.3 การส่งเสริมการทำเกษตร อีกหนึ่งรูปแบบ คือ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น มาปรับใช้กับการเกษตรในปัจจุบัน

1.2 การพัฒนาองค์กรเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน

1.2.1 การส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร /วิสาหกิจชุมชน ให้มีความสามารถในการดำเนินงานของกลุ่มหรือองค์กร เช่น เงินทุน การให้ความรู้ในการบริหารจัดการ การทำบัญชี และการสร้างมาตรฐานให้กับสินค้าของกลุ่มหรือองค์กร

1.2.2 การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายองค์กรเกษตรกร และพัฒนาให้เข้มแข็ง มีการดำเนินกิจกรรมที่เชื่อมโยงและสนับสนุนกันและกันในการประกอบกิจการ ซึ่งอาจจะเริ่มจากในพื้นที่ หรือเชื่อมโยงจากกิจกรรมประเภทเดียวกัน และต่อยอดสู่การเชื่อมโยงในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในระดับภูมิภาคและประเทศต่อไป

1.2.3 การส่งเสริมให้องค์กรเกษตรกรสร้างมูลค่าจากวิถีชีวิตของชุมชนเกษตร เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ช่วยสร้างโอกาสให้กับเกษตรกรและคนในพื้นที่

2. การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร

ปัจจุบันในพื้นที่ต่างๆ มีจุด หรือศูนย์ขับเคลื่อนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หากมีการจัดทำโครงการที่ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าเรียนรู้ หรือนำองค์ความรู้ที่ได้มาปรับใช้กับการทำการเกษตร

3. การพัฒนาผู้ประกอบการแห่งการเรียนรู้

ส่งเสริมการใช้เครื่องมือส่งเสริมการเกษตรต่างๆ เพื่อสนับสนุนการทำงาน เช่น ระบบสารสนเทศโดยใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และลักษณะของแต่ละงาน ประกอบกับสนับสนุนให้มีการพัฒนาเครื่องมือใหม่ ๆ ในการส่งเสริมการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยเน้นให้เจ้าหน้าที่พัฒนาเครื่องมือ และทดลองใช้ในพื้นที่รวมทั้งพัฒนาให้เป็นมาตรฐานเพื่อนำไปขยายผลและเป็นตัวอย่าง ให้พื้นที่อื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

4. การสร้างนวัตกรรมใหม่ที่สนับสนุนการผลิตสินค้าทางการเกษตร

การวิเคราะห์ความต้องการของเกษตรกร ผู้การขยายผลสู่การวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาผลการวิจัยมาปรับใช้กับเกษตรกรต้นแบบที่พร้อมกับการใช้นวัตกรรมที่ได้จากการวิจัย อีกทั้งยังหมายรวมถึงนวัตกรรมที่เกษตรกรคิดค้นขึ้นมาเอง รวบรวมองค์ความรู้ เผยแพร่ให้กับเกษตรกรที่สนใจต่อไป

5. การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล พัฒนาบุคลากรของสภาเกษตรให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน มีความรู้ด้านการจัดการองค์กร จัดระบบการทำงานที่ทันสมัย

6. เพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร

การพัฒนาเครือข่าย การมีส่วนร่วมของชุมชน และการบูรณาการกับหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วน การดำเนินงานของสภาเกษตรกร ต้องมีความเกี่ยวข้องกับเกษตรกร และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรหรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

6.1 พัฒนาเกษตรกรผู้แทนสภาเกษตรกรในหมู่บ้าน ให้เป็นแกนหลักในการทำงานส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรในพื้นที่

6.2 สนับสนุนการทำงานเป็นทีมและการเชื่อมโยงการทำงานกับเครือข่าย ในพื้นที่รวมทั้งหน่วยงานภาคีและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุด

6.3 สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการพัฒนาด้านการเกษตร จัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาและความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโครงการ

6.4 เน้นหนักเรื่องจัดสรรงบประมาณ เนื่องด้วยสภาเกษตรกรเป็นหน่วยงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีในการจัดสรรงบประมาณ หรือต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆร่วมเพื่อดำเนินงาน ดังนั้นภายใต้การนำองค์กรหลักการบริการจัดการงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของสภาเกษตรกร ผู้การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรได้อย่างครบประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

จากข้อเสนอที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงโมเดลอีกครั้ง และทำการประเมินโมเดลโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ การนำองค์กร การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การให้ความสำคัญกับเกษตรกร การวัด วิเคราะห์ และการจัดการข้อมูล การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล การจัดการกระบวนการ ผลลัพธ์การดำเนินการจึงสามารถสรุปเป็นโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ได้ดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง โมเดลการส่งเสริมและพัฒนากษेत्र โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นประเด็นสำคัญ โดยจำแนกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1.1.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี

1.1.2 เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

ตามแนวคิดองค์การคุณภาพ

1.1.3 เพื่อวิเคราะห์และพัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากษेत्रโดยสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (mixed method) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 5 กลุ่ม คือ 1) คณะกรรมาสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด จำนวน 28 คน 2) ผู้แทนหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้านการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด จำนวน 33 คน 3) สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ซึ่งมาจากการเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรในระดับหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน จำนวน 1,880 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 1,880 คน (ข้อมูลสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี, 2559) และ 4) เกษตรกรทั่วไปจังหวัดอุดรธานี ที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสภาเกษตรกร (ข้อมูลสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี, 2559) โดยเลือกตัวแทนจากเกษตรกร หมู่บ้านละ 1 คน จำนวน 1,880 หมู่บ้าน คิดเป็น 1,880 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของสมาชิกสภาเกษตรกรและเกษตรกรทั่วไปโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างสมาชิกสภาเกษตรกร จำนวน 330 คน และเกษตรกรทั่วไป จำนวน 330 คน สุ่มตัวอย่างสมาชิกสภาเกษตรกรและเกษตรกรทั่วไป ที่ทำการศึกษาจากจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละตำบล คำนวณตามสูตรการหาจำนวนตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) (สุรินทร์, 2556) โดยเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง จากขนาดของประชากรใน 143 ตำบล

เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลแล้ว จึงสุ่มรายชื่อในแต่ละตำบลดังกล่าว โดยวิธีการอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบจับฉลากไม่ใส่กลับ จนได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านสภากศกรจังหวัดอุดรธานี เลือกรูปแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 11 คน สำหรับจัดสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนาโมเดลและประเมินโมเดล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยใช้สถิติพรรณนา การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระจากกัน (Independent t- test) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จำแนกจัดหมวดหมู่หาความเชื่อมโยงข้อมูล ในการร่างโมเดลศักยภาพของนักส่งเสริมการเกษตรต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรและพัฒนากศกร

1.3 ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำสรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 สถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ขั้นตอนที่ 2 ลักษณะการดำเนินงานของสภากศกรจังหวัดอุดรธานี

ขั้นตอนที่ 1 สถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของนักส่งเสริมการเกษตร

1.1.1 คณะกรรมการ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ 82.1 มีอายุเฉลี่ย 59.29 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.1 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 64.3 มีประสบการณ์การทำงานส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 11.20 ปี ส่วนมากมีประสบการณ์ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 67.86

1.1.2 ภาครี้อยู่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ 75.8 มีอายุเฉลี่ย 56.42 ปี คิดเป็นร้อยละ 93.9 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 51.5 มีประสบการณ์การทำงานส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 32 ปี ส่วนมากประสบการณ์ ในช่วง 21-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 87.88

1.1.3 เกษตรกรทั่วไป พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 69.4 มีอายุเฉลี่ย 54.16 ปี โดยมีอายุในช่วง 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.2 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 46.6 มีประสบการณ์ในการทำกรเกษตรเฉลี่ย 27.32 ปี ซึ่งส่วนมากอยู่ในช่วง 21-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.0 มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4.33 คน ส่วนมากอยู่ในช่วง 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 62.4 เกษตรกรเป็นสมาชิก กลุ่มลูกค้า ธกส คิดเป็นร้อยละ 63.9 มีตำแหน่งทางสังคมเป็นกรรมการหมู่บ้าน / กลุ่มต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 39.1 การประกอบอาชีพในครัวเรือนด้านการเกษตรกร คิด

เป็นร้อยละ 100 พื้นที่ถือครองด้านการเกษตรของเกษตรกรทั่วไป โดยเฉลี่ย 18.54 ไร่ ส่วนมากอยู่ในช่วง 11-30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.3 รายได้รวมทั้งปีของเกษตรกรทั่วไป เฉลี่ย 115,231.64 บาท ส่วนมากมีรายได้ต่ำกว่า 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 53.6 หนี้สินของครัวเรือนรวมโดยเฉลี่ย 133,249.09 บาท ส่วนมากอยู่ระหว่าง ต่ำกว่า 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.1 และได้รับความรู้ในระดับมาก จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ($\bar{x} = 4.12$) และสื่อมวลชน (โทรทัศน์) ($\bar{x} = 3.66$)

1.1.4 สมาชิกสภาเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 83.0 มีอายุเฉลี่ย 56.30 ปี อยู่ในช่วง 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.0 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 39.4 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 31.48 ปี ในช่วง 21-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.0 จำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4.05 คน ส่วนมากอยู่ในช่วง 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 65.8 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ชกส คิดเป็นร้อยละ 59.4 เกษตรกรมีตำแหน่งทางสังคม ด้านเป็นกรรมการหมู่บ้าน / กลุ่มต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 57.6 การประกอบอาชีพในครัวเรือนด้านการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 100 รายได้รวมทั้งปีของสมาชิกสภาเกษตรกร โดยเฉลี่ย 92,801.60 บาท ส่วนมากมีรายได้ต่ำกว่า 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 69.4 มีหนี้สินของครัวเรือนรวมโดยเฉลี่ย 175,469.80 บาท ส่วนมากอยู่ระหว่าง 100,001 – 250,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.6 และพบว่าสมาชิกสภาเกษตรกรได้รับความรู้ในระดับมาก จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ($\bar{x} = 3.96$) และสื่อมวลชน (โทรทัศน์) ($\bar{x} = 3.63$)

1.2 การส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี

1.2.1 คณะกรรมการ มีความเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.22$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 1) รูปแบบการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 2.67$) 2) การจัดการผลผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 2.41$) 3) สนับสนุนด้านการรวมกลุ่ม/สร้างเครือข่ายของเกษตรกร ($\bar{x} = 2.34$) 4) การแก้ไขปัญหาในการผลิต ($\bar{x} = 2.10$) 5) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 1.65$) ตามลำดับ

1.2.2 ภาคิเครือข่าย มีความเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.65$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 1) รูปแบบการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.00$) 2) การแก้ไขปัญหาในการผลิต ($\bar{x} = 2.77$) 3) การจัดการผลผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 2.64$) 4) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 2.42$) และ 5) สนับสนุนด้านการรวมกลุ่ม/สร้างเครือข่ายของเกษตรกร ($\bar{x} = 2.36$) ตามลำดับ

1.2.3 เกษตรกรทั่วไป มีความเห็นต่อความต้องการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.25$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 1) การจัดการผลผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.45$) 2) ด้านรูปแบบการส่งเสริมการเกษตร ($\bar{x} = 3.35$) 3) ด้านรูปแบบการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.18$) และ 4) ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.01$) ตามลำดับ

1.2.4 สมาชิกสภาเกษตรกร มีความเห็นต่อความต้องการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.38$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 1) การจัดการผลผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.58$) 2) ด้านรูปแบบการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.53$) 3) ด้านรูปแบบการส่งเสริมการเกษตร ($\bar{x} = 3.24$) และ 4) ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.17$) ระดับปานกลาง

ขั้นตอนที่ 2 ลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ตามแนวคิดองค์การคุณภาพ

2.1 การดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

2.1.1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการและภาคีเครือข่าย

พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ($t=5.897, Sig=0.018$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า มีเพียง 2 ข้อ แตกต่างกันในระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 1) การพัฒนาทรัพยากรบุคคลและความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร ($t=7.975, Sig=0.007$) และ 2) การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการรักษาเสถียรภาพด้านราคาสินค้าเกษตร ($t=5.034, Sig=0.029$) โดยภาคีเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยมากกว่าคณะกรรมการสภาเกษตรกร

2.1.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นในภาพรวมไม่มีความแตกต่าง ($t=0.388, Sig=0.533$) แต่มีความแตกต่างในประเด็นข้อย่อย ดังนี้ 1) สร้างความเข้มแข็งบนพื้นฐานการพัฒนาตนเองของกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร/สถาบันเกษตรกรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($t=8.774, Sig=0.003$) 2) สร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรโดยการสนับสนุนของภาคีภาคส่วนต่างๆในพื้นที่ ($t=13.073, Sig=0.000$) และ 3) สนับสนุนเยาวชนรุ่นใหม่ให้เข้าสู่ภาคเกษตรเพิ่มขึ้น ($t=13.036, Sig=0.000$)

2.2 การดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ด้านยุทธศาสตร์ของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการและภาคีเครือข่าย ต่อการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นในภาพรวม

แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ($t=2.359$, $Sig=0.022$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า มีเพียง 2 ข้อ แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 1) การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม ($t=3.193$, $Sig=0.002$) และ 2) การสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร องค์กรเกษตรกร ยุวเกษตรกรและเครือข่าย ($t=2.347$, $Sig=0.022$) โดยคณะกรรมการสภาเกษตรกรรมมีค่าเฉลี่ยมากกว่าภาคีเครือข่าย

2.3 การดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ

จากการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการและภาคีเครือข่าย ต่อการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ พบว่าทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($t=1.603$, $Sig=0.115$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า มีเพียง 2 ข้อ แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คือ 1) การนำองค์กร ($t=2.17$, $Sig=0.039$) และ 2) การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้เสีย ($t=2.778$, $Sig=0.008$) โดยภาคีเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยมากกว่าคณะกรรมการสภาเกษตรกร

2.4 ปัญหาและอุปสรรค

2.4.1 คณะกรรมการ มีความเห็นว่า ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาเกษตรกร ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.15$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหา ในการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาเกษตรกร มีระดับปัญหาอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านการดูแลรักษา ข้อที่ 5 ปุ๋ยเคมีราคาแพง ($\bar{x} = 4.00$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ใน ด้านการเตรียมดิน ข้อที่ 5 ค่าไถเตรียมดินแพง ($\bar{x} = 3.42$)

2.4.2 ภาคีเครือข่าย มีความเห็นว่า ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาเกษตรกร ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.30$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหา ในการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาเกษตรกร มีระดับปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ซึ่งอยู่ในด้านการตลาด ข้อที่ 1 ราคาผลผลิตต่ำ ($\bar{x} = 4.51$) ส่วนปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาเกษตรกร มีระดับปัญหาอยู่ในระดับมาก 5 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านการดูแลรักษา ข้อที่ 5 ปุ๋ยเคมีราคาแพง ($\bar{x} = 4.03$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในด้านการเตรียมดิน ข้อที่ 5 รถไถรับจ้างหายาก ($\bar{x} = 3.52$)

2.4.3 เกษตรกรทั่วไป มีความเห็นว่า ปัญหาในการทำการเกษตรของเกษตรกรทั่วไป ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.19$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาในการทำการเกษตรของเกษตรกรทั่วไป มีระดับปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ

ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในการดูแลรักษา ข้อที่ 5 ปุ๋ยเคมีราคาแพง ($\bar{x} = 4.41$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในการดูแลการตลาด ข้อที่ 1 ราคาผลผลิตต่ำ ($\bar{x} = 4.33$)

2.4.4 สมาชิกสภาเกษตรกร มีความเห็นว่า ปัญหาในการทำการเกษตรของสมาชิกสภาเกษตรกร ในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.94$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาในการทำการเกษตรของสมาชิกสภาเกษตรกร มีระดับปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในการดูแลการตลาด ข้อที่ 1 ราคาผลผลิตต่ำ ($\bar{x} = 4.71$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในการดูแลรักษา ข้อที่ 5 ปุ๋ยเคมีราคาแพง ($\bar{x} = 4.39$) ส่วนปัญหาในการทำการเกษตรของสมาชิกสภาเกษตรกร มีระดับปัญหาอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ซึ่งอยู่ในด้านพื้นที่ ข้อที่ 1 ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ($\bar{x} = 3.94$)

2.5 การรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร และความรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร

2.5.1 เกษตรกรทั่วไป รับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรและรับความรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการเกษตร มากที่สุดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ร้อยละ 85.8) สำหรับการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรของ เกษตรกรทั่วไป มากที่สุดได้แก่ ไม่ได้เข้าร่วม (ร้อยละ 64.8) สำหรับรูปแบบเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรกับสภาเกษตรกรมากที่สุด ได้แก่ แบบกลุ่ม (ร้อยละ 10.0)

2.5.2 สมาชิกสภาเกษตรกร รับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรและรับความรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการเกษตร มากที่สุดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ร้อยละ 60.9) สำหรับการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตร ของสมาชิกสภาเกษตรกรมากที่สุด ได้แก่ เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ (ร้อยละ 60.3) สำหรับรูปแบบเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรกับสภาเกษตรกรมากที่สุด ได้แก่ แบบเดี่ยว (ร้อยละ 28.8)

2. อภิปรายผล

จากการวิจัยและการพัฒนาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนขององค์กรเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีประเด็นที่ได้นำมาอภิปรายผล แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 สถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ขั้นตอนที่ 2 ลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี และขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และพัฒนาการเกษตรโดยสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สถานการณ์และการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของ คณะกรรมการสภาเกษตรกรภาคีเครือข่าย เกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร

พบว่า 1) คณะกรรมการ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 82.1) มีอายุเฉลี่ย 59.29 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 64.3) มีประสบการณ์การทำงานส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 11.20 ปี 2) ภาคีเครือข่ายด้านการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 75.8) มีอายุเฉลี่ย 56.42 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 51.5) มีประสบการณ์การทำงานส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 32 ปี 3) เกษตรกรทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 69.4) มีอายุเฉลี่ย 54.16 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 46.6) มีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 27.32 ปี จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน รายได้รวมของเกษตรกรทั่วไป โดยเฉลี่ย 115,231.64 บาท/ปี มีหนี้สินของครัวเรือนรวมเฉลี่ย 133,249.09 บาท/ปี ได้รับความรู้ในระดับมากจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ($\bar{x} = 4.12$) 4) สมาชิกสภาเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 83.0) มีอายุเฉลี่ย 56.30ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 39.4) มีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 31.48 ปี จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน มีรายได้รวมของสมาชิกสภาเกษตรกร โดยเฉลี่ย 92,801.60 บาท/ปี มีหนี้สินของครัวเรือนรวม โดยเฉลี่ย 175,469.80 บาท/ปี ได้รับความรู้ในระดับมาก จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ($\bar{x} = 3.96$) สอดคล้องกับ เพ็ญทิศา เอี่ยมชม เถлимพล จตุพร พัฒนา สุขประเสริฐ และสุวิสา พัฒนเกียรติ (2560, น. 5) กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 198 คน (ร้อยละ 55.62) เกษตรกรมี อายุเฉลี่ย 52.94 และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.92 คน พื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 38.21 ไร่ต่อครัวเรือน รายได้เฉลี่ย จากการปลูกข้าว 157,050.00 บาท และหนี้ครัวเรือน เฉลี่ย 208,939.60 บาทต่อครัวเรือน และใกล้เคียงกับ ทศนีย์ เขียวเหล็ก (2559, น. 75) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้แทนสภาเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ สภาเกษตรกรแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2556-2559 : กรณีศึกษาจังหวัดสระแก้วผลการศึกษาพบว่าจากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มากกว่าเพศหญิง มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท

1.2 การส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ประเด็นที่ต้องนำไปพัฒนาดังนี้

การส่งเสริมด้านการเกษตร ประกอบด้วย (1) รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร ที่ต้องมีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) การส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม (3) สนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร และ(4) การถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการผลผลิตทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดการส่งเสริมเกษตรของ พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ และสุรพล เศรษฐบุตร(2553) ได้กล่าวว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตร

(Agricultural extension methods) เป็นกระบวนการของการนำความรู้ วิชาการและเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร

ขั้นตอนที่ 2 ลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

2.1 ด้านนโยบายของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย (1) การพัฒนาทรัพยากรบุคคลและความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร และสนับสนุนเครือข่าย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kristin Davis David Dolly Alexa J. Lamm Kevan W.Lamm (2018, pp. 40) ที่กล่าวถึง การส่งเสริมการเกษตรในอนาคตต้องอาศัยการเชื่อมโยงเครือข่าย ที่เข้มแข็งภายใต้ความสัมพันธ์ องค์ความรู้ และส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้อง (2) การพัฒนาและคุ้มครองทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร และ(3) การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการรักษาเสถียรภาพด้านราคาสินค้าเกษตรผ่านนวัตกรรมสมัยใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kristin Davis (2016, p. 7) ที่อ้างถึง กลยุทธ์ในการส่งเสริมนวัตกรรม การเกษตรสมัยใหม่ และการพัฒนา การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าด้านการเกษตร ตลอดจนกลยุทธ์การพัฒนาองค์กร

2.3 ด้านยุทธศาสตร์ของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย (1) แก้ไขปัญหาเกษตรกรให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (2) จัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และงบประมาณ (3) สร้างความเข้มแข็งเกษตรกร องค์กรเกษตรกร มุ่งเน้นการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bryan J.Hains (2020, p. 34) กล่าวถึงการสื่อสารเพื่อสร้างนวัตกรรม ตามทฤษฎีของ Roger พบว่า การสื่อสารจะเป็นปัจจัยในการสร้างความเข้มแข็งขององค์กร และช่วยสนับสนุน การสร้างเครือข่าย ที่เข้มแข็งขององค์กรต่อไป และ(4) สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาสินค้าของเกษตรกรสู่เกษตรอุตสาหกรรม

2.4 การดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีตามแนวคิดองค์กรคุณภาพของคณะกรรมการ และภาคีเครือข่าย พบว่ามีความแตกต่างทางสถิติ 2 ด้าน คือ ด้านการนำองค์กร และด้านการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งสอดคล้องกับภาคิน ชัยวงศา (2560) ได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของสำนักงานสภาเกษตรกร จังหวัดหนองคาย ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดหนองคาย ที่มีอำเภอที่อาศัย ต่างกัน พบว่า โดยรวมมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานแตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแนวคิดของ Wehrlich & Koontz (1993, pp. 12) ซึ่งได้กำหนดองค์ประกอบของกระบวนการบริหารไว้ 5 ประการ คือ การวางแผน(Planning) การจัดองค์กร(Organizing) การบริหารบุคลากรหรือการจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การอำนวยการ

(Directing) และการควบคุม (Controlling) และสอดคล้องกับศุภกานต์ วงศ์เณร(2559, น. 91-93) ปัจจัยการบริหารงานของสภาเกษตรกรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาพรวมมีการบริหารงานอยู่ในระดับมาก และมีปัจจัยบริหารงานในแต่ละด้านตามลำดับ คือ ด้านการจัดองค์การ รองลงมา ด้านการวางแผน ด้านการบริหารบุคลากร ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการควบคุมกำกับ

3. วิเคราะห์และพัฒนากิจการเกษตร โดยสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

จากผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มีประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) เพื่อสร้างโมเดลโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ค่าเฉลี่ยต่ำสุด และค่าความแตกต่าง ดังนี้ ขั้นที่ 1. การส่งเสริมเกษตร ประกอบด้วย 1.1) รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่ต้องมีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 1.2) การส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม 1.3) สนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร และ 1.4) การถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการผลผลิตทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง และขั้นที่ 2 ลักษณะการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 2.1) ด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร 2.2) ด้านยุทธศาสตร์ของสภาเกษตรกร และ 2.3) ด้านการดำเนินงานของสภาเกษตรกรตามแนวคิดองค์กร สำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายในโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2551) ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ SWOT พบว่ามีตัวแปรที่มีความสำคัญ ในการนำมากำหนดกลยุทธ์เพื่อสร้างโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ (1) พัฒนากิจการและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง (2) แก้ไขปัญหาการผลิต การแปรรูป และการตลาด (3) การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้สร้างนวัตกรรมใหม่ที่สนับสนุนการผลิตสินค้าทางการเกษตร โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเพื่อเป็นกรอบในการสร้างโมเดล คือ 1) แนวคิดองค์กรคุณภาพ 7 หมวด ได้แก่ (1) การนำองค์กรหรือคุณภาพของผู้นำ/ผู้บริหาร (2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (3) การมุ่งเน้นลูกค้า (4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (5) การมุ่งเน้นบุคลากร (6) การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน และ (7) ผลลัพธ์ (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ, 2558) และ 2) ทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เบร์โล (David Berlo) ประกอบด้วย S-M-C-R ได้แก่ 1) Source หมายถึงผู้ส่งสาร 2) Message หมายถึง ข่าวสาร 3) Channel หมายถึง สื่อ และ 4) Receiver หมายถึงผู้รับสาร (ปัญญา หิรัญรัมย์, 2552) ซึ่งโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี มีองค์ประกอบของดังนี้ 1) ด้านลักษณะการส่งเสริมด้านการเกษตร 2) ด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร 3) ด้านยุทธศาสตร์ของสภาเกษตรกร

และ4)วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาสู่ความเป็นองค์กรคุณภาพ ประกอบด้วย (1) การนำองค์กร (2) การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ (3) การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้เสีย (4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (5) การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล (6) การจัดการกระบวนการ และ(7) ผลลัพธ์การดำเนินการ (ร่างโมเดล)

นำโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ร่าง) มาพัฒนาด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) และระดมสมอง/จัดเวที โดยนำข้อมูลเชิงคุณภาพ มาร่วมกันวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ซึ่งการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ตามประเด็นการสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการเกษตร ผู้ร่วมสนทนากลุ่มมีข้อเสนอแนะในหลายประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง โดยพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร และองค์กรเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน 2)การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร 3)การพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ 4)การสร้างนวัตกรรมใหม่ที่สนับสนุนการผลิตสินค้าทางการเกษตร 5)การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล และ6)เพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร นำข้อเสนอแนะที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาปรับปรุงโมเดลอีกครั้งและทำการประเมินโมเดลโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2)การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ 3)การให้ความสำคัญกับเกษตรกร 4)การวัด วิเคราะห์ และการจัดการข้อมูล 5)การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล 6)การจัดการกระบวนการ และ7)ผลลัพธ์การดำเนินการ จึงสามารถสรุปเป็น โมเดลการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร

จังหวัดอุดรธานี

จากภาพที่ 5.1 โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านลักษณะการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ 1) รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่ต้องมีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม 3) สนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร และ 1.4) การถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการผลผลิตทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านนโยบายของสภาเกษตรกร ได้แก่ 1) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร และสนับสนุนเครือข่าย 2) การพัฒนาคุ้มครองทรัพยากรการผลิตทาง

การเกษตร 3) การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการรักษาเสถียรภาพด้านราคาสินค้าเกษตร ผ่านนวัตกรรมสมัยใหม่

3. ด้านยุทธศาสตร์ของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี 1) แก้ไขปัญหาเกษตรกรให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 2) จัดทำแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและงบประมาณ 3) สร้างความเข้มแข็งเกษตรกร องค์กรเกษตรกร มุ่งเน้นการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่และเครือข่าย 4) สนับสนุนและส่งเสริมสินค้า ของเกษตรกรสู่เกษตรอุตสาหกรรม

4. ด้านการดำเนินงานสู่การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ซึ่งการจะพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรคุณภาพต้องอาศัยปัจจัยแห่งความสำเร็จ ตามที่สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ ได้แก่ หมวด 1 การนำองค์กร ที่มุ่งพัฒนาการเกษตร พัฒนาองค์กรความรู้ใหม่ หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ ที่สอดคล้องกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและพัฒนาสถาบันเกษตรกร รวมไปถึงเกษตรกรรุ่นใหม่ หมวด 3 การให้ความสำคัญกับเกษตรกร สนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลของเกษตรกรและให้ความช่วยเหลือในการผลิตสินค้าภาคเกษตร หมวด 4 การวัด วิเคราะห์ และการจัดการข้อมูล โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรวบรวมข้อมูลและคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล มุ่งพัฒนาบุคลากรของสภาเกษตรกรให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน รักและผูกพันกับองค์กร หมวด 6 การจัดการกระบวนการ ขับเคลื่อนการปฏิบัติงานบนพื้นฐานการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม และหมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ กำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรให้ชัดเจน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี ผู้กำหนดกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี รายละเอียดดังนี้

องค์กรคุณภาพ	กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี
1.การนำองค์กร	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารต้องสร้างบรรยากาศภายในองค์กร โดยการกระจายอำนาจให้กับคณะกรรมการด้านต่าง ทั้งในระดับจังหวัดและส่งเสริมการตั้งรูปแบบคณะกรรมการในระดับอำเภอและระดับตำบล - กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาสินค้าเกษตร ตั้งแต่การผลิต การตลาด การแปรรูป จนถึงการส่งออก โดยอาศัยนวัตกรรมใหม่ๆ
2.การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์ สภาพพื้นฐานทางสังคม (วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น) สภาพข้อมูลองค์ความรู้ขององค์กร นำไปสู่การบรรลุเป้าประสงค์ผ่านกระบวนการดำเนินงานทางยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร - ปรับเปลี่ยน หรือปรับปรุงกระบวนการในการดำเนินงานให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับการการผลิต และองค์กรเกษตร (เน้นเกษตรกรรุ่นใหม่ และการสร้างองค์กรเกษตรกรในระดับตำบล

องค์กรคุณภาพ	กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนสภาเกษตรกร จ.อุตรธานี
3.การให้ความสำคัญกับเกษตรกร	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดนโยบายติดตามความต้องการ ความคาดหวังของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ - กำหนดทีมรับผิดชอบเฉพาะในการนำข้อมูล มาวิเคราะห์จัดกลุ่มเพื่อปรับปรุงการให้บริการได้เหมาะสมตรงต่อความต้องการของเกษตรกร สนองกับการร่วมมือกับภาคเอกชน - จัดทำกระบวนการทบทวนปรับปรุงการรับฟังและเรียนรู้จากหน่วยงานต้นแบบ ผ่านการวางแผน ตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุง อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
4. การวัดวิเคราะห์ และการจัดการข้อมูล	<ul style="list-style-type: none"> -สนับสนุนการติดตามโดยเทคโนโลยีใหม่ ๆ และวิเคราะห์ความเหมาะสมเพื่อให้มีความสอดคล้องกับการใช้งานขององค์กร รวมทั้งมีการปรับปรุงให้ทันสมัย และก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ -กำหนดแนวทางการรวบรวมข้อมูล (ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด) และสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง ตรวจสอบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ โดยศึกษาเปรียบเทียบการคัดเลือกข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล และการปรับปรุงระบบสารสนเทศกับองค์กรอื่น ๆ
5.การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดระบบประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงการทำงาน เพื่อมุ่งให้มีการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน และตรงกับเป้าประสงค์ขององค์กรที่วางไว้ -จัดระบบการยกย่องชมเชย การให้รางวัล สิ่งจูงใจ และส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้เกิดความรักสามัคคีในองค์กร
6. การจัดการกระบวนการ	<ul style="list-style-type: none"> -จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานในทุกกระบวนการร่วมกันของบุคลากรในองค์กร การกำหนดมาตรฐานการให้บริการ จากหน่วยงานที่ได้รับมาตรฐาน -พัฒนาศักยภาพขององค์กรและบุคลากรให้มีความพร้อมในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ขององค์กร

องค์กรคุณภาพ	กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี
7. ผลลัพธ์การดำเนินงาน	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินตามประเด็นยุทธศาสตร์ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อใช้ประโยชน์ในการกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน - กระตุ้นให้มีพัฒนาและใช้ตัวชี้วัดที่มีลักษณะเฉพาะและมีความแปลกใหม่ในการติดตามกระบวนการที่สำคัญและการปรับปรุงการปฏิบัติการ

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาการพัฒนาและความสอดคล้องของกลไกการกำหนดนโยบายของสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดและสำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ รวมทั้งกลไกการกำหนดนโยบายของหน่วยงานในจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรในระดับจังหวัด

3.2.2 ควรมีขยายผลการวิจัยดังกล่าวภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลยืนยันความแตกต่าง หรือความสอดคล้องกับงานวิจัยข้างต้น

3.3.3 ควรนำผลการวิจัยที่ได้ ไปขับเคลื่อนการดำเนินงานของสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี และพัฒนาต่อยอดยังสำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดใกล้เคียง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). *แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ 2560 - 2564)* , กรุงเทพฯ ฯ.
- กาญจนา วัฒนสุนทร. (2550). *การออกแบบวิจัยเพื่อพัฒนาโมเดล ใน แนวการศึกษาชุดวิชาการเปรียบเทียบ วิจัยขั้นสูง*. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จินดา ขลิบทอง. (2554) *การนำสารสนเทศและสื่อ ไปใช้ในการจัดการความรู้เพื่อการส่งเสริมการเกษตร ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสารสนเทศและสื่อที่ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร (หน่วยที่ 13) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*
- จินดา ขลิบทอง และ พัชรินทร์ นาอะประวิง. (2554). *สารสนเทศเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการส่งเสริมการเกษตร ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสารสนเทศและสื่อที่ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร (หน่วยที่ 7) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*
- จินดา ขลิบทอง และ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2555). *ผู้นำในการส่งเสริมการเกษตร ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพส่งเสริมการเกษตร (หน่วยที่ 6) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญและจินดา ขลิบทอง .(2560).*การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรตามแนวคิดองค์กรคุณภาพ เอกสารประกอบการอบรมเข้มเสริมประสบการณ์มหาบัณฑิตส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย นนทบุรี : นนทบุรี*
- ชญากัณฑ์ อารีโย. (2557). *รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, กรุงเทพฯ.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย และ จินดา ขลิบทอง. (2554). *การบริหารความขัดแย้งในการส่งเสริมการเกษตร ใน เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการบริหารการส่งเสริมการเกษตร (หน่วยที่ 12) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*
- ทัศนีย์ เอี่ยมฤทธิ. (2559). *การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และความต้องการได้รับพัฒนาของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน จังหวัดนครสวรรค์.การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (6) ,6*

- ทัศนีย์ เขียวเหล็ก. (2559). *ความคิดเห็นของผู้แทนสภาเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์
สภาเกษตรกรแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2556-2559: กรณีศึกษาจังหวัดสระแก้ว*. (วิทยานิพนธ์
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี
- ธีรวุฒิ สุทธิประภา. (2550). *คลัสเตอร์ (Cluster) กับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอย่าง
ยั่งยืน*. วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2551). *การบริหารผลงานเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การวิจัยสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และจินดา ขลิบทอง. (2551) “การเป็นผู้นำมนุษยสัมพันธ์และจิตวิทยา
สำหรับเกษตรกร ” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาภาวะผู้นำในงานส่งเสริม
การเกษตร*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปัญญา หิรัญศรี. (2552). *การติดต่อสื่อสารเพื่อการเผยแพร่สารสนเทศในงานส่งเสริมการเกษตร*.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2551). *แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร ใน เอกสารการ
สอนชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 4, น. 15) นนทบุรี :*
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์และสุรพล เศรษฐบุตร .(2553). *แนวคิดและหลักการส่งเสริมการเกษตร ใน
เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร (หน่วยที่ 3)
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช*
- พนวิทย์ ศรีสังข์งาม .(2560). *การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีตามแนวคิด
องค์กรคุณภาพ . การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (6),5-7.*
- เพ็ญทิศา เอี่ยมชม เกลิมพล จตุพร พัฒนา สุขประเสริฐ และสุวิสา พัฒนเกียรติ .(2560). *การ
ปรับตัว
ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อสถานการณ์ภัยแล้งในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. วารสาร
เกษตรพระวรุณ (14) 2,5.*
- ภาคิน ชัยวงศา. (2560). *ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของสำนักงานสภาเกษตรกร
จังหวัดหนองคาย* . (วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม
- เมธา หริมเทพาธิป. (2559). *ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ สืบค้นจาก*

<https://www.gotoknow.org/posts/629839>

ศิริลักษณ์ ศรีสังข์งาม. (2551). *ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอคอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) .มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,นนทบุรี.

ศุภกานต์ วงศ์เณร. (2559). *สภาเกษตรเกษตรกรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์* . (วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2558). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ* สืบค้นวันที่ 6 สิงหาคม 2558 จาก <http://www.tqa.or.th/th/home.html>

สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ. (2559). *ยุทธศาสตร์สภาเกษตรกรแห่งชาติ ปี 2560-2564* .สภาเกษตรกรแห่งชาติ

สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี. (2558). *ยุทธศาสตร์สภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี* .สภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

สดศรี ทูมมาเกตุ. (2559). *แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดยะเชิงเทรา* .การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (6) ,6.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2558). *เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. 2558 Public Sector Management Quality Award* . สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา

ระบบราชการ, กรุงเทพฯ : วิชั่น พรินท์ แอนด์ มีเดีย.

สุรินทร์ นิยมางกูร. (2556). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และสถิติที่ใช้*. กรุงเทพฯ : บุ๊คส์ ทู ยู.

สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ .(2558). *รายงานประจำปี 2558 สภาเกษตรกรแห่งชาติ* . กรุงเทพมหานคร

เอนก สุวรรณบัณฑิต และภาสกร อุดลพัฒน์กิจ. (2550). *จิตวิทยาบริการ*. กรุงเทพฯ ฯ : อุดลพัฒน์กิจ.

Bryan J.Hains. (2020). *Community Reaction towards Social Innovation : A Discussion of Rogers ' Diffusion of Innovations Theory in Consideration of Community Emotional Response*. Journal of International Agricultural and Extension Education Volume 27(1)- Special Issue

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing (5th ed.)*. New York : Harper Collins Publishers.

- DePoy, Elizabeth & Gilson, Stephen. (2012). *Human Behavior Theory and Application : A Critical Thinking Approach*. Sage Publications.
- DePoy, E., & Gilson, S. (2012). *Evaluation practice: How to do good evaluation research in work settings*. Psychology Press.
- Eisner, W. E. (1976). *Educational connoisseurship and criticism: Their form and functions in educational evaluation*. *Journal of Aesthetic Education*, 192-193.
- Kristin Davis David Dolly Alexa J. Lamm Kevan W.Lamm .(2018).*The Future of Extension : A Network Emergence Perspective for Case of the Global Forum for Rural Advisory Services* .*Journal of Agricultural and Extension Education 25th Anniversary Special Issue*
- Kristin Davis .(2016). *How will Extension Contribute to Sustainable Development Goals? A Global Strategy and Operational plan*. *Journal of International Agricultural and Extension Education Volume 23, Issue 1*
- M Randa R. Sandlin J.Thomas Wynn .(2014). *Book Review Agricultural Innovation Systems : An Investment Sourcebook* .*Journal of International Agricultural and Extension Education Volume 21,Issue 3*
- Maslow, A. (1970). *Human needs theory: Maslow's hierarchy of human needs*. In R.F. Craven & C. J. Hirnle (Eds.), *Fundamental of Nursing: Human Health and Function*. (3rd ed.) Philadelphia: Lippincott.
- Rogers, Everett M. (1983). *Diffusion of Innovations*. 3ed ed. New York: The Free Press of Glence.
- Rogers, Everett M. (1995). *Diffusion of Innovations*. 4th ed. New York: The Free Press
- Wehrich ,H.& Koontz ,H. (1993). *Management : a Global Persective*. 10th Ed. New York : McGraw-Hill.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์การวิจัยคุณิพนธ์

เรื่อง โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนขององค์กรเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี
(สำหรับสภาเกษตรกรและเกษตรกรทั่วไป)

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับและความต้องการส่งเสริมด้านการเกษตร ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษา จึงขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน

2. ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อการจัดทำคุณิพนธ์เท่านั้น
3. แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 3 ตอน จำนวน 10 หน้า ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สภาพทางด้านสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 การได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมการเกษตร จากสภาเกษตรกร
จังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรค

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทั่วไปทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

สำหรับผู้วิจัย

1.1 สภาพด้านสังคม

1. เพศ [.....] 1) ชาย [.....] 2) หญิง	a1
2. อายุ ปี	a2
3. ระดับการศึกษา	a3
[.....] 1) ไม่ได้เรียนหนังสือ [.....] 5) อนุปริญญา/ปวศ.	
[.....] 2) ประถมศึกษา [.....] 6) ปริญญาตรี	
[.....] 3) มัธยมศึกษาตอนต้น [.....] 7) ปริญญาโท	
[.....] 4) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. [.....] 8) ปริญญาเอก	
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน คน	a4
5. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร.....ปี	a5
6. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
[.....] 6.1 กลุ่มเกษตรกร.....ปี	a61
[.....] 6.2 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....ปี	a62
[.....] 6.3 สหกรณ์การเกษตรปี	a63
[.....] 6.4 กลุ่มลูกค้า ธกส.....ปี	a64

- [.....] 6.5 กลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรปี a65
- [.....] 6.6 สภาเกษตรกร.....ปี a66
- [.....] 6.7 อาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.)ปี a67
- [.....] 6.8 อื่น ๆ (ระบุ) a68
7. การมีตำแหน่งทางสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- [.....] 7.1 กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน.....ปี a71
- [.....] 7.2 สมาชิก อบต.....ปี a72
- [.....] 7.3 กรรมการหมู่บ้าน / กลุ่มต่าง ๆ.....ปี a73
- [.....] 7.4 อื่น ๆ (ระบุ) a74
8. แหล่งและระดับการได้รับความรู้ข่าวสารทางการเกษตร
- คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร ในปีที่ผ่านมา
- 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

แหล่งรับความรู้	ไม่เคย ได้รับ	ระดับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ					สำหรับ ผู้วิจัย
		1	2	3	4	5	
1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	a81
2. เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน	a82
3. ผู้นำท้องถิ่น	a83
4. เพื่อนบ้าน	a84
5. เครือญาติ	a85
6. สื่อมวลชน							
[.....] 1. โทรทัศน์	a861
[.....] 2. วิทยุ	a862
[.....] 3. หนังสือพิมพ์	a863
[.....] 4. สิ่งพิมพ์	a864
7. การฝึกอบรม	a87
8. การทัศนศึกษาดูงาน	a88
9. เว็บไซต์ด้านการเกษตร	a89
10. อื่น ๆ (ระบุ)							
.....	a810
.....							

1.2 ด้านเศรษฐกิจ	สำหรับผู้วิจัย
1) การประกอบอาชีพหลักในครัวเรือนของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	a21
[.....] 1) การเกษตร a211	[.....] 4) รับราชการ a214
[.....] 2) รับจ้าง a212	[.....] 5) อื่น ๆ (ระบุ) a215
[.....] 3) ค้าขาย a213	
2) การประกอบอาชีพรองในครัวเรือนของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)	a22
[.....] 1) การเกษตร a221	[.....] 4) รับราชการ a224
[.....] 2) รับจ้าง a222	[.....] 5) อื่น ๆ (ระบุ) a225
[.....] 3) ค้าขาย a223	
3) จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนคน	a23
4) รายได้ในครัวเรือนภาคเกษตร ปีการผลิตที่ 2559/60	
[.....] จากการขายผลผลิตข้าวบาท	a241
[.....] จากการขายผลผลิตการเกษตรอื่นๆ.....บาท	a242
รวมรายได้ภาคเกษตร.....บาท	a243 Total
5) รายได้ในครัวเรือนนอกภาคเกษตร ในปี 2560	
[.....] เงินเดือน / ค่าตอบแทน.....บาท	a251
[.....] ค้าขาย.....บาท	a252
[.....] รับจ้างทั่วไป.....บาท	a253
[.....] อื่น ๆ (ระบุ)บาท	a254
รวมรายได้นอกภาคเกษตร.....บาท	a255 Total
6) รายได้รวมทั้งปี (ข้อ 4 + 5).....บาท	a260Total
7) ด้านหนี้สินของครัวเรือนปี 2560	a270
[.....] 1) ไม่มี	
[.....] 2) มี	
8) หนี้สินของครัวเรือนรวม.....บาท	a28

(ต่อ)

ประเด็น	ระดับการดำเนินงาน					สำหรับ ผู้วิจัย
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
	1	2	3	4	5	
3. การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต และการรักษาเสถียรภาพ ด้านราคาสินค้าเกษตร						
3.1 การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต	bb012
3.2 การรักษาเสถียรภาพด้านราคาสินค้าเกษตรกรรม	bb013
3.3 การส่งเสริมให้สินค้าเกษตรได้รับผลตอบแทนสูงสุด	bb014
3.4 ส่งเสริมการวิจัยด้านการเกษตร	bb015
3.5 ส่งเสริมพัฒนาการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่ม	bb016
3.6 ส่งเสริมระบบการศึกษาและเรียนรู้สำหรับเกษตรกร	bb017
3.7 การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กรเกษตรกรราย ชนิดสินค้า	bb018
3.8 การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กรเกษตรกรใน การใช้ข้อมูลร่วมวางแผนพัฒนาพื้นที่	bb019
3.9 การสร้างความเป็นเอกภาพของกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร	bb020

4. ท่านสะดวกในการรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร และความรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการเกษตร จาก
แหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) b25

[.....] 1) เพื่อนบ้าน	b251	[.....] 2) เจ้าหน้าที่ของรัฐ	b252
[.....] 3) เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน	b253	[.....] 4) ผู้นำท้องถิ่น	b254
[.....] 5) การฝึกอบรม	b255	[.....] 6) การทัศนศึกษา	b256
[.....] 7) เว็บไซต์ด้านการเกษตร	b257	[.....] 8) โทรทัศน์	b258
[.....] 9) วิทยุ	b259	[.....] 10) หนังสือพิมพ์	b2510
[.....] 11) เอกสารแจก	b2511	[.....] 12) หอกระจายข่าว	b2512
[.....] 13) อื่นๆ (ระบุ).....	b2513		

(ต่อ)

ประเด็น	ไม่มี ปัญหา 0	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ	สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด 1	น้อย 2	ปาน กลาง 3	มาก 4	มาก ที่สุด 5		
6.ด้านการตลาด								
6.1 ราคาผลผลิตต่ำ	c17
6.2 อื่น ๆ.....	c18
7. ด้านอื่น ๆ								
7.1 ขาดแหล่งเงินทุน	c19
7.2 การติดต่อสื่อสาร	c20
7.3 การคมนาคมขนส่ง	c21
7.4 การบันทึกข้อมูล	c22
7.5 อื่น ๆ.....	c23

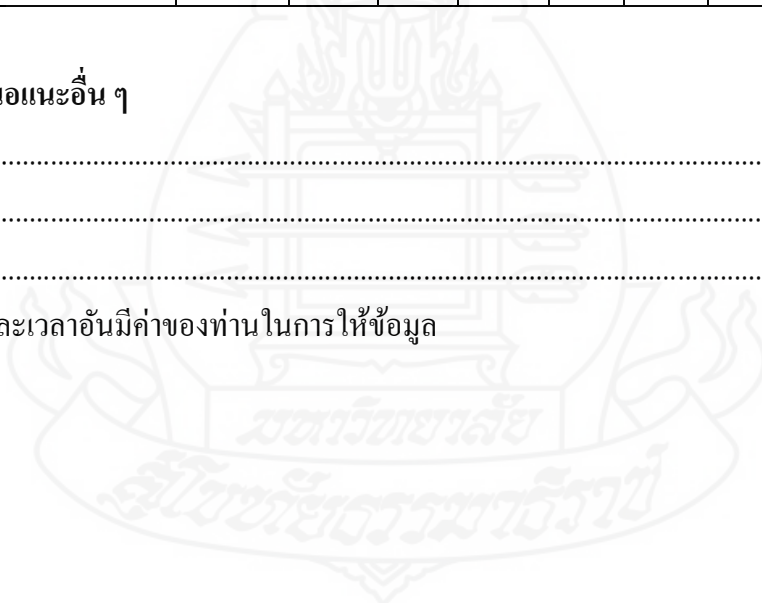
ปัญหา และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

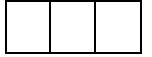
.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่าน ในการให้ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์การวิจัยคุณิพนธ์
เรื่อง โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยการขับเคลื่อนขององค์กรเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี
(สำหรับคณะกรรมการสมาชิกสภาเกษตรกรและภาคีเครือข่าย)

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับและความต้องการส่งเสริมด้านการเกษตร ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษา จึงขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงและตามความคิดเห็นของท่าน
2. ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อการจัดทำคุณิพนธ์เท่านั้น
3. สัมภาษณ์มีทั้งหมด 4 ตอน จำนวน 13 หน้า ประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
 - ตอนที่ 2 การดำเนินงานด้านการส่งเสริมการเกษตรของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี
 - 2.1 ด้านนโยบายของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี
 - 2.2 ลักษณะการส่งเสริมด้านการเกษตรของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี
 - ตอนที่ 3 การดำเนินงานตามเกณฑ์องค์กรคุณภาพ 7 หมวด
 - ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

(ต่อ)

ประเด็น	ไม่มี ปัญหา 0	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ	สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด 1	น้อย 2	ปาน กลาง 3	มาก 4	มาก ที่สุด 5		
4. การดูแลรักษา								
4.1 วัชพืชมากยากต่อการ กำจัด	d11
4.2 ขาดความรู้เรื่องการใช้ปุ๋ย	d12
4.3 แหล่งปุ๋ยอินทรีย์หายาก	d13
4.4 ปุ๋ยเคมีราคาแพง	d14
4.5 อื่นๆ.....	d15
5. ด้านการเก็บรักษาผลผลิต								
5.1 ไม่มีลานตากเมล็ด	d16
5.2 ไม่มีโรงเก็บผลผลิต	d17
5.3 อื่นๆ.....	d18
6. ด้านการตลาด								
6.1 ราคาผลผลิตต่ำ	d19
6.2 อื่นๆ.....	d20
7. ด้านอื่นๆ								
7.1 ขาดแหล่งเงินทุน	d21
7.2 การติดต่อสื่อสาร	d22
7.3 การคมนาคมขนส่ง	d23
7.4 การบันทึกข้อมูล	d24
7.5 อื่นๆ.....	d25

ปัญหา และข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

ขอบคุณที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านในการให้ข้อมูล

ภาคผนวก ข
การสนทนากลุ่ม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

เรื่อง การวิจัยเรื่องโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนขององค์กรเกษตรกร
จังหวัดอุดรธานี

.....
คำชี้แจง แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้สอบถาม

ชื่อผู้ให้สอบถาม

ตำแหน่ง.....สถานที่ทำงาน.....

ประสบการณ์ในการทำงาน.....ปี

ตอนที่ 2 ข้อสอบถามเกี่ยวกับ โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนขององค์กร
เกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ให้ผู้สอบถาม กรอกข้อมูลตรงกับสภาพของ การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

1.การพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง

1.1 แนวทางพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร (ควรมีลักษณะอย่างไร)

.....
.....
.....

1.แนวทางการพัฒนาองค์กรเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน (ควรมีลักษณะอย่างไร)

.....
.....
.....

2. การพัฒนาการผลิตและการจัดการสินค้า โดยการแก้ไขปัญหาการผลิต การแปรรูป และการตลาด

2.1 ด้านส่งเสริมการผลิตสินค้า

.....
.....
.....

2.2 ด้านการแปรรูป

.....
.....

2.3 ด้านการตลาด

.....
.....

3. แนวทางส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร (ควรมีลักษณะอย่างไร)

.....
.....
.....
.....

4. แนวทางการพัฒนาการเกษตรสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (ควรมีลักษณะอย่างไร)

.....
.....
.....
.....

5. แนวทางการสร้างนวัตกรรมใหม่ที่สนับสนุนการผลิตสินค้าทางการเกษตร (ควรมีลักษณะอย่างไร)

.....
.....
.....
.....

6. เพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

6.1 แนวทางการพัฒนาเครือข่าย การมีส่วนร่วมของชุมชน และการบูรณาการกับหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วนอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

ขอบคุณท่านที่กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์
นายอนันต์ ศรีพันธุ์

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

1. นายปรีชา ยอดสง่า ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ สถานีพัฒนาที่ดิน จังหวัดอุดรธานี ประสบการณ์การทำงาน 40 ปี
2. นายอเนก รัตน์รองใต้ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี ประสบการณ์การทำงาน 36 ปี
3. นายมานพ กุศลบัง ตำแหน่ง นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการพิเศษ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี ประสบการณ์การทำงาน 35 ปี
4. นางขนิษฐา โกวิทยากร ตำแหน่ง นักวิชาการสหกรณ์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอุดรธานี ประสบการณ์การทำงาน 27 ปี
5. นางวนิดา อามาตย์ทัศนีย์ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดอุดรธานี ประสบการณ์การทำงาน 34 ปี
6. นายจุฬาลักษณ์ มณีจันทร์ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรอำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี ประสบการณ์การทำงาน 34 ปี
7. ดร.ลำดวน ชันช้อน ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี ประสบการณ์การทำงาน 27 ปี
8. นางอารณ์ จำเนียรกุล ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ประสบการณ์การทำงาน 29 ปี
9. นายบุญศรี สุขวาปี ตำแหน่ง ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ประสบการณ์การทำงาน 9 ปี
10. นายสมหมาย จันทะแจ่ม ตำแหน่ง รองประธานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ประสบการณ์การทำงาน 40 ปี
11. นายอำพล จินดาวงศ์ ตำแหน่ง นักวิชาการประมง สำนักงานประมงจังหวัดอุดรธานี ประสบการณ์การทำงาน 27 ปี

ภาพประกอบการสนทนากลุ่ม

ภาคผนวก ค
ตารางแนบท้าย

ตารางที่ 1 สถานการณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ด้านลักษณะการส่งเสริมด้านการเกษตร
ของ คณะกรรมการ และภาคีเครือข่าย

การส่งเสริมด้านการเกษตร	คณะกรรมการ		ภาคีเครือข่าย	
	\bar{X} (SD)	แปลผล	\bar{X} (SD)	แปลผล
1. รูปแบบการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตร	2.67(0.909)	ปานกลาง	3.00(1.124)	ปานกลาง
1.1 ผลิตพืชเพียงชนิดเดียว	3.00(1.195)	ปานกลาง	2.74(1.195)	ปานกลาง
1.2 ผลิตสัตว์เพียงชนิดเดียว	2.77(1.378)	ปานกลาง	2.40(0.910)	น้อย
1.3 เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	2.50(1.058)	น้อย	2.56(1.094)	น้อย
1.4 เกษตรผสมผสาน	2.58(1.121)	น้อย	3.36(1.217)	ปานกลาง
1.5 เกษตรอินทรีย์	2.40(1.188)	น้อย	2.69(1.493)	ปานกลาง
2. การสนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	1.65(0.852)	น้อยที่สุด	2.42(0.902)	น้อย
2.1 เงินทุน	1.50(0.946)	น้อยที่สุด	2.69(1.493)	ปานกลาง
2.2 แหล่งน้ำ	1.89(1.150)	น้อย	2.76(1.348)	ปานกลาง
2.3 วัสดุปรับปรุงดิน	2.50(0.911)	น้อย	2.50(1.265)	น้อย
2.4 พันธุ์พืช	1.79(1.032)	น้อยที่สุด	2.72(1.227)	ปานกลาง
2.5 ปุ๋ยเคมี	1.74(1.327)	น้อยที่สุด	2.18(1.015)	น้อย
2.6 ปุ๋ยอินทรีย์	1.68(1.157)	น้อยที่สุด	2.00(1.061)	น้อย
2.7 สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	1.12(1.054)	น้อยที่สุด	1.77(0.832)	น้อยที่สุด
2.8 ชีวิตีกำจัดศัตรูพืช	1.24(1.091)	น้อยที่สุด	3.00(1.506)	ปานกลาง
2.9 เครื่องจักรทางการเกษตร	1.18(1.185)	น้อยที่สุด	2.56(1.413)	น้อย
2.10 ระบบการให้น้ำ	1.65(1.169)	น้อยที่สุด	2.12(0.957)	น้อย
2.11 พ่อแม่พันธุ์สัตว์	1.29(0.920)	น้อยที่สุด	1.94(0.899)	น้อย
2.12 อาหารสัตว์	1.24(0.970)	น้อยที่สุด	1.94(0.929)	น้อย
2.13 โรงเรือนหรือคอก	1.12(1.054)	น้อยที่สุด	2.06(0.854)	น้อย
2.14 การผสมพันธุ์สัตว์	1.35(1.169)	น้อยที่สุด	1.92(0.900)	น้อย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การส่งเสริมด้านการเกษตร	คณะกรรมการ		ภาคีเครือข่าย	
	X (SD)	แปลผล	X (SD)	แปลผล
2.15การจัดการด้านสุขภาพสัตว์	1.29(1.263)	น้อยที่สุด	2.43(1.089)	น้อย
2.16 การแปรรูป	2.12(1.453)	น้อย	2.27(1.163)	น้อย
2.17 การบรรจุภัณฑ์	2.12(1.453)	น้อย	2.29(0.920)	น้อย
3. สนับสนุนด้านการรวมกลุ่ม/สร้างเครือข่ายของเกษตรกร	2.34(1.015)	น้อย	2.36(1.17)	น้อย
3.1 ยูวเกษตรกร	2.14(0.941)	น้อย	2.47(1.073)	น้อย
3.2 วิสาหกิจชุมชน	2.57(1.248)	น้อย	2.65(1.301)	ปานกลาง
3.3 สหกรณ์	2.50(1.235)	น้อย	2.09(1.151)	น้อย
4. การจัดการผลผลิตทางการเกษตร	2.41(0.650)	น้อย	2.64(1.029)	ปานกลาง
4.1 ส่งเสริมความรู้ด้านการเก็บเกี่ยว	2.54(0.721)	น้อย	2.80(0.957)	ปานกลาง
4.2 ส่งเสริมความรู้ด้านการเก็บรักษาผลผลิต	2.58(0.504)	น้อย	2.76(1.012)	ปานกลาง
4.3 ส่งเสริมความรู้ด้านแปรรูปผลผลิต	2.46(0.779)	น้อย	2.70(1.130)	ปานกลาง
4.4 ส่งเสริมความรู้ด้านบรรจุภัณฑ์	2.17(1.007)	น้อย	2.60(1.080)	น้อย
4.5 ส่งเสริมความรู้ด้านช่องทางการจำหน่าย	2.58(0.776)	น้อย	2.74(1.130)	ปานกลาง
4.6 ส่งเสริมความรู้ด้านการกำหนดราคา	2.17(1.090)	น้อย	2.71(1.083)	ปานกลาง
5. การแก้ไขปัญหาในการผลิต	2.10 (0.978)	น้อย	2.77(0.992)	ปานกลาง
5.1 ภัยธรรมชาติ	2.17(1.038)	น้อย	2.63(1.101)	ปานกลาง
5.1.1 น้ำท่วม	1.87(1.090)	น้อย	2.77(1.020)	ปานกลาง
5.1.2 ฝนแล้ง	2.08(1.316)	น้อย	2.62(1.161)	ปานกลาง
5.1.3 ศัตรูพืช	2.33 (0.963)	น้อย	2.52(1.209)	น้อย
5.1.4 โรคพืช	2.42(0.974)	น้อย	2.43(1.207)	น้อย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การส่งเสริมด้านการเกษตร	คณะกรรมการ		ภาคีเครือข่าย	
	\bar{X} (SD)	แปลผล	\bar{X} (SD)	แปลผล
5.2 การจัดการต้นทุนการผลิต	2.03(1.01)	น้อย	2.86(1.195)	ปานกลาง
5.2.1 ค่าแรง	1.92(1.139)	น้อย	2.96(1.261)	ปานกลาง
5.2.2 ปุ๋ย-ยา	1.87(1.035)	น้อย	2.91(1.443)	ปานกลาง
5.2.3 น้ำมัน	2.12(0.992)	น้อย	2.59(1.098)	น้อย
5.2.4 พันธุ์	2.21(1.103)	น้อย	2.91(1.345)	ปานกลาง
รวม	2.22(0.514)	น้อย	2.65(0.855)	ปานกลาง

ตารางที่ 2 สถานการณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี ด้านความต้องการการส่งเสริมการเกษตร
ของเกษตรกรทั่วไป และสมาชิกสภาเกษตรกร

ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร	เกษตรกรทั่วไป		สมาชิกสภาเกษตรกร	
	\bar{x} (SD)	แปลผล	\bar{x} (SD)	แปลผล
1. ด้านรูปแบบการส่งเสริมการเกษตร	3.35(0.750)	ปานกลาง	3.24 (0.692)	ปานกลาง
1.1 การเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่เป็นรายบุคคล	3.61 (1.070)	มาก	3.43(0.849)	มาก
1.2 การประชุมกลุ่มย่อย	3.38 (0.879)	ปานกลาง	3.36(0.839)	ปานกลาง
1.3 การแนะนำผ่านผู้นำกลุ่ม	3.43 (0.856)	มาก	3.34(0.784)	ปานกลาง
1.4 การฝึกอบรมกลุ่มย่อย	3.45 (0.905)	มาก	3.32(0.850)	ปานกลาง
1.5 การแจกเอกสารแนะนำ	3.21 (0.890)	ปานกลาง	3.18(0.879)	ปานกลาง
1.6 การจัดนิทรรศการ	3.26 (1.895)	ปานกลาง	2.97(0.759)	ปานกลาง
1.7 การจัดทำแปลงสาธิต	3.31 (0.978)	ปานกลาง	3.07(0.822)	ปานกลาง
1.8 การจัดทัศนศึกษา / ดูงาน	3.34 (0.989)	ปานกลาง	3.31(0.981)	ปานกลาง
1.9 การให้ข้อมูลทางหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน	3.44 (0.963)	มาก	3.34(0.843)	ปานกลาง
1.10 การจัดงานวันรณรงค์	3.09 (1.055)	ปานกลาง	3.15(0.889)	ปานกลาง
2. ด้านรูปแบบการผลิตทางการเกษตร	3.18 (0.743)	ปานกลาง	3.53 (0.427)	มาก
2.1 ผลิตพืชเพียงชนิดเดียว	3.27 (1.156)	ปานกลาง	4.62(1.786)	มากที่สุด
2.2 ผลิตสัตว์เพียงชนิดเดียว	3.03 (1.044)	ปานกลาง	2.95(0.799)	ปานกลาง
2.3 เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	3.04 (1.043)	ปานกลาง	2.98(0.712)	ปานกลาง
2.4 เกษตรผสมผสาน	3.34 (0.906)	ปานกลาง	3.43(0.712)	มาก
2.5 เกษตรอินทรีย์	3.29 (0.900)	ปานกลาง	4.22 (1.024)	มากที่สุด
2.6 เกษตรทฤษฎีใหม่	3.33 (0.931)	ปานกลาง	3.39(0.644)	ปานกลาง
2.7 การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร	3.13 (0.926)	ปานกลาง	3.34(0.634)	ปานกลาง
2.8 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.02 (0.922)	ปานกลาง	3.39 (0.844)	ปานกลาง
3. ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตร	3.01(0.749)	ปานกลาง	3.17 (0.397)	ปานกลาง
3.1 แรงงาน	3.17 (1.046)	ปานกลาง	2.89 (0.756)	ปานกลาง
3.2 เงินทุน	3.31(1.111)	ปานกลาง	4.64 (0.851)	มากที่สุด
3.3 ช่องทางจำหน่าย	3.21(0.960)	ปานกลาง	3.18(0.585)	ปานกลาง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ความต้องการการส่งเสริม การเกษตร	เกษตรกรทั่วไป		สมาชิกสภาเกษตรกร	
	\bar{x} (SD)	แปลผล	\bar{x} (SD)	แปลผล
3.4 แผนกิจกรรมการเกษตร	3.09(0.875)	ปานกลาง	3.15(0.598)	ปานกลาง
3.5 แหล่งน้ำ	3.38(0.919)	ปานกลาง	4.57 (0.859)	มากที่สุด
3.6 ปรับปรุงดิน	3.36(0.882)	ปานกลาง	3.31(0.609)	ปานกลาง
3.7 ปรับปรุงสภาพภูมิอากาศ	3.21(0.907)	ปานกลาง	3.29(0.630)	ปานกลาง
3.8 พันธุ์พืช	3.23(0.975)	ปานกลาง	3.10 (0.520)	ปานกลาง
3.9 ปุ๋ยเคมี	3.23 (0.977)	ปานกลาง	3.09(0.485)	ปานกลาง
3.10 ปุ๋ยอินทรีย์	3.20 (0.960)	ปานกลาง	3.13(0.487)	ปานกลาง
3.11 สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	2.77(1.097)	ปานกลาง	2.68(10.17)	ปานกลาง
3.12 ชีวิตวิถีกำจัดศัตรูพืช	3.13 (0.975)	ปานกลาง	3.09(0.536)	ปานกลาง
3.13 เครื่องจักรทางการเกษตร	3.26(0.951)	ปานกลาง	3.11(0.464)	ปานกลาง
3.14 ระบบการให้น้ำ	3.32(0.885)	ปานกลาง	4.45 (0.810)	มากที่สุด
3.15 พ่อ แม่พันธุ์สัตว์	3.00 (0.924)	ปานกลาง	2.89(0.657)	ปานกลาง
3.16 อาหารสัตว์	2.96(0.903)	ปานกลาง	2.88(0.674)	ปานกลาง
3.17 โรงเรือนหรือคอก	2.74(1.007)	ปานกลาง	3.08(0.548)	ปานกลาง
3.18 การผสมพันธุ์สัตว์	2.81(1.090)	ปานกลาง	3.08(0.520)	ปานกลาง
3.19 การตอน	2.72(1.047)	ปานกลาง	3.01 (0.551)	ปานกลาง
3.20 การปรับปรุงพันธุ์สัตว์	2.79 (1.035)	ปานกลาง	2.84(0.661)	ปานกลาง
3.21 การจัดการด้านสุขภาพ สัตว์	2.81(1.033)	ปานกลาง	2.89(0.690)	ปานกลาง
3.22 การเคลื่อนย้ายสัตว์	2.72 (1.047)	ปานกลาง	2.85(0.695)	ปานกลาง
3.23 บัญชีฟาร์ม	2.82 (0.997)	ปานกลาง	2.81(0.700)	ปานกลาง
3.24 การแปรรูป	2.92 (1.018)	ปานกลาง	2.84(0.691)	ปานกลาง
3.25 การถนอมอาหาร	2.92 (0.964)	ปานกลาง	2.84(0.652)	ปานกลาง
3.26 การจัดการของเสียจาก	2.77 (1.031)	ปานกลาง	2.86(0.664)	ปานกลาง
การทำกรเกษตร				

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร	เกษตรกรทั่วไป		สมาชิกสภาเกษตรกร	
	\bar{x} (SD)	แปลผล	\bar{x} (SD)	แปลผล
3.27 การรวมกลุ่ม	2.93 (0.957)	ปานกลาง	2.85(0.605)	ปานกลาง
3.28 กิจกรรมเลมหักกิจการเกษตร	2.85 (0.962)	ปานกลาง	3.09(0.488)	ปานกลาง
3.29 กิจกรรมยุวมุเกษตรกร	2.83 (0.950)	ปานกลาง	3.08(0.520)	ปานกลาง
3.30 การสร้างเครือข่าย	2.92 (0.912)	ปานกลาง	3.09(0.519)	ปานกลาง
4. การจัดการผลผลิตทางการเกษตร	3.45(0.937)	มาก	3.58 (0.425)	มาก
4.1 ส่งเสริมความรู้ด้านการแปรรูปผลผลิต	3.34(1.020)	ปานกลาง	3.09(0.501)	ปานกลาง
4.2 ส่งเสริมความรู้ด้านบรรจุภัณฑ์	3.32(1.019)	ปานกลาง	3.31(0.667)	ปานกลาง
4.3 ส่งเสริมความรู้ด้านช่องทางการจำหน่าย	3.48(1.020)	มาก	3.34(0.661)	ปานกลาง
4.4 ส่งเสริมความรู้ด้านการกำหนดราคา	3.48(1.125)	มาก	4.18(0.886)	มาก
4.5 ส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมการขาย	3.52(1.008)	มาก	3.29(0.674)	ปานกลาง
4.6 ส่งเสริมให้มีการประกันภัยพืชผลทางการเกษตร	3.58(1.014)	มาก	4.30(0.801)	มากที่สุด
รวม	3.25(0.651)	ปานกลาง	3.38(0.355)	ปานกลาง

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีของคณะกรรมการกับภาคี
เครือข่าย (ด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

การดำเนินงานของสภา เกษตรกร จ.อุดรธานี	คณะกรรมการ (n= 28)		ภาคีเครือข่าย (n= 33)		t	sig
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1. การพัฒนาทรัพยากรบุคคล และความเข้มแข็งขององค์กร เกษตรกร	2.89	0.605	3.00	1.003	7.975	0.007
1.1 สร้างความเข้มแข็ง บน พื้นฐาน การพัฒนาตนเอง ของกลุ่ม/องค์กรเกษตรกร/ สถาบันเกษตรกรตามแนว ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	2.78	0.934	3.03	1.189	2.911	0.094
1.2 สร้างความเข้มแข็งของ กลุ่มยุวเกษตรกรโดยการ สนับสนุนของภาคีภาคส่วน ต่างๆในพื้นที่	3.00	0.609	2.80	1.215	20.171	0.000
1.3 ให้เกษตรกรมีโอกาส เข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร	3.25	0.701	3.13	1.074	3.385	0.071
1.4 การพัฒนาองค์ความรู้ เกษตรกร	2.86	0.932	3.40	1.070	0.927	0.340
1.5 สนับสนุนเยาวชนรุ่น ใหม่ให้เข้าสู่ภาคเกษตรเพิ่มขึ้น	2.86	0.803	2.80	1.126	6.274	0.015
1.6 การพัฒนาองค์ ความรู้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี นวัตกรรมในด้านการผลิต ปัจจัยการผลิต	2.61	0.832	2.87	1.008	0.035	0.853

ตารางที่ 3 (ต่อ)

การดำเนินงานของสภา เกษตรกร จ.อุดรธานี	คณะกรรมการ (n= 28)		ภาคีเครือข่าย (n= 33)		t	sig
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
2. การพัฒนาและคุ้มครอง						
ทรัพยากรการผลิตทาง	2.77	0.666	3.01	0.890	0.842	0.363
การเกษตร						
2.1 การส่งเสริมพัฒนา คุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม	2.64	0.621	2.81	0.931	1.154	0.287
2.2 การแก้ไขปัญหาดิน และที่ดินโดยส่งเสริม คุ้มครองสิทธิเกษตรกรให้มี กรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดิน เพื่อประกอบเกษตรกรรม ของตน	2.57	1.034	2.91	1.174	0.212	0.647
2.3 การพัฒนาแหล่งน้ำ และจัดระบบชลประทาน	2.71	0.897	2.47	1.042	0.188	0.667
2.4 ส่งเสริมให้เกษตรกร ใช้ความรู้และปัจจัยการผลิต เพื่อทำเกษตรที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม	2.96	0.922	3.47	1.008	0.892	0.349
2.5 ส่งเสริมการทำเกษตร ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	2.96	0.793	3.47	1.042	6.125	0.016

ตารางที่ 3 (ต่อ)

การดำเนินงานของสภา เกษตรกร จ.อุดรธานี	คณะกรรมการ (n= 28)		ภาคีเครือข่าย (n= 33)		t	sig
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
3. การพัฒนาประสิทธิภาพ						
การผลิตและการรักษา เสถียรภาพด้านราคาสินค้า เกษตร	2.48	0.712	3.13	1.087	5.034	0.029
3.1 การพัฒนา ประสิทธิภาพการผลิต	2.43	0.559	3.23	1.382	6.735	0.012
3.2 การรักษาเสถียรภาพ ด้านราคาสินค้าเกษตรกร	2.50	0.962	2.83	1.234	2.834	0.098
3.3 การส่งเสริมให้สินค้า เกษตรได้รับผลตอบแทน สูงสุด	2.57	0.959	3.30	1.208	2.204	0.143
3.4 ส่งเสริมการวิจัยด้าน การเกษตร	2.54	0.793	2.93	1.143	3.970	0.051
3.5 ส่งเสริมพัฒนาการ ผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่ม	2.39	0.786	3.37	1.129	7.804	0.007
รวม	2.71	0.558	3.04	0.926	5.897	0.018

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีของเกษตรกรทั่วไป กับ สมาชิกสภาเกษตรกร (ด้านนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

การดำเนินงานของสภา เกษตรกร จ.อุดรธานี	เกษตรกรทั่วไป (n= 330)		สมาชิกสภาเกษตรกร (n= 330)		t	sig
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1. การพัฒนาทรัพยากร						
บุคคลและความเข้มแข็ง						
ขององค์กรเกษตรกร						
1.1 สร้างความ						
เข้มแข็งบนพื้นฐานการ						
พัฒนาตนเองของกลุ่ม/						
องค์กรเกษตรกร/สถาบัน	3.55	1.013	3.51	0.917	8.774	0.003
เกษตรกรตามแนวปรัชญา						
ของเศรษฐกิจพอเพียง						
1.2 สร้างความ						
เข้มแข็งของกลุ่มยูว						
เกษตรกรโดยการ	3.36	0.971	3.35	1.889	13.073	0.000
สนับสนุนของภาคีภาค						
ส่วนต่างๆในพื้นที่						
1.3 ให้เกษตรกรมี						
โอกาสเข้าถึงแหล่งข้อมูล	3.47	1.008	3.58	0.933	0.680	0.410
ข่าวสาร						
1.4 การพัฒนาองค์						
ความรู้เกษตรกร	3.52	1.026	3.56	1.006	0.079	0.778
1.5 สนับสนุน						
เยาวชนรุ่นใหม่ให้เข้าสู่	3.46	1.028	3.47	1.086	13.036	0.000
ภาคเกษตรเพิ่มขึ้น						

ตารางที่ 4 (ต่อ)

การดำเนินงานของสภา เกษตรกร จ.อุตรธานี	เกษตรกรทั่วไป (n=330)		สมาชิกสภาเกษตรกร (n=330)		t	sig
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
1.6 การพัฒนาองค์ ความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีนวัตกรรมใน ด้านการผลิตปัจจัยการผลิต	3.36	1.058	3.42	1.035	0.051	0.822
2. การพัฒนาและคุ้มครอง ทรัพยากรการผลิตทาง การเกษตร	3.44	0.974	3.43	0.948	0.001	0.980
2.1 การส่งเสริมพัฒนา คุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม	3.35	1.023	3.37	0.978	0.571	0.450
2.2 การแก้ไขปัญหาดิน และที่ดิน โดยส่งเสริม คุ้มครองสิทธิเกษตรกรให้มี กรรมสิทธิ์หรือสิทธิใน ที่ดินเพื่อประกอบ เกษตรกรรมของตน	3.48	1.100	3.45	1.049	1.419	0.234
2.3 การพัฒนาแหล่งน้ำ และจัดระบบชลประทาน	3.54	1.183	3.48	1.188	0.000	0.994
2.4 ส่งเสริมให้เกษตรกร ใช้ความรู้และปัจจัยการ ผลิตเพื่อทำเกษตรที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.41	1.040	3.47	1.046	0.054	0.816
2.5 ส่งเสริมการทำ เกษตรที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม	3.44	1.119	3.42	1.032	0.004	0.951

ตารางที่ 4 (ต่อ)

การดำเนินงานของสภา เกษตรกร จ.อุตรธานี	เกษตรกรทั่วไป (n= 330)		สมาชิกสภาเกษตรกร (n= 330)		t	sig
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
3. การพัฒนา						
ประสิทธิภาพการผลิต และการรักษาเสถียรภาพ ด้านราคาสินค้าเกษตร	3.38	0.973	3.38	0.888	0.388	0.533
3.1 การพัฒนา ประสิทธิภาพการผลิต	3.55	1.119	3.46	1.055	1.327	0.250
3.2 การรักษา เสถียรภาพด้านราคา สินค้าเกษตรกรรม	3.52	1.146	3.48	1.067	2.470	0.116
3.3 การส่งเสริมให้ สินค้าเกษตรได้รับ ผลตอบแทนสูงสุด	3.52	1.175	3.53	1.135	0.407	0.524
3.4 ส่งเสริมการวิจัย ด้านการเกษตร	3.38	1.082	3.36	1.023	1.018	0.313
3.5 ส่งเสริม พัฒนาการผลิตและสร้าง มูลค่าเพิ่ม	3.37	1.021	3.35	0.959	1.332	0.249
รวม	3.44	0.933	3.43	0.949	0.388	0.533

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี (ด้านยุทธศาสตร์ของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี) ของคณะกรรมการ และภาคีเครือข่าย

การดำเนินงานของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี	คณะกรรมการ (n= 28)		ภาคีเครือข่าย (n= 33)		t	sig
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
	1. การแก้ไขปัญหาเกษตรกรให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ	2.74	0.729	3.13		
1.1 พัฒนาระบบการรับรู้ข้อเท็จจริงของปัญหา นำปัญหามาวิเคราะห์จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและเสนอหน่วยงานรวมทั้งติดตามผลการช่วยเหลือ	2.78	0.801	3.23	0.935	1.964	0.055
1.2 เพิ่มประสิทธิภาพพนักงานสมาชิกสภาเกษตรกรและคณะผู้ปฏิบัติงานในการแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกร โดยรวดเร็ว	2.89	0.892	3.13	1.008	0.965	0.339
1.3 การใช้เทคโนโลยีเครื่องมืออุปกรณ์ในการสำรวจจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหา	2.56	0.801	3.03	1.033	1.935	0.58
2. การจัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม	2.77	0.666	3.46	0.955	3.193	0.002
2.1 พัฒนาระบบการรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหาในพื้นที่การวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อจัดทำโครงการ/กิจกรรมด้านการเกษตร	2.63	0.742	3.40	1.102	3.061	0.003
2.2 การประสานหน่วยงานและภาคีภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรมไปสู่การปฏิบัติรวมทั้งติดตามผล	2.96	0.824	3.53	0.860	2.530	0.014
3. การสร้างความเข้มแข็งเกษตรกร องค์กรเกษตรกร ยุวเกษตรกรและเครือข่าย	2.48	0.712	3.02	0.966	2.347	0.022
3.1 ส่งเสริมให้เกษตรกรมีองค์ความรู้ด้านการจัดการฟาร์มสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติและแบ่งปันความรู้แก่เกษตรกรอื่น	2.43	0.879	2.97	1.129	2.015	0.049

ตารางที่ 5 (ต่อ)

การดำเนินงานของสภาเกษตรกร จ.อุตรธานี	คณะกรรมการ		ภาคีเครือข่าย		t	sig
	(n= 28)		(n= 33)			
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
3.2 ส่งเสริมให้กรรมการและพนักงานขององค์กร เกษตรกรและกลุ่มยุวเกษตรกรมีความรู้ในการจัดการองค์กรและการดำเนินธุรกิจ/กิจกรรมรวมทั้งการสร้างเครือข่าย	2.39	0.875	2.73	1.202	1.226	0.225
3.3 ติดตามและร่วมดำเนินงานตามนโยบายเกษตรกรรมของส่วนราชการและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง	2.64	0.780	3.37	1.033	2.994	0.004
4. สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาสินค้าของเกษตรกรสู่เกษตรอุตสาหกรรม	2.52	0.582	2.68	0.966	0.781	0.438
4.1 การจัดตั้งและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรองค์กรเกษตรกรรายสินค้ารวมทั้งการสร้างเครือข่าย	2.89	0.916	2.90	1.213	0.025	0.980
4.2 การใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรแปรรูปขั้นต้นและ SME เกษตร	2.46	0.962	2.83	1.085	1.367	0.177
4.3 การพัฒนาเกษตรอุตสาหกรรมขนาดใหญ่โดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมขั้นสูง	2.36	1.026	2.22	1.086	0.474	0.638
ค่าเฉลี่ยรวม	2.62	0.572	3.07	0.839	2.359	0.022

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบการการดำเนินงานของสภาเกษตรกรจังหวัดอุดรธานีตามแนวคิดองค์กร
คุณภาพของคณะกรรมการ และภาคีเครือข่าย

การดำเนินงานของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี	คณะกรรมการ (n= 28)		ภาคีเครือข่าย (n= 33)		t	sig
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
	1. การนำองค์กร	2.75	0.922	3.35		
1.1 มีการกำหนดวิสัยทัศน์	3.00	1.243	3.43	0.997	1.367	0.178
1.2 มีเป้าประสงค์ระยะสั้นและระยะยาว และ คาดหวังในผลการดำเนินการ	3.00	1.168	3.43	0.997	0.696	0.164
1.3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ	2.78	1.043	3.54	1.170	0.114	0.020
1.4 มีการสร้างนวัตกรรม	2.48	0.898	2.89	1.133	0.233	0.161
1.5 ความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน	2.52	1.163	3.46	1.290	0.429	0.009
2. การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์	3.13	0.857	3.32	0.869	0.749	0.457
2.1 กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์	3.48	0.994	3.46	0.744	0.057	0.954
2.2 เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์	3.13	1.014	3.39	0.832	1.016	0.315
2.3 กลยุทธ์หลัก	3.22	0.902	3.32	1.020	0.381	0.704
2.4 แผนปฏิบัติการของส่วนราชการ	3.04	0.878	3.32	1.020	1.030	0.308
2.5 การถ่ายทอดเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ และ กลยุทธ์หลัก	2.83	0.984	3.11	0.994	1.009	0.318
3. การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ เสีย	2.71	0.899	3.39	0.834	2.778	0.008
3.1 กำหนดความต้องการ ความคาดหวัง	2.74	1.054	3.39	0.786	2.536	0.014
3.2 ความนิยมชมชอบของผู้รับบริการ	2.65	0.935	3.46	0.999	2.973	0.005
3.3 การสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับบริการ	2.78	0.998	3.46	0.999	2.425	0.019
3.4 ความคาดหวังในผลการดำเนินการ	2.70	1.020	3.25	0.799	2.177	0.034
4. การวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้	2.86	0.975	3.20	0.822	0.320	0.179
4.1 มีการวัดผลการปฏิบัติงาน	2.91	1.164	3.15	0.967	0.791	0.433
4.2 การปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน	2.96	1.107	3.23	0.992	0.915	0.365

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การดำเนินงานของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี	คณะกรรมการ (n= 28)		ภาคีเครือข่าย (n= 33)		t	sig
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
4.3 การใช้องค์ความรู้และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อ การปฏิบัติงาน	2.64	1.036	3.23	0.863	2.216	0.031
4.4 การจัดการข้อมูลด้านการเงิน	2.92	1.077	3.19	0.895	0.983	0.330
4.5 การบริหารข้อมูลให้ทันสมัยพร้อมใช้งาน	3.04	1.020	3.23	0.863	0.722	0.474
5. การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล	2.89	0.885	3.26	0.861	1.526	0.133
5.1 การสร้างแรงจูงใจ	2.84	0.987	3.15	0.881	1.200	0.236
5.2 บุคลากรพัฒนาตนเอง	2.84	0.943	3.23	0.815	1.585	0.119
5.3 รักษาสภาพแวดล้อมในการทำงาน	3.00	0.866	3.38	1.061	1.415	0.163
5.4 การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ของบุคลากร	2.68	1.030	3.46	1.029	2.711	0.009
5.5 ผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ	3.12	1.130	3.12	0.864	0.016	0.987
6. การจัดการกระบวนการ	2.88	0.774	3.14	0.973	1.079	0.286
6.1 กระบวนการการให้บริการ	2.92	0.909	3.39	1.133	1.662	0.103
6.2 สร้างคุณค่าแก่ผู้รับบริการ	3.04	0.889	3.32	1.090	1.022	0.312
6.3 การบรรลุพันธกิจของส่วนราชการ	2.64	0.907	3.07	0.979	1.658	0.103
6.4 กระบวนการสนับสนุน	2.92	0.997	2.93	0.979	0.032	0.975
6.5 กระบวนการที่สำคัญและหน่วยงาน ทั้งหมด	2.88	0.726	3.00	0.943	0.515	0.609
7. ผลลัพธ์	3.07	0.587	3.40	0.746	1.472	0.147
7.1 มีการนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์	3.08	1.038	3.31	0.736	0.907	0.369
7.2 มีความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นผู้รับบริการ	2.98	0.997	3.31	0.884	1.471	0.148
7.3 มีการเรียนรู้ขององค์กรและของแต่ละ บุคคล	2.92	0.812	3.27	0.778	1.569	0.123
7.4 มีการให้ความสำคัญกับบุคลากรและผู้มี ส่วนได้เสีย	3.00	1.041	3.50	0.906	1.832	0.073

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การดำเนินงานของสภาเกษตรกร จ.อุดรธานี	คณะกรรมการ (n= 28)		ภาคีเครือข่าย (n= 33)		t	sig
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD		
	7.5 มีความคล่องตัว (หรือความยืดหยุ่น)	2.72	0.980	3.46		
7.6 มีการมุ่งเน้นอนาคต (ประโยชน์ระยะยาว)	2.92	0.909	3.42	0.857	2.034	0.047
7.7 มีการจัดการเพื่อนวัตกรรม	2.92	0.997	3.19	0.749	1.106	0.274
7.8 มีการจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง	3.32	0.988	3.42	0.857	0.398	0.692
7.9 มีความรับผิดชอบต่อสังคม	3.31	1.087	3.58	0.945	0.953	0.345
7.10 มีการมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์และการคุณค่า	3.38	0.941	3.38	0.752	0.000	1.000
7.11 มีมุมมองเชิงระบบ	3.35	0.977	3.58	0.945	0.865	0.391
ค่าเฉลี่ยรวม	2.88	0.803	3.24	0.842	1.603	0.115

ตารางที่ 7 ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาเกษตรกร ภาคีเครือข่ายด้านการเกษตร
เกษตรกรทั่วไป และสภาเกษตรกร

ประเด็นปัญหา	คณะกรรมการ (n= 28)	ภาคีเครือข่าย (n= 33)	เกษตรกรทั่วไป (n= 330)	สมาชิกสภาเกษตรกร (n= 330)
	X (SD) แปรผล	X (SD) แปรผล	X (SD) แปรผล	X (SD) แปรผล
1. ด้านพื้นที่	3.12(0.633)	3.08(0.601)	3.10 (0.931)	3.15 (0.735)
	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
1.1 ดินขาดความ อุดมสมบูรณ์	3.35(1.056) ปานกลาง	3.97(0.731) มาก	3.37 (0.976) ปานกลาง	3.94 (0.898) มาก
1.2 มีน้ำขัง	2.69(0.618) ปานกลาง	2.29(0.937) น้อย	2.93 (1.081) ปานกลาง	2.60(0.882) น้อย
1.3 ประสบภัย ธรรมชาติ	3.35(0.846) ปานกลาง	2.97(0.981) ปานกลาง	2.95 (1.078) ปานกลาง	2.90(0.960) ปานกลาง
2. ด้านการเตรียม ดิน	3.08(0.629)	3.28(0.589)	2.86 (0.949)	2.67 (0.852)
	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
2.1 ขาดแคลน แรงงาน	2.88(0.952) ปานกลาง	3.76(0.872) มาก	2.86(1.053) ปานกลาง	2.64(0.889) ปานกลาง
2.2 ค่าไถเตรียม ดินแพง	3.42(0.578) มาก	3.52(0.871) มาก	3.03(1.053) ปานกลาง	2.81(0.993) ปานกลาง
2.3 รถไถรับจ้าง หายาก	2.96(0.774) ปานกลาง	2.59(0.922) น้อย	2.67(1.011) ปานกลาง	2.60(0.811) น้อย
3. หาพันธุ์ดียาก	2.88(0.665)	2.96 (0.922)	2.91(1.063)	2.57(0.987)
	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย
4. การดูแลรักษา	3.34(0.624)	3.14(0.663)	3.47 (1.063)	2.91 (0.726)
	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง
4.2 วัชพืชมาก ยากต่อการกำจัด	3.46(0.779) มาก	3.32(0.945) ปานกลาง	3.10(1.080) ปานกลาง	3.23(1.093) ปานกลาง
4.3 ขาดความรู้ เรื่องการไ้ปุ๋ย	2.79(0.779) ปานกลาง	2.55(0.723) น้อย	3.04(0.938) ปานกลาง	2.79(0.819) ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	คณะกรรมการ	ภาคีเครือข่าย	เกษตรกรทั่วไป	สมาชิกสภาเกษตรกร (n
	(n= 28)	(n= 33)	(n= 330)	330)
	\bar{X} (SD) แปร ผล	\bar{X} (SD) แปร ผล	\bar{X} (SD) แปร ผล	\bar{X} (SD) แปรผล
4.4 แหล่งปัญหา ยาก	3.12(0.992) ปานกลาง	2.68(0.791) ปานกลาง	3.06(0.937) ปานกลาง	2.76(0.918) ปานกลาง
4.5 ปัญหามีราคาแพง	4.00(0.780) มาก	4.03(0.912) มาก	4.41 (0.814) มากที่สุด	4.39 (0.770) มากที่สุด
5. ด้านการเก็บรักษา ผลผลิต	3.35(0.960) ปานกลาง	3.72(1.005) มาก	2.86 (1.097) ปานกลาง	2.58(1.27) น้อย
5.1 ไม่มีลานตากเมล็ด	3.25(1.032) ปานกลาง	3.72(1.068) มาก	2.61(0.933) ปานกลาง	2.60(1.299) น้อย
5.2ไม่มีโรงเก็บผลผลิต	3.46(0.977) มาก	3.72(1.032) มาก	2.90(1.119) ปานกลาง	2.59 (1.287) น้อย
6.ด้านการตลาด	3.58(1.412) มาก	4.51(0.737) มากที่สุด	4.33 (0.884) มากที่สุด	4.71 (0.527) มากที่สุด
7. ด้านอื่น ๆ	2.85(0.740) ปานกลาง	2.97(0.861) ปานกลาง	2.93 (0.938) ปานกลาง	2.81 (0.837) ปานกลาง
7.1 ขาดแหล่งเงินทุน	3.17 (1.049) ปานกลาง	3.21(1.146) ปานกลาง	3.15(1.121) ปานกลาง	2.89(0.956) ปานกลาง
7.2 การติดต่อสื่อสาร	2.75 (0.847) ปานกลาง	2.52(1.022) น้อย	2.76(0.958) ปานกลาง	2.77(0.889) ปานกลาง
7.3 การคมนาคมขนส่ง	2.50 (0.978) น้อย	2.57(1.034) น้อย	2.83(0.980) ปานกลาง	2.79(0.952) ปานกลาง
7.4 การบันทึกข้อมูล	3.00 (1.103) ปานกลาง	3.52(1.022) มาก	2.83(0.983) ปานกลาง	2.87(0.841) ปานกลาง
รวม	3.15(0.564) ปานกลาง	3.30(0.635) ปานกลาง	3.19(0.702) ปานกลาง	2.94 (0.670) ปานกลาง

ตารางที่ 8 การรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร การสมัครเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรเกษตรกร
ทั่วไปและสภาเกษตรกร

ข่าวสารด้านการเกษตร	เกษตรกรทั่วไป	สมาชิกสภาเกษตรกร
	(n= 330)	(n= 330)
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
การรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร และความรู้เกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการเกษตร		
1) เพื่อนบ้าน	185 (56.1)	169 (51.2)
2) เจ้าหน้าที่ของรัฐ	283 (85.8)	288(87.3)
3) เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน	32 (9.7)	38(11.5)
4) ผู้นำท้องถิ่น	236 (71.5)	179(54.2)
5) การฝึกอบรม	186 (56.4)	201(60.9)
6) การทัศนศึกษา	86 (26.1)	102(30.9)
7) เว็บไซต์ด้านการเกษตร	68 (20.6)	90(27.3)
8) โทรทัศน์	166 (50.3)	160 (48.5)
9) วิทยุ	68 (20.6)	65(19.7)
10) หนังสือพิมพ์	30 (9.1)	43(13.0)
11) เอกสารแจก	106 (32.1)	115(34.8)
12) หอกระจายข่าว	211 (63.9)	193(58.5)
วิธีเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรกับสภาเกษตรกร		
1) ด้วยความสมัครใจ	44 (13.3)	199 (60.3)
2) เกรงใจเจ้าหน้าที่	-	-
3) เพื่อนบ้านชักชวน	33 (10.0)	38(11.6)
4) อื่นๆ ไม่ได้เข้าร่วม	214 (64.8)	30(9.1)
รูปแบบเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรกับสภาเกษตรกร (กรณีเข้าร่วม)		
1) แบบเดี่ยว	12 (3.6)	95(28.8)
2) แบบกลุ่ม	33 (10.0)	91(27.6)
3) แบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม	32 (9.7)	51 (15.7)

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์การดำเนินงานของสภาเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ส่งเสริมการผลิตและเพิ่มมูลค่าให้แก่เกษตรกร	1. ขาดแคลนงบประมาณ ในการแก้ไข
2. มีการจัดการข้อมูลเพื่อเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลให้แก่เกษตรกร	ปัญหาให้แก่เกษตรกร (ภัยธรรมชาติ โรคพืช ต้นทุนการผลิต พันธุ์ ต้นทุนการผลิต แรงงาน ปัญหาที่ดิน ขาดแคลนแหล่งน้ำ)
3. ส่งเสริมการพัฒนางานองค์ความรู้ใหม่ให้กับองค์กรและเกษตรกร	2. ด้วยบทบาทภารกิจ ไม่สามารถดูแล
4. มีการสนับสนุนและส่งเสริม การจัดตั้งและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรองค์กรเกษตรกรรายสินค้ารวมทั้งการสร้างเครือข่าย	ควบคุม ราคาสินค้าเกษตรได้
5. มีแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว	3. แนวทางการปฏิบัติงานไม่สามารถ
6. ส่งเสริม/สนับสนุน ความรู้ในการจัดการองค์กรและการดำเนินธุรกิจ/กิจกรรมรวมทั้งการสร้างเครือข่ายให้แก่ องค์กรเกษตรกรและกลุ่มยูวเกษตรกร	สนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร (บำรุงดิน, ป้องกันกำจัดศัตรูพืช) ให้กับเกษตรกรได้
7. มีการกำหนดยุทธศาสตร์ ผ่านการกำหนดเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว	
8. กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานที่ให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ เน้นหนัก คือ เกษตรกร	
9. มุ่งผลการดำเนินงานที่บรรลุพันธกิจของส่วนราชการ	
10. มีการกำหนดผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานที่บริการสังคม	
11. มีการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล โดยการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

อุปสรรค	โอกาส
1. มีเน้นหนักการส่งเสริมการเกษตร ในรูปแบบ การทำเกษตรเชิงเดี่ยว (พืชและสัตว์) จากหน่วยงานภาคี	1. มีการส่งเสริมการเกษตร ในรูปแบบ การทำเกษตรแบบผสมผสานจากหน่วยงานภาคี
2. ขาดการพัฒนาองค์ความรู้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี นวัตกรรมในด้านการผลิตปัจจัยการผลิต	3. มีการส่งเสริมให้มีการทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
3. ขาดงานวิจัยเชิงสังคมโดยมีเกษตรกรมีส่วนร่วม	4. มีการส่งเสริมให้สินค้าเกษตร ได้รับผลตอบแทนสูงสุด
4. หน่วยงานภาคีไม่ให้การส่งเสริมการรวมกลุ่มองค์กรเกษตรกร	5. มีหน่วยงานที่สามารถช่วยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเงินทุนขนาดย่อมต่างๆในชุมชน
6. ขาดการใช้เทคโนโลยีเครื่องมือ อุปกรณ์ในการสำรวจจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลเพื่อแก้ไขปัญหา	6. ได้รับความร่วมมือในการประสานหน่วยงานและภาคีภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อน โครงการ/กิจกรรมไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งติดตามผล
	7. มีการติดตามและร่วมดำเนินงานตามนโยบายเกษตรกรรมของส่วนราชการและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
	8. มีพัฒนากระบวนการรับรู้ข้อเท็จจริงของปัญหาวิเคราะห์จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย และเสนอหน่วยงานรวมทั้งติดตามผลการช่วยเหลือ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายอนันต์ ศรีพันธุ์
วัน เดือน ปีเกิด	28 กรกฎาคม 2489
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
ประวัติการศึกษา	ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ.2533 ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ.2546
สถานที่ทำงาน	รัฐสภา
ตำแหน่ง	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุดรธานี

